

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

6 februari 2006

HOORZITTINGEN

over de integrale jeugdhulp en de bijzondere jeugdzorg

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door de heer Tom Dehaene en mevrouw Gerda Van Steenberge**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Luc Martens.

Vaste leden:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Felix Strackx, Erik Tack,
de dames Greet Van Linter, Gerda Van Steenberge;

de heer Tom Dehaene, mevrouw Vera Jans, de heren Luc
Martens, Steven Vanackere;

de dames Margriet Hermans, Anne Marie Hoebeke, Vera Van
der Borgh;

de heren Bart Caron, Kurt De Loor, mevrouw Elke Roex.

Plaatsvervangers:

de heer Erik Arckens, de dames An Michiels, Monique Moens,
de heer Jurgen Verstrepen, mevrouw Linda Vissers;

de dames Cathy Berx, Kathleen Helsen, Trees Merckx-Van
Goey, Sabine Poleyn;

mevrouw Patricia Ceysens, de heer Marc Cordeel, mevrouw
Hilde Eeckhout;

de dames Else De Wachter, Michèle Hostekint, de heer
Herman Reynders.

Toegevoegde leden:

mevrouw Mieke Vogels;

mevrouw Helga Stevens.

INHOUD

	Blz.
A. Hoorzitting 17 januari 2006, integrale jeugdhulp	5
I.1. Uiteenzetting door de heer Patrick Bedert, teamverantwoordelijke Beleidsondersteuning Integrale Jeugdhulp, en mevrouw An Sprangers, beleidsmedewerker regio Limburg.....	5
I.2. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers	8
II.1. Uiteenzetting door mevrouw Katrien De Koster, vakgroep Orthopsychologie VUB.....	10
II.2. Uiteenzetting door professor dr. Johan Put, Instituut voor Sociaal Recht, KUL	12
II.3. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers	14
III.1. Uiteenzetting door de heer Jan Bosmans, sectorcoördinator Vlaams Welzijnsverbond.....	15
III.2. Uiteenzetting door de heer Johan Robert, directeur vzw Veren, en mevrouw An Degryse, stafmedewerker Jeugdzorg PPJ	18
III.3. Uiteenzetting door de heer Hans De Vlieghe, voorzitter vzw Jongerenbegeleiding	19
III.4. Uiteenzetting door de heer Ludo Serrien, coördinator Steunpunt Algemeen Welzijnswerk	21
III.5. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers	23
B. Hoorzitting 24 januari 2006, bijzondere jeugdzorg.....	26
I. Toelichting door mevrouw Inge Vervotte, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de krachtlijnen van het globaal plan	26
II.1. Uiteenzetting door de heer Jan Bosmans, sectorcoördinator Vlaams Welzijnsverbond	30
II.2. Uiteenzetting door de heer Patrick Blondé, voorzitter Werkgeversfederatie voor Jeugdzorg, PPJ, en mevrouw An Degryse, stafmedewerker Jeugdzorg PPJ	32
II.3. Uiteenzetting door de heer Willy Vandamme, afgevaardigd bestuurder vzw Jongeren- begeleiding.....	34
II.4. Uiteenzetting door de heer Ludo Serrien, coördinator Steunpunt Algemeen Welzijnswerk	36
II.5. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers	37
III.1. Uiteenzetting door de heer Luc Brummans, teamverantwoordelijke Comité voor Bijzondere Jeugdzorg Hasselt	42
III.2. Uiteenzetting door mevrouw Karen Vander Steene, ondervoorzitter Unie van Nederlandstalige Jeugdmagistraten.....	44
III.3. Uiteenzetting door de heer Marcel De Beukeleer, algemeen secretaris vzw Raad van Ouders van de Jeugdhulp	47
III.4. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers	49

IV.1. Uiteenzetting door de heer Henk Callewaert, directeur CKG Centrum voor het Jonge Kind	50
IV.2. Uiteenzetting door mevrouw Marleen Dejonckheere, directrice CIG De Stobbe	51
IV.3. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers	53

DAMES EN HEREN,

Op 17 en 24 januari 2006 vonden in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin hoorzittingen plaats over de integrale jeugdhulp en de bijzondere jeugdzorg. Aan de hoorzitting van 17 januari namen vertegenwoordigers deel van de administratie, de universiteiten, de koepels en het algemeen welzijnswerk. Op 24 januari hoorde de commissie de minister en vertegenwoordigers van de koepels, het algemeen welzijnswerk, de consultants, de magistraten, de ouders en de CKG's/CIG's.

A. HOORZITTING 17 JANUARI 2006, INTEGRALE JEUGDHULP

I.1. Uiteenzetting door de heer Patrick Bedert, teamverantwoordelijke Beleidsondersteuning Integrale Jeugdhulp, en door mevrouw An Sprangers, beleidsmedewerker regio Limburg

De heer Patrick Bedert: Integrale jeugdhulp is in 1999 ontstaan in de Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin van het Vlaams Parlement. Er is toen een maatschappelijke beleidsnota geschreven die in eerste instantie refereerde aan de bijzondere jeugdzorg. Maar toen al was de blik ruimer, ook in de aanbevelingen van het Vlaams Parlement. Het proces integrale jeugdhulp concretiseert een aantal van die elementen die in de maatschappelijke beleidsnota zijn opgenomen. Daarmee is niet gezegd dat de totaliteit van die beleidsnota helemaal door het proces integrale jeugdhulp gevat wordt. Het Vlaams Parlement heeft in 1999 de wens geuit om een aantal zaken uit te proberen in enkele experimenteerregio's. Mevrouw An Sprangers is er al van toen bij betrokken. In de concept- en pilootfase, tussen 2000 en 2004, zijn een aantal concepten van de integrale jeugdhulp verder uitgewerkt en in 2002-2004 is op het terrein een en ander uitgetoetst: in de provincie Limburg, in de stad Antwerpen en in het gebied Gent-Meetjesland. De ervaringen van twee jaar werken in de drie pilootregio's zijn geconsolideerd in twee decreten die op 7 mei 2004 zijn goedgekeurd. Het decreet betreffende de integrale jeugdhulp is een kaderdecreet en formuleert de grote beleidslijnen. Niet alles wordt daarin vastgelegd. Zo wordt er voor de gerechtelijke hulp verwezen naar een nog te maken rapport. Dat is intussen opgesteld en zal wellicht op korte termijn door deze commissie besproken worden. Een tweede decreet is dat betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp. Dat is even belangrijk omdat, ongeacht de sector waarin de min-

derjarige terecht komt, hij voor het eerst duidelijk bepaalde rechten krijgt. Sedert het najaar van 2004 zijn we volop bezig met het implementeren van de integrale jeugdhulp in heel Vlaanderen.

Dat is een complex proces, waar heel veel actoren en sectoren bij betrokken zijn. Maar onze kernopdracht is heel eenvoudig. Ze zit vervat in artikel 3 van het decreet: "Integrale Jeugdhulp beoogt de ontplooiingskansen van minderjarigen (...) te vrijwaren en hun welzijn en gezondheid te bevorderen (...) Ze beoogt, door sectoroverschrijdende samenwerking (...) en intersectorale afstemming (...) een continuüm van jeugdhulp aan te bieden (...)". We moeten dat alles realiseren met zes partners: het algemeen welzijnswerk, de bijzondere jeugdbijstand, de centra voor geestelijke gezondheidszorg, de CLB's, Kind&Gezin en het Vlaams Fonds. Elk van die zes sectoren heeft zijn eigen erkennings- en subsidieregeling, zijn eigen geschiedenis, decretale opdrachten en doelgroepen. Bovendien zijn er nog een aantal andere partners betrokken partij op het terrein, als belendende sector – ik denk bijvoorbeeld aan de kinderpsychiatrie.

Integrale jeugdhulp wil die zes sectoren niet samenbrengen in een nieuwe structuur maar probeert de voorzieningen van die sectoren instrumenten aan te reiken om te komen tot die samenwerking. We proberen ook te investeren in structuren: zonder dragende structuren zijn samenwerking en afspraken tussen die sectoren immers onmogelijk. We proberen ook blijvende aandacht te hebben voor participatie van minderjarigen en ouders.

Een eerste belangrijk instrument is dat van de type-modulering. Het aanbod van de zes verschillende sectoren wordt in een gemeenschappelijke taal beschreven. Een tweede instrument is dat van de netwerken: de samenwerking gebeurt in netwerken die regionaal bepaald worden. Rekening houdend met de regionale specificiteit komen we tot netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en netwerken crisisjeugdhulp. Netwerken zijn functionele samenwerkingsverbanden tussen de voorzieningen van de zes sectoren. Sedert december 2005 hebben we voor deze drie instrumenten een uitvoeringsbesluit. Een ander belangrijk instrument is de toegangspoort. Nu zijn er twee van de zes sectoren met een sectorale toegangspoort: het comité voor de bijzondere jeugdzorg en de provinciale evaluatiecommissie voor het Vlaams Fonds.

De vier andere sectoren zijn op dit moment rechtstreeks toegankelijk. In het decreet is gepland dat er

op 1 januari 2008 één toegangspoort komt voor de zes sectoren met het oog op indicering en toewijzing. Dat wordt nu voorbereid. Voor de zes sectoren wordt bovendien ook gewerkt aan een uniforme registratie. Ten slotte is er het regioplan: integrale jeugdhulp focust heel sterk op en vertrekt van de regionale specificiteit. We zetten centraal wel een aantal bakens uit en structuren op maar de concrete invulling gebeurt heel sterk op regionaal niveau.

Het aanbod van de zes sectoren wordt in een zelfde taal geformuleerd, met telkens dezelfde begrippen. Sectoren en administraties beschrijven het aanbod aan de hand van functies die ze opnemen en beschrijven minimale activiteiten. Ze geven aan wat de frequentie, de intensiteit en de duur van hun hulp-aanbod is. Die beschrijving van het aanbod gebeurt op twee niveaus: met typemodules, op het niveau van de sectoren en met modules op het niveau van de voorzieningen. Dat is een complexe opdracht. Maar deze oefening zal de bouwstenen aanreiken om elkaar over de sectoren heen te informeren, het gesprek over de afstemming te kunnen voeren en het aanbod te flexibiliseren. Daardoor kan men sneller komen tot hulp op maat, vraagsturing en gericht inzetten van het aanbod, doelbewust inspeland op de vraag van de cliënt.

Netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp zijn functionele samenwerkingsverbanden. De partners zijn de vier eerder genoemde sectoren die rechtstreeks toegankelijk zijn, het Vlaams Fonds en de bijzondere jeugdbijstand. Hun opdrachten zijn het regelen van de vlotte toegang tot de hulpverlening en het afstemmen van het aanbod. Volgens het uitvoeringsbesluit betekent dat informatie verstrekken, afspraken maken over de instap en hulpcoördinatie. De uiteindelijke bedoeling is sneller een gepast antwoord te bieden op de hulpvraag van de cliënt.

Ook bij het netwerk crisisjeugdhulp zijn de zes partners betrokken, samen met andere. De belangrijkste opdracht van dit netwerk is een hulpprogramma realiseren, dat resulteert in een aanbod dat door de voorzieningen in het netwerk gezamenlijk wordt gerealiseerd en dat vier deelaspecten bevat. Dat hulpprogramma staat niet rechtsreeks voor de cliënten open maar enkel voor de hulpverleners. Het hulpprogramma zorgt voor een permanent centraal crisismeldpunt waar een hulpverlener terecht kan. Aansluitend bij het centraal permanent meldpunt wordt binnen het netwerk voorzien in crisisinterventie, -opvang en -begeleiding.

Mevrouw An Sprangers: Wat mag men verwachten van een regionale stuurgroep in een regio Integrale Jeugdhulp? De regionale stuurgroep heeft op regiovlak de kernopdracht van de integrale jeugdhulp overgenomen. De regionale stuurgroep is in Limburg verantwoordelijk voor intersectorale samenwerking en afstemming. De stuurgroep moet proberen brede ontwikkelingen op elkaar af te stemmen. We denken hierbij aan alle ontwikkelingen binnen het lokale sociaal beleid, die op termijn gevolgen kunnen hebben voor de jeugdhulpverlening. Andere voorbeelden zijn het impulsbeleid van een provinciebestuur en ontwikkelingen in andere sectoren zoals de kinderpsychiatrie.

In de regionale stuurgroep zijn de zes sectoren, jongeren en ouders vertegenwoordigd. De stuurgroep kan alle informatie verzamelen en er een lijn in trekken. De stuurgroep moet voor betrokkenheid en participatie zorgen in het kader van afstemming en samenwerking.

Elke regionale stuurgroep zal tegen eind 2007 een regioplan jeugdhulp indienen. Geënt op het kader bepaald door het decreet moet de stuurgroep uitspraken doen over de zes sectoren heen over een aantal knelpunten en afstemmingsproblemen tussen vraag en aanbod. De stuurgroepen zullen duidelijk moeten maken hoe ze dat zullen aanpakken. Een netwerk in de kleine regio West-Limburg heeft bijvoorbeeld al het aanbod en de behoeften geanalyseerd. Dergelijke analyses zullen het regioplan voeden. De regionale stuurgroep dient dat werk af te ronden.

We zullen het kader van het regioplan systematisch moeten invullen. Elke regionale stuurgroep zal een visie moeten ontwikkelen over structurele participatie. De Limburgse regionale stuurgroep zal eerst onderzoeken wat er al bestaat. Vervolgens zal men nagaan hoe de opgedragen taak daarop geënt kan worden. Wanneer men nieuwe initiatieven neemt, zal men de gebruikers consulteren. Elke regio doet dat op zijn manier. In andere regio's werkt men bijvoorbeeld met reflectiegroepen.

Dat alles zal leiden tot de beoogde structurele participatie. De regionale stuurgroep bevat twee vertegenwoordigers van de ouders en twee van de jongeren. Die vertegenwoordigers worden gesteund door een werkgroep die de mening en visie van de cliënt en de gebruikers vertegenwoordigt.

De regionale stuurgroep zal eveneens leiden tot functioneel en efficiënt overleg. Er is ontzettend veel sec-

toraal overleg. Eigenlijk is de regionale stuurgroep het eerste structurele orgaan waar de sectoren elkaar vinden. Het Vlaams Fonds doet aan sectorale zorgbemiddeling. Binnen de Geestelijke Gezondheidszorg zijn er zorgcircuits. Iedereen stelt vast dat de verschillende sectoren de problemen niet alleen meer aankunnen.

De veelheid kan belemmerend werken. De Limburgse regionale stuurgroep heeft het initiatief genomen om alle overlegstructuren te analyseren. Op die manier kan men nagaan welke structuren dezelfde doelstellingen nastreven en bijgevolg samengevoegd kunnen worden. Zo zal men efficiënter kunnen overleggen en samenwerken.

Hoe worden vraag en aanbod op elkaar afgestemd? We stellen vast dat door de stijgende aandacht voor intersectoraal werken, er een positieve kentering komt. Een voorziening van het Vlaams Fonds die door een fusie haar capaciteit uitbreidt, greep deze kans aan om haar aanbod opnieuw te profileren. Ze doen dat niet zomaar: hun nieuw pedagogisch profiel is voorgesteld aan diverse andere partners in het werkveld en wordt zo intersectoraal getoetst met de andere instellingen.

Hoe wordt betrokkenheid gerealiseerd? Op dit ogenblik zijn we in de eerste plaats op vier rechtstreeks toegankelijke sectoren actief. De Limburgse regionale stuurgroep wil dat de Bijzondere Jeugdzorg en het Vlaams Fonds betrokken worden bij dit proces van intersectorale samenwerking. Anders dreigen ze in 2008 zonder enige ervaring in het proces gegooid te worden.

Wat levert netwerken op? Een netwerk bestaat uit een stuurgroep en uit praktijkoverleg. De stuurgroep is het sturende en beslissende orgaan van het netwerk dat ervoor zorgt dat alle opdrachten uitgevoerd worden. De stuurgroep gaat een resultaatsverbintenis aan in een protocol.

Het voordeel van een gestructureerd netwerk is dat er een duidelijke gesprekspartner is. Het Limburgse netwerk Crisisjeugdhulp heeft een stuurgroep. Ik werd opgebeld door het kabinet van de gedeputeerde voor Welzijn. Zij had middelen gekregen van het Limburgplan voor crisishulp binnen de gehandicaptensector. Zij wou die middelen ook gebruiken voor minderjarigen. Zij heeft aan mij als voorzitter van de regionale stuurgroep gevraagd hoe ze die middelen aanvullend op het crisisnetwerk zou kunnen inzetten. Aanvankelijk wou ze die middelen investeren in één bed met

één opvoeder. Beter is die middelen in te bedden in het intersectorale netwerk. Samen dient men dan na te gaan hoe de behoefte van het Vlaams Fonds best ingevuld kan worden. De intersectorale samenwerking is dus een surplus voor de andere sectoren. De stuurgroep zorgt voor een structurele gesprekspartner.

Een andere opdracht van de stuurgroep is voor betere hulpcoördinatie zorgen. De stuurgroep beslist hoe de hulp gecoördineerd zal worden wanneer bijvoorbeeld één gezin een beroep moet doen op meerdere hulpverleners. Iedereen weet dat het belangrijk is om afspraken te maken in een dergelijk geval, maar niemand heeft het mandaat om het initiatief te nemen.

De netwerkstuurgroep garandeert een betere toegang tot de jeugdhulp. In Noord-Limburg analyseert de netwerkstuurgroep welke diensten zich tot minderjarigen en hun ouders richten. Het uitvoeringsbesluit bepaalt dat minderjarigen, hun ouders, de opvoedingsverantwoordelijke en de leefomgeving bereikt moeten worden. Men gaat na hoe men dat zal organiseren in een landelijk gebied als de regio Noord-Limburg. Op dit ogenblik maakt men een overzicht van alle voorzieningen. Men gaat na waar er gaten zijn en onderzoekt hoe men een en ander kan herorganiseren opdat het aanbod overal zou volstaan.

Daarnaast is er dossieroverleg en intersectoraal praktijkoverleg. Men bespreekt er voornamelijk kneldossiers, al beseft men dat men ook iets kan leren uit goede praktijken. Die dossiers worden besproken met het oog op het traject. Men gaat na wat er structureel fout loopt in de begeleiding en hulpverlening. Tijdens de bespreking worden oplossingen gezocht voor de individuele dossiers. Wanneer de centra voor geestelijke gezondheidszorg kampen met een wachttijd van drie tot vier maanden, gaat men na wat men samen kan doen om de wachttijd te overbruggen. Alle diensten gaan na hoe ze hun mogelijkheden beter kunnen gebruiken. Ik stel vaak vast dat de diensten elkaar nog niet zo goed kennen. Tijdens deze dossierbesprekingen stellen de netwerkteams vaak beslissingen voor.

De heer Patrick Bedert: Het is niet zo dat de integrale jeugdhulp de zes sectoren zal opsorpen. Integrale jeugdhulp reikt de zes sectoren instrumenten aan om beter samen te werken.

Integrale jeugdhulp is niet de oplossing voor alle problemen. Samenwerken en afstemmen is evenmin vanzelfsprekend. Het is wel een fundamentele her-

oriëntering van het aanbod. Het is een structureel proces dat onvermijdelijk een aantal effecten heeft op korte, middellange en lange termijn. Het uiteindelijke resultaat moet meer efficiëntie en meer effectiviteit zijn. Dat komt de cliënt ten goede.

I.2. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers

Mevrouw Vera Van der Borgh: Na de hoorzitting in 1998 is een maatschappelijke beleidsnota opgesteld. Was er een evolutie merkbaar de voorbije jaren? Of moeten we onze visie opnieuw aanpassen?

Mevrouw An Sprangers: We moeten een onderscheid maken tussen de eerste vier jaren na 1998 en de periode daarna. Tijdens de eerste vier jaren werd de minister geadviseerd bij het opstellen van het nieuwe decreet. Men heeft er duidelijk voor geopteerd niets te veranderen zonder er zeker van te zijn dat het werkt. De driejarige proefperiode heeft ertoe geleid dat er meer overlegd wordt. We hebben met modules kunnen werken tijdens die periode. De hulpverleners verstaan elkaar. Het is niet eenvoudig om mensen uit zes verschillende sectoren te laten praten met elkaar. Taal is een instrument maar de dialoog zorgt ervoor dat de zaken kunnen veranderen. Dat vergt tijd. In de regio merk ik wel de reflex tot intersectoraal samenwerken. Ik heb het gehad over een voorziening van het Vlaams Fonds die als het ware vrijwillig besliste te overleggen. De regionale stuurgroep gaat na of deze manier van werken gepast is om elke aanbods-wijziging te bespreken.

Ik merk ook meer samenspraak tussen hulpverleners betrokken in dezelfde situatie. Men stelt geregeld vast dat men zonder weten bezig is met hetzelfde dossier. Dergelijke zaken leiden tot verbetering.

De regionale stuurgroep gaat na hoe de groep die op de grens zit tussen de bijzondere jeugdzorg, het Vlaams Fonds en de kinderpsychiatrie, geholpen kan worden. Modulering is daarvan een voorbeeld. Dergelijke verbeteringen zijn maar mogelijk dankzij de intersectorale dialoog.

Ik was aangenaam verrast door de feedback na het gewijzigde aanbod van het Vlaams Fonds. Dat had een grote impact op de evolutie. Men waarschuwde duidelijk voor een aantal negatieve effecten.

Het is belangrijk dat de sectoren elkaars kracht ontdekken. Men stelt soms vast dat men niet de juiste verwachtingen heeft ten aanzien van elkaar. Daar-

door ontstaan vaak onnodige conflicten. In onze complexe samenleving is het steeds moeilijker om een probleem vanuit één enkel perspectief te bekijken. De kans dat het cliënttraject doorloopt wordt op deze manier ook groter. Dit systeem garandeert de continuïteit.

Mevrouw Else De Wachter: De hulpverlening is regionaal georganiseerd. De netwerkregio's zijn provinciaal afgebakend. Wat met regio's die grenzen aan drie provincies?

Mevrouw Mieke Vogels: Het Vlaams Fonds en de Bijzondere Jeugdzorg worden op dit moment betrokken bij de netwerkstuurgroepen omdat men het heeft over het netwerk rechtstreeks toegankelijke hulp. Bevindt de hulpverlening in het kader van de Bijzondere Jeugdzorg en het Vlaams Fonds zich voortaan achter de toegangspoort? Bevindt de hulpverlening door Kind en Gezin zich voortaan voor de toegangspoort?

Wie heeft zitting in de netwerkstuurgroepen? Zijn dat directeurs van voorzieningen? Wat is hun mandaat? Er is weliswaar veel dynamiek, maar heeft de netwerkstuurgroep vat op de individuele instellingen? Is er een hiërarchie?

De netwerkstuurgroepen behandelen individuele dossiers. Is dat de voorbode van een nieuwe toegangspoort?

We moeten de behoeften van de jeugdhulpverlening in kaart brengen om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen. Hoe wordt de vraag in kaart gebracht? Wordt dat gecoördineerd? Volgt elke provincie dezelfde methode?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey: De proefregio's waren een heel belangrijke fase in dit proces. Het Vlaams Parlement heeft de Vlaamse Regering zelfs volmachten gegeven om de regelgeving aan te passen. Toen aan het einde van de vorige zittingsperiode de twee decreten werden goedgekeurd, was er nog geen evaluatie van de proefregio's. Tijdens deze regeerperiode is daar nog geen tijd voor geweest.

Het decreet is van toepassing op heel Vlaanderen. Is er een verschil tussen de proefregio's en de andere regio's?

In de proefregio's is goed geïnvesteerd in de integrale jeugdhulp. Welke initiatieven plant men voor de andere regio's?

Ik vind dit een heel ingewikkelde structuur. De eerste bezorgdheid van de voorzieningen is meer coördinatie. Niet zozeer nieuwe structuren.

In de beleidsnota van 1999 had men het vooral over preventie, hulpverlening en gerechtelijke hulpverlening. Over dat laatste aspect is een rapport opgesteld. Hoe ver staat men ondertussen met dat onderdeel?

Mevrouw Anne Marie Hoebeke: Vreest men niet voor twee verschillende snelheden? Uiteindelijk hebben de proefregio's een zekere voorsprong. Heeft men al onderzocht voor hoeveel extra administratieve last dit systeem zorgt?

De heer Patrick Bedert: Op dit ogenblik zijn er zes grote regio's Integratie Jeugdhulp. Ze komen overeen met de provincies. Vlaams-Brabant en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest vormen een afzonderlijke regio.

Het belangrijkste niveau waarop de functionele samenwerkingsverbanden gerealiseerd worden, is een lager niveau, namelijk dat van de netwerkregio. In die netwerkregio's plegen alle betrokkenen overleg om met de bestaande cliëntstromen zoveel mogelijk aan te sluiten op de realiteit. De realiteit verschilt van regio tot regio. In Limburg werkt men met zes netwerken Rechtstreeks toegankelijke hulp. In West-Vlaanderen kiest men voor drie netwerken. In Oost-Vlaanderen zijn het er ook drie, maar voor bepaalde deelaspecten maakt men een bijkomende onderverdeling. De individuele keuzes van de gemeenten bevinden zich op het niveau van het netwerk. Totnogtoe was de consensus telkens vrij groot. In Brussel en Vlaams-Brabant zullen we wellicht voor dwarsverbindingen moeten zorgen. Er zijn ook verschillen tussen de netwerkregio's Rechtstreeks toegankelijke hulp en de netwerkregio's Crisis hulp.

In het kader van de integrale jeugdhulp bepaalt het niveau van de typemodule de al dan niet rechtstreekse toegankelijkheid. Integrale jeugdhulp is een proces. De beslissing over de typemodules moet voor 1 april 2006 genomen worden. De administraties hebben de adviesraad voorgesteld om in een eerste fase het bestaande onderscheid te bevestigen. De bewegingen op het terrein hebben daar geen vat op. Het is wel belangrijk om beide sectoren in het vizier te houden. Voor individuele cliënten is er evenmin een muur.

Mevrouw An Sprangers: De organisaties in een netwerkgebied die rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp

aanbieden, hebben een gemandateerde vertegenwoordiger in de netwerkstuurgroep. Die persoon kan beslissingen nemen omdat hij zijn eigen voorziening vertegenwoordigt. Elke voorziening is gebonden aan de kernopdracht van haar sector.

Een netwerkstuurgroep vervult de specifieke opdracht van het netwerk. Een regionale stuurgroep heeft een ruimere opdracht. Het decreet bepaalt dat de netwerkstuurgroep een protocol maakt om zijn opdracht te realiseren. De regionale stuurgroep keurt dat protocol goed voor zover er geen tegenspraak is met de regioplanning. De regionale stuurgroep bepaalt niet wat het netwerk allemaal moet doen. Op het vlak van de besluitvorming hebben we nog geen praktijkervaring.

Het netwerkpraktijkoverleg wordt geen nieuwe toegangspoort. Het netwerkpraktijkoverleg moet leiden tot veranderingen op basis van ervaring. Het netwerkpraktijkoverleg komt niet in de plaats van de autonomie van elke afzonderlijke voorziening. Binnen het netwerkpraktijkoverleg kunnen voorzieningen wel afspreken hoe ze zich profileren. De bedoeling van dit instrument is de trajecten te verbeteren zodat de cliënten beter afgestemde hulp krijgen.

Hulpvragen in kaart brengen is niet eenvoudig. Op Vlaams niveau werkt het managementcomité aan een kader. Dat kader bepaalt welke informatie minimaal verzameld moet worden. Het is niet de bedoeling dat elke regio dat los van elkaar doet omdat we tot een Vlaams beleidsplan willen komen.

Hoeveel tijd stoppen de organisaties in overleg? In een eerste fase is het een bijkomende opdracht. Een netwerkstuurgroep komt vijfmaal per jaar samen gedurende twee uur. Het netwerkpraktijkoverleg komt eenmaal per maand samen gedurende drie uur. De investering is gezien de verwachte resultaten de moeite waard. Er is geen intersectoraal overleg. Als we willen dat er beter wordt samengewerkt, moet er een forum zijn. De structuur is relatief. Er is één regionale stuurgroep. Er zijn zes netwerkstuurgroepen. De mandaathouders kunnen afspreken wie wat volgt. Het is niet de bedoeling dat iedereen in de stuurgroep zit. Dat hoeft niet. We proberen tijd en middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten. Als er geen agenda is, wordt de vergadering afgelast.

De heer Patrick Bedert: Over de proefperiode zijn verschillende rapporten geschreven. We kunnen die bezorgen. De proefperiode is halverwege 2004 afge-

sloten. De rapporten zijn opgemaakt in september of oktober 2004. De proeffase wordt nog altijd permanent geëvalueerd. Het implementatieproces wordt gestuurd op basis van de ervaringen van de proefregio's.

We proberen te vermijden dat we aan twee verschillende snelheden werken. Het klopt dat bepaalde gebieden – Limburg bijvoorbeeld – een zekere voor-sprong hebben. Limburg was de enige proefregio die een volledige provincie besloeg. In Antwerpen vormde de stad de proefregio, in Oost-Vlaanderen was dat de regio Gent-Meetjesland. De situatie is dus telkens verschillend.

Het is de bedoeling dat iedereen samen verder gaat. Dat leidt soms tot frustraties in Limburg. Het is belangrijk dat we implementeren aan een Vlaams tempo. De data opgelegd door het uitvoeringsbesluit gelden voor heel Vlaanderen. We zullen geleidelijk aan naar elkaar moeten toegroeien.

Ik ben het niet eens met de stelling dat de structuur ingewikkeld is. Ik geef wel toe dat de structuur niet gemakkelijk is. We werken met zes sectoren. We moeten aandacht hebben voor de moeilijkheidsgraad en voor de impact op de voorzieningen. Ik geef mijn medewerkers altijd de opdracht goed na te denken of de geplande vergadering wel nodig is. We registreren de tijdsimpact. Intersectorale samenwerking en afstemming moeten zodanig uitgevoerd worden dat het een meerwaarde heeft voor voorzieningen en cliënten. Voorzieningen zeggen het ons wanneer we te snel gaan of onvoldoende communiceren. Wij houden daar rekening mee zonder de doelstellingen uit het oog te verliezen. Het is een illusie te denken dat we de doelstellingen zullen halen zonder overleg en dialoog. Daarvoor zijn structuren en vergadermomenten nodig.

Mevrouw Anne Marie Hoebeke: Hoe zijn de netwerkregio's afgebakend?

De heer Patrick Bedert: Netwerkregio's zijn de som van een aantal gemeenten.

Mevrouw An Sprangers: Zes sectoren hebben zes verschillende werkgebieden. Geen enkele sectorale indeling valt samen. Op dit ogenblik is één sector geënt op de zorgregio's. In Limburg hebben we de bestaande regio-indeling overgenomen. Veel samenwerkingsverbanden zijn geënt op deze indeling. Deze regio's zijn vertrouwd met elkaar. Het zou al te gek zijn de bestaande indeling te doorkruisen met een andere.

Een netwerkregio met drie diensten moet groter gemaakt worden want anders is er geen bereik. Er zijn bestaande en nieuwe elementen. Om een toegang te realiseren moeten er genoeg diensten zijn. Op die manier worden eventuele tekorten heel duidelijk. Bovendien zijn de verschillende sectoren nu op de hoogte van elkaars noden.

De heer Patrick Bedert: Het is daarom belangrijk dat de regionale stuurgroepen beslissen over de regio-indeling.

II.1. Uiteenzetting door mevrouw Katrien De Koster, vakgroep Orthopsychologie VUB

Mevrouw Katrien De Koster, Aan de Vrije Universiteit Brussel loopt momenteel een doctoraatsonderzoek naar Integrale jeugdhulp ten einde. Een deel van dat onderzoek was een bevraging van de betrokkenen in de regio Gent-Meetjesland tijdens de experimentele implementatie. Uit de bevindingen van dit deel, gebaseerd op 45 diepte-interviews, wil ik u de meest voorkomende bezorgdheden van de hulpverleners in het werkveld schetsen, aangevuld met een aantal aandachtspunten over de toekomstige implementatie van de integrale jeugdhulpverlening. Ik benadruk dat uit het onderzoek blijkt dat in het werkveld een grote overeenstemming leeft over de basisprincipes van Integrale jeugdhulp en dat er over het algemeen sprake is van een groot engagement om op zoek te gaan naar een verbeterde en meer flexibele hulpverlening.

Het Vlaams Parlement was er destijds van overtuigd dat naast een bottom-up werking ook een duidelijk sturende rol voor de overheid was weggelegd. Als de afstemming van de sectoren immers zonder centrale regie kon verlopen, dan was het plan Integrale jeugdhulpverlening niet nodig geweest. Uiteraard zijn consensus en goodwill onder de betrokkenen ook noodzakelijk om een ruim draagvlak en dynamiek in het werkveld te creëren. De hulpverleners in het onderzoek benadrukken hun waardering voor de poging om bottom-up processen toe te laten bij de beleidsimplementatie. Toch leeft het gevoel in de proefregio's dat men onvoldoende heeft kunnen inbrengen, niet alleen door de keuzes van de centrale commissie, maar bijvoorbeeld ook door de strikte timing van het project. Samen met de afgetekende afwezigheid van de adviesraden en de beperkte raadpleging van gebruikersraden, werkgeversorganisaties en sectorale steunpunten in een eerste fase, verklaart

dat de hevige reacties op de voorstellen over de regie van de overheid in de toekomst. In het huidige decreet heeft deze discussie echter slechts een vaag antwoord gekregen en werden de verantwoordelijkheden gedeeltelijk doorgeschoven naar een regionale regie. We kunnen stellen dat de concrete regionale implementatiestructuren op erg doordachte, maar vooral transparante wijze vorm moeten krijgen.

De succeservaringen met het werkmodel in de regio Gent-Meetjesland, onder meer met betrekking tot het realiseren van een groot draagvlak en een bottom-up-werking, worden genuanceerd door de gebrekkige daadkracht die het ontbreken van een duidelijk mandaat voor de betrokken structuren met zich mee bracht. Daarbij is het uitermate belangrijk het constante spanningsveld tussen een top-down en bottom-up-benadering in rekening te brengen. Slechts door de voortdurende appreciatie van de inbreng van het werkveld kan ervoor gezorgd worden dat het draagvlak groot blijft. Krachtige en duidelijke afspraken over de bevoegdheid van iedereen en transparantie over welke informatie waar in rekening wordt gebracht, lijken daarbij noodzakelijk. In verband met de uitbouw van een implementatiestructuur moet ook rekening worden gehouden met een evenwichtige samenstelling van de structuren. De notie dat niet deelnemen waarschijnlijk vooral wordt ingegeven door een gebrek aan middelen, moet worden meegenomen. Een groot deel van de hulpverleners geeft aan ontgoocheld te zijn over het feit dat men niet vertrekt van wat er wel goed loopt in de praktijk en men dus volgens hen niet probeert om ook hier bottom-up te werken. Zij geven aan dat er al heel wat waardevolle overlegstructuren zijn en vinden dat deze onvoldoende erkend worden.

Het financiële onderdeel van dit proces is een bijzondere bezorgdheid van de mensen in het werkveld. In het geval van Integrale jeugdhulpverlening zijn er twee belangrijke knelpunten, namelijk de druk op de ontwikkeling van het project en het financiële kluwen op het terrein van de zorg. Ten eerste blijkt uit het onderzoek dat de onduidelijkheid over de financiële toekomst eerder verlamrend werkt. Tweede knelpunt is het kluwen van het financiële beleid. In Vlaanderen zijn de federale en Vlaamse overheid betrokken partijen, die elk voor een deel van de kosten instaan. Uit internationaal onderzoek blijkt dat veel problemen in de zorg samenhangen met deze financiële tussenschotten en dat een noodzakelijke voorwaarde voor de totstandkoming van een innovatie een helder financieel kader is. Gescheiden financieringskanalen die worden gecontroleerd door verschillende departe-

menten, maken samenwerking op het terrein moeilijk tot onmogelijk. Dat is ten eerste beperkend voor een flexibele aanpak, waarbij de cliënt gebruik kan maken van modules over de grenzen van sectoren heen en daarin niet wordt geremd door financiële beperkingen. Ten tweede is een transparant financieel kader noodzakelijk voor de sturing van de reorganisatie, dat wil zeggen als middel of sanctie om de regievoering kracht bij te zetten. Voorlopig is het financiële onderdeel van de Integrale jeugdhulpverlening onderbelicht gebleven, met de nodige onzekerheid tot gevolg. We kunnen besluiten dat de financiële onduidelijkheid heeft gezorgd voor erg veel weerstand in het werkveld. Het verdient dus aanbeveling om hieromtrent klaarheid te scheppen alvorens van alle voorzieningen in Vlaanderen te vragen om zich te engageren in een grootschalig vernieuwingsproces.

Een vierde aandachtspunt, dat vooral op de concrete werkvloer speelt, is de schijnbaar gebrekkige afstemming van allerlei ontwikkelingen op het werkveld. Ten eerste zijn er in verschillende sectoren zogenaamde nieuwigheden die ook tijd en energie vragen, zoals bijvoorbeeld het elektronisch dossier voor de comités Bijzondere jeugdzorg en de Centra voor Leerlingenbegeleiding. De hulpverleners zien weinig afstemming tussen recente beleidskeuzes, zowel op Vlaams niveau als op sectoraal niveau. Het gaat dan om ontwikkelingen zoals het lokaal sociaal beleid, de modulering binnen de zorgcircuits van de Geestelijke Gezondheidszorg en het Vlaams Fonds, en ruimer het gebrek aan afstemming tussen het federale en het Vlaamse beleid. Betere afstemming en een transparante communicatie lijken noodzakelijk om een algemeen gevoel van frustratie te vermijden.

De noodzaak van het voeren van een heldere, duidelijke communicatie is een idee waar een algemene consensus over bestaat. Er zijn tijdens de experimentele fase grote inspanningen gedaan om informatie te verspreiden en het communicatieproces wordt vaak positief beoordeeld. Daarbij zijn de uitgebreide website en de maandelijkse nieuwsbrief de bekendste communicatiemiddelen. Ook de toelichtingen in de centra zelf werden enthousiast onthaald. Een vierde strategie, grootschalige infomomenten, vooral bedoeld om een grotere groep te bereiken, miste volgens een aantal respondenten haar doel. Ondanks alle inspanningen blijkt uit het onderzoek dat niet altijd het gewenste resultaat wordt bereikt. Vooral de communicatie met de basishulpverleners op de werkvloer verloopt daarbij moeilijk. Zowat alle groepen hebben het over de moeilijke en ontoegankelijke taal, ook al

geven de meeste hulpverleners aan dat een nieuwe taal onvermijdelijk is wanneer nieuwe ideeën worden gelanceerd. Communicatie lijkt een cruciaal punt te worden bij toekomstige implementatie. Een krachtig communicatieplan, waarin verantwoordelijkheden, communicatiedoelen enzovoort uitgebreid worden behandeld, wordt daarbij onontbeerlijk. De boodschap van het project Integrale jeugdhulp positief blijven brengen, moet constante aandacht krijgen. Verwijzen naar de gemeenschappelijke en sterk ondersteunde basisprincipes kan daarbij van belang zijn. Niet alleen de communicatie op niveau van het project Integrale jeugdhulp is van groot belang, ook de ondersteuning van de instellingen door informatieverspreiding, moet de nodige aandacht krijgen. Daarbij kunnen we opmerken dat vooral de vertaling naar de werkvloer een te nemen hindernis zal worden. Een nieuw gedachtegoed heeft een nieuwe terminologie nodig, een gemeenschappelijke taal. Toch moeten we erover blijven waken dat deze het contact met bepaalde groepen hulpverleners, maar ook met cliënten, niet onmogelijk maakt.

Bij veranderingsprocessen is altijd sprake van weerstand. De voornaamste redenen voor de bestaande weerstand tegenover het project Integrale jeugdhulp die worden genoemd zijn: het moeilijk breken met gewoontes, de nieuwe taal, maar vooral de constante onzekerheid. Verder worden de weerstanden vooral zichtbaar op organisatieniveau: de belangen en verborgen agenda's, de te weinig flexibele organisatie van voorzieningen en regelgeving van sectoren, en de grote vraagtekens bij de toekomstige financiering. In het onderzoek wordt door de hulpverleners vastgesteld dat het proces van Integrale jeugdhulp gaandeweg op minder belangstelling kon rekenen. Deze vaststelling is belangrijk om mee te nemen in een meerjarenplan voor de toekomstige implementatie. Op welke manier kan ervoor gezorgd worden dat de oorspronkelijke dynamiek wordt volgehouden? Belangrijke factoren lijken hier ten eerste een doorgedreven, maar gefaseerde bottom-up-werking, met steeds nieuwe uitdagingen waar de voorzieningen zich bij betrokken voelen en die voortkomen uit concrete vragen van het werkveld en ten tweede, een duidelijker tijds kader, waarin onzekerheid betreffende het proces en de doelstellingen tot een minimum beperkt kan worden.

In dit onderzoek stelden we vast dat het belang van de sectoridentiteit aanzienlijk is. De bezorgdheid over de eigenheid van voorzieningen en sectoren klinkt hierbij het sterkst. Het woord concurrentie wordt opvallend vaak gebruikt. Dat heeft te maken met de specificiteit

van de sectoren, zoals subsidiërings- en erkenningsvoorwaarden, maar ook met inhoudelijke en organisatorische verschillen.

Een belangrijke kritiek op de intersectorale samenwerking in de Integrale jeugdhulpverlening slaat op het ontbreken van een aantal zeer relevante sectoren. Vooral de beperkte rol van de kinderpsychiatrische diensten en de OCMW's wekt de nodige ergernis. Daarbij is de vraag in hoeverre een 'integraal' initiatief, waarin een aantal kernpartners niet betrokken worden, serieus moet worden genomen. Een andere zorg is de samenwerking tussen de toeleiders zoals het jeugdwerk, leerkrachten en huisartsen en de netwerken van de rechtstreeks toegankelijke hulpverlening. Het links laten liggen van de oorspronkelijk geplande preventie wordt beschouwd als een groot gemis. Ook de afstemming van de jeugdzorg en het jeugd beleid is nog niet aan de orde.

Een succesvolle intersectorale samenwerking is gebaseerd op overleg. Wanneer men een mentaliteitswijziging zoals intersectorale samenwerking wil bereiken, is het noodzakelijk dat daar ook een aangepaste taal voor bestaat. De doelstelling om tot gemeenschappelijke concepten te komen, uit zich dan ook in de ontwikkeling van een nieuwe, gemeenschappelijke terminologie. Enerzijds lijkt deze nieuwe taal noodzakelijk, anderzijds veroorzaakt die soms onbegrip en verwarring. Naast een gemeenschappelijk begrippenkader, vereist overleg tijdsinvestering van de betrokken voorzieningen. In de praktijk van de proefregio's is gebleken dat dit een ernstig beperkende factor is, waar in de toekomst sterk over gewaakt dient te worden.

II.2. Uiteenzetting door professor dr. Johan Put, Instituut voor Sociaal Recht, KUL

Professor dr. Johan Put: Beide decreten zijn misschien wel een van de duidelijkste bewijzen van een ommekeer van het welzijnsbeleid, mede gedragen door de meeste professionele actoren uit het werkveld. De bekende paden van het sectoraal regelen van een verkokerd aanbod aan jeugdhulpverlening worden na een originele, soms moeilijke zoektocht gedeeltelijk verlaten om te trachten te komen tot een meer vraaggestuurde en op intersectorale samenwerking steunende jeugdhulpverlening met daarbij een reële versterking van de rechtspositie van de minderjarige. Dat is geen geringe prestatie die veel krediet verdient. De integrale jeugdhulp kan daarom ook in de toe-

komst op onze kritisch-positieve aandacht blijven rekenen”. Dat heb ik in de zomer van 2004 geschreven. De kritische aandacht is gebleven maar aan de nog steeds positieve beoordeling zijn inmiddels een aantal bezorgdheden toegevoegd. Die wil ik vandaag overlopen. Het is evenwel moeilijk om nu al een proces te beoordelen dat nog volop aan de gang is.

Ik heb een lijst opgemaakt met minstens zestien punten die nog onvoldragen of onvoldoende uitgewerkt zijn, maar ik kan die hier niet allemaal overlopen.

Mij heeft het derde decreet altijd het meest gestoord, over de interventie bij hoogdringendheid. Dat is in het zog van de andere decreten mee goedgekeurd door het parlement. Tijdens hoorzittingen daarover hebben wij uitgesproken bezwaren geformuleerd, die evenwel zeer minimaal aanhoord zijn. Het decreet regelt de interventie bij hoogdringendheid in de sector van de bijzondere jeugdbijstand; het heeft de oude 45-dagenregel afgeschaft maar niet vervangen door een duidelijk nieuw kader, met een voorspelbare grote onduidelijkheid in de praktijk tot gevolg.

De handelingsbekwaamheid van de minderjarige is in het decreet rechtspositie op 12 jaar gezet. Daar zijn een aantal problemen mee. Het is in elk geval een lage leeftijd. Uit de praktijk zal moeten blijken of die wel werkbaar is. En vooral: vanaf de leeftijd van 12 jaar is er een volledig zelfstandige uitoefening van de rechten. Het gaat om een vermoeden van oordeelvermogen van de minderjarige. Dat kan weerlegd worden. Maar in het decreet wordt op geen enkele manier gezegd hoe dat weerlegd moet worden en wie daar over oordeelt.

De gerechtelijke jeugdhulp, trajectbegeleiding, bemiddeling enzovoort zijn verre van uitgewerkt. De samenwerking tussen de jeugdhulpaanbieders van niet rechtstreeks toegankelijke hulp en hun verhouding tot de toegangspoort is evenmin voldoende geregeld. Een heel interessante angel bij dat laatste is de prioriteitsregeling. De toegangspoort zal, op wetenschappelijk verantwoorde wijze, bepalen welke hulp iemand nodig heeft. Maar in vergelijking met de lijst van te helpen mensen en modules, die gekoppeld moeten worden, zal het aanbod van modules waarschijnlijk vaak kleiner zijn. Op dat moment moet er een prioriteitsregeling worden afgesproken tussen de jeugdhulpaanbieders en de toegangspoort. Ik ben zeer benieuwd hoe die er zal uitzien en hoe diegenen die buiten die prioriteitsregeling vallen, zich gaan opstellen ten opzichte van het recht op jeugdhulp. De

jeugdhulpaanbieders hebben daarvoor een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dat klinkt mooi maar wat betekent dat precies?

Er is nog heel veel werk aan de winkel in de sectorale regelgeving maar ook bij de implementatie in de praktijk. De manier waarop dossiers moeten worden bijgehouden en daar toegang toe wordt gegeven bijvoorbeeld, veronderstelt immers een andere manier van werken voor de hulpverleners en de voorzieningen. Ook het begrip gezondheidsgegevens en de manier waarop daarmee wordt omgegaan, zal nog wel wat bespreking vergen.

Meer algemeen wil ik het hebben over het recht op jeugdhulp. In beide decreten wordt gewoon bepaald dat dit recht bestaat. Dat is wat te gemakkelijk. Juridisch is immers onvoldoende uitgeklaard wat dat precies betekent. Als men een recht op hulp in een decreet inschrijft, dan moet dat gepaard gaan met een debat over de afbakening van de verantwoordelijkheden van de overheid en de administratie, de private sector en de burgers. Er zijn nu nog veel vragen over de inhoud en de reikwijdte van dat recht, over de instantie ten aanzien van wie men dat kan opeisen, de manier waarop dat afgedwongen kan worden en wat er gebeurt als een recht niet verwezenlijkt wordt. Men moet beseffen dat hulp van een heel andere aard is dan financiële vergoedingen zoals in de sociale zekerheid. Als men wil weten waartoe dergelijk recht kan leiden, kan ik u wijzen op een tiental recente rechterlijke uitspraken over dienstverlening aan geïnterneerden, waarbij geïnterneerden uitdrukkelijk worden toegewezen aan een bepaalde voorziening of instelling, die dus een soort opnameplicht krijgt. Maar een puur individueel rechterlijke benadering is mijns inziens geen voldragen oplossing. Daardoor doet men de collectieve dimensie van hulp en dienstverlening onrecht aan. Het decreet heeft dat opgelost door te bepalen dat het om een recht gaat binnen het beschikbare jeugdhulpaanbod. Dat is handig: op die manier is de overheid niet verplicht het bestaande aanbod uit te breiden.

In artikel 3, paragraaf 2, van het kaderdecreet staat dat integrale jeugdhulp te allen tijde de bepalingen van het Kinderrechtenverdrag respecteert. Door deze formulering wentelt de overheid de uitvoering van dat verdrag deels af op de jeugdhulpactoren, terwijl het verdrag zich eigenlijk tot de lidstaten richt. Een heleboel normen uit het verdrag zijn bovendien niet duidelijk. Daarom ware het meer verantwoord geweest

om de verplichting van jeugdhulpactoren te beperken tot het hanteren van het Kinderrechtenverdrag als referentiekader. Dat was zo in het oorspronkelijke voorstel van decreet, dat echter tijdens de parlementaire bespreking is geamendeerd. Die symbolische opstoten horen evenwel niet thuis in een decreet dat juridisch bindende normen moet bevatten.

Tot slot nog enkele bedenkingen rond de integrale benadering. Die is voor zeer veel interpretaties vatbaar. ‘Integraal’ betekent zeker niet: gestuurd vanuit de centrale Vlaamse overheid. In het decreet gaat die integraliteit overigens gepaard met een soort subregionalisering van het beleid. Dat brengt allerlei dynamieken en strategieën op gang waarvan we het einde nog niet gezien hebben. Integraliteit moet best slaan op het niveau van het beleid en de samenwerking tussen de jeugdhulpaanbieders. Het is een illusie te denken dat men dat ook vanuit de positie van de cliënt zou kunnen bereiken via deze decreten. Dat zou overigens niet wenselijk zijn. Men moet wel goed beseffen dat intersectorale samenwerking en afstemming erg afhankelijk zijn van goodwill en van de motiveringskracht van bijvoorbeeld de regioverantwoordelijke.

Een deel van mijn bezorgdheden over integrale jeugdhulp heeft hiermee te maken: ik voel een aantal tendensen van een eerder sectorale benadering, op het niveau van administratie, regering, parlement en voorzieningen binnen de sectoren. De modulering had intersectoraal kunnen zijn maar is toch grotendeels op het niveau van de zes betrokken sectoren doorgevoerd. Er is een wat onduidelijke positie van het beleidsondersteuningsteam en het managementcomité binnen de hele Vlaamse administratie. Ik heb het hier ook over de langzame en soms zeer minimale aanpassing van de eigen regelgeving. Het ware mooi geweest dat het decreet rechtspositie had geleid tot een uitzuivering van alle sectorreglementering maar we zijn niet die richting aan het uitgaan.

Wat het regeringsniveau betreft, is het afwachten of de definitieve versie van het globaal plan bijzondere jeugdbijstand de intersectorale inbedding wel voldoende implementeert. Een niet erg succesvol voorbeeld is het zorgregiebesluit in de gehandicaptensector, waar gedaan wordt alsof integrale jeugdhulp niet bestaat.

Ik heb het tot slot altijd jammer gevonden dat het parlementaire initiatief dat in de vorige regeerperiode voorlag over een algemeen decreet over gebrui-

kersrechten in de welzijnszorg, compleet stilgevallen is. Het decreet rechtspositie minderjarigen zou een tijdelijk decreet moeten zijn, men zou moeten evolueren naar een decreet cliëntenrechten, waarin niet alleen de positie van de minderjarige wordt geregeld maar ook die van onder meer de ouders, de pleegouders en de hulpverleners. Een voorbeeld: nu bevat het decreet enkel een regeling voor de toegang tot het dossier voor de minderjarige, maar hoe zit het met het toegangsrecht van andere betrokkenen? Ook een basisdecreet welzijnszorg is nodig, waarin basisbeginselen en rechtsverhoudingen in de welzijnssector overkoepelend geregeld worden.

II.3. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey: Heeft mevrouw De Koster ook met minderjarigen en met ouders gesproken? Heeft ze aanbevelingen in dat verband? In de regionale stuurgroepen is er wel plaats voor ouders en jongeren. Gebeurt dat in bepaalde regio's anders en beter dan in andere en hoe komt dat dan? Krijgen ze in bepaalde regio's meer zitjes en daardoor ook echt meer impact? Hoe zouden ze kunnen ondersteund worden?

Hoe kunnen we volgens de heer Put het recht op jeugdhulp preciezer omschrijven? We hebben daar uitgebreid commentaar op gegeven bij het tot stand komen van de drie decreten. Er is wel een decreet op de rechtspositie van de minderjarige. Maar wat is de positie van de voorziening? Wie is verantwoordelijk in verband met het recht op jeugdhulp? Gaan in plaats van de jeugdconsulenten nu de netwerken voor de rechtbank kunnen gedaagd worden als dat recht geschonden is?

Het is goed dat iedereen over alles meesprekt. Maar hoe zit het met het (gedeelde) beroepsgeheim?

Mevrouw Katrien De Koster: Ik ben eigenlijk zeer tevreden met uw vraag. In mijn eigen onderzoek ben ik er ook niet in geslaagd om minderjarigen en ouders te bevragen. Dat was ook niet helemaal mijn doelstelling omdat het ging om een proces dat nog in zo'n volle ontwikkeling was dat de veranderingen op de werkvloer binnen de hulpverlening nog niet echt waarneembaar waren: het onderzoek kwam te vroeg om er de cliënt in te betrekken. Tot mijn grote spijt overigens, want dat is duidelijk iets wat ontbreekt, en niet alleen in Vlaanderen. In het beleidsproces van

integrale jeugdhulpverlening is er zeker wel geprobeerd om een heel aantal vertegenwoordigers van kwetsbare groepen te betrekken, zoals armen en allochtonen. Maar dat bleef beperkt tot die specifieke groepen. De deelname van vertegenwoordigers van de cliënten bleek bovendien vaak af te nemen doorheen het proces. In Nederland is men een vijftiental jaar geleden begonnen met een hervorming van de jeugdzorg. Ook daar wordt er in de literatuur gesignaleerd dat de cliëntvertegenwoordiging in het beleid een heel groot probleem is. In de regelgeving is ingeschreven dat er in de regionale stuurgroep en op alle niveaus van besluitvorming een aantal vertegenwoordigers moeten zitten maar voor de praktijk moet er gezocht worden naar nieuwe methodieken en andere strategieën. Wat die concreet inhouden, daarop moet ik u het antwoord schuldig blijven. Dat domein moet zeker nog onderzocht worden.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey: Bij de voorbereiding van het decreet rechtspositie was de Kinderrechtencommissaris als waarnemer aanwezig. Misschien kunnen wij in dit verband een vraag aan het Kinderrechtencommissariaat richten.

Professor dr. Johan Put: We hebben al herhaaldelijk onderzoeksvoorstellen ingediend bij diverse overheden om intensief onderzoek te kunnen doen over het recht op hulp- en dienstverlening en over basisbeginselen en rechtsverhoudingen in de welzijnszorg, maar blijkbaar was dat niet interessant genoeg. Men kan in elk geval niet met een soort vuilnisbakconcept 'recht op hulp' werken: men moet dat diversifiëren en verschillende onderdelen daarin bepalen: toegang tot hulp, de rechten in de hulpverlening en een verdergaande diversificatie daarbinnen. Men moet daarbij ook de verantwoordelijkheid van de diverse actoren bepalen. Men moet bovendien niet verwachten dat dit alleen via de juridische weg bereikt kan worden. Het is ook belangrijk dat de subsidies op een goede manier verdeeld worden en dat men zicht krijgt op de zorgvragen, om heel de sector goed te kunnen organiseren.

De positie van die voorzieningen zou moeten worden opgehelderd. Ik ben geen voorstander van een voorziening die alles wat op haar afkomt moet beantwoorden. De rijkdom van de welzijnssector bestaat voor een deel uit de diversiteit aan voorzieningen en werkvormen. Dit mag niet worden gefnuikt door er neutrale administraties van te maken.

Het probleem van het beroepsgeheim is vrij goed geregeld. Het grote probleem is artikel 458 van het

Strafwetboek. Dit artikel is sinds ongeveer 200 jaar niet meer aangepast. Het is nog zeer medisch ingekleurd. Er wordt vanuit diverse hoeken gepleit voor een aanpassing van dit artikel. Er worden vernieuwende interpretaties naar voren geschoven in verband met het gedeelde, het gezamenlijke beroepsgeheim enzovoort. Ons voorstel om deze nieuwe interpretaties in het decreet integrale jeugdhulp in te schrijven, is gevolgd. Het beroepsgeheim van alle betrokkenen wordt bevestigd. Zo wordt er duidelijkheid gecreëerd. Sommige rechters maken immers in het kader van beroepsgeheim een onderscheid tussen hulpverleners, naargelang er al dan niet medische hulp wordt geboden. Dit is geheel achterhaald. Er wordt voorzien in een gedeeld en een gezamenlijk beroepsgeheim, met strenge voorwaarden.

Mevrouw Vera Van der Borgh: In het onderdeel intersectorale samenwerking in de studie van mevrouw De Koster, wordt vastgesteld dat er de kritiek was dat een aantal relevante sectoren in het intersectorale samenwerkingsverband zouden ontbreken. Daarbij wordt onder meer verwezen naar de OCMW's. Die hebben in dit verband inderdaad een belangrijke rol. Ook de ouders ontbreken.

Wat is uw visie in dit verband? Pleit u voor een uitbreiding van de partners binnen de intersectorale samenwerking? Of mag het blijven zoals het is?

Mevrouw Katrien De Koster: Een uitbreiding zou wenselijk zijn. In de praktijk zijn deze partners wel meegestapt in het project, althans in de regio Gent-Meetjesland. Dit gebeurde echter op vrijwillige basis. De hulpverleners waren hier tevreden over. Ze begrepen niet waarom de overheid dit niet had opgelegd. Het betreft een bevoegdheidskwestie die niet eenvoudig kan worden opgelost.

III.1. Uiteenzetting door de heer Jan Bosmans, sectorcoördinator Vlaams Welzijnsverbond

De heer Jan Bosmans: De integrale jeugdhulp heeft iets weg van banden verwisselen op een wagen die in volle vaart doorrijdt. Dat is een onmogelijke opdracht. Mijn beoordeling is toch vrij mild. We zijn halfweg.

De maatschappelijke beleidsnota over bijzondere jeugdzorg en de motie van aanbeveling die hieruit in maart 1999 is voortgevloeid, moeten volledig uitgevoerd worden.

Integrale jeugdhulp gaat in op ongeveer een derde van de aanbevelingen. Andere aspecten zijn in uitvoering. Integrale jeugdhulp is voor ons een wezenlijk deel van de aanbevelingen. Wij hopen dat een en ander volledig uitgevoerd wordt.

We worden met diverse decreten geconfronteerd. De wet wordt herzien. Daarnaast zijn er de problemen die wellicht volgende week aan bod zullen komen in de jeugdzorg. Hierdoor bestaat er al jarenlang onzekerheid. De complexiteit op het werkveld is nog nauwelijks dragelijk.

Toch staan we achter dit proces. We stellen ons constructief en kritisch op. We hebben permanent geïnvesteerd in dit proces. Het proces is echter complex.

De doelstellingen van integrale jeugdhulp zijn gericht op de realisatie van een meerwaarde voor de cliënt, voor de ouders, de gezinnen, de hulpverleners en de betrokken voorzieningen. Deze meerwaarde zit in de samenwerking tussen sectoren, na een geschiedenis van verkokering en versnippering. De verschillende sectoren worden op elkaar afgestemd. Een meerwaarde is ook dat er een grotere klantgerichtheid wordt tot stand gebracht.

Het betreft in eerste instantie een beleidsgerichte aanpak. Op termijn zal dit wel moeten doorwerken tot op het niveau van de cliënt. Vandaag zijn we daar nog niet aan toe.

Er zijn tal van horizontale processen aan de gang, zoals de integrale jeugdhulp. Het werkveld en de voorzieningen worden ook met een kwaliteitsdecreet geconfronteerd. Een ander voorbeeld van een horizontaal proces zit in het decreet over de rechtspositie. We vinden het een goede zaak dat er meer en meer horizontale lijnen komen. We moeten wel steeds de doelstelling voor ogen houden van integrale jeugdhulp. Dat is niet de creatie van één grote sector. Zes optellen is niet één. Het gaat evenmin om een zevende sector. Het is geen sector naast de bestaande.

De zes sectoren zullen naast elkaar blijven bestaan. Ze hebben elk een eigen identiteit. De sectorale administraties zullen de erkenning en de subsidiëring blijven aansturen. De integrale jeugdhulp heeft nooit tot doel gehad om alle problemen en tekorten in de sector op te lossen, noch de capaciteitstekorten, noch de problemen op het vlak van kwaliteitsondersteuning. Het proces is zeer belangrijk voor ons, maar ook heel complex. Het is noodzakelijk, omdat de verkokering

een belangrijk probleem is voor de hulpverlening, de jongeren en de gezinnen.

Wij willen uitgroeien van sectorale eilandjes tot een intersectorale archipel. De eilandjes zullen blijven bestaan, maar zullen op elkaar afgestemd worden binnen een groter geheel. We willen ons klaarmaken voor complementariteit in hulpverlening. Deze complementariteit was zeer moeilijk geworden.

Naast hulpverlening hebben we ook andere doelstellingen, zoals herstelgerichte finaliteiten van afhandeling. Integrale jeugdhulp zal ons toelaten om met de verschillende complementaire sporen naar dezelfde cliënt te stappen.

Integrale jeugdhulp is ook een geheel. Het proces is een volledig proces. Integrale jeugdhulp zal slechts een geslaagde oefening zijn, wanneer één en ander volledig is afgewerkt. Wij zouden het niet op prijs stellen indien slechts een deel zou worden uitgevoerd. Het uiteindelijke doel is dat jongeren en gezinnen er beter van worden.

Preventie voor jongeren en integrale jeugdhulp zouden op termijn een integrale jeugdzorg uitmaken. Helaas is er de voorbije jaren te weinig werk gemaakt van de uitbouw van een coherent en gecoördineerd referentiekader voor preventie. Preventie is nochtans een wezenlijke pijler naast integrale jeugdhulp. Er moet meer gebeuren op het vlak van preventie.

Het strategische plan met kritische succesfactoren blijft voor ons belangrijk. Het Vlaams Welzijnsverbond heeft zich in dit verband geëngageerd.

We willen de integrale jeugdhulp aflijnen. De sector van de bijzondere jeugdzorg blijft bestaan. Er komt een globaal plan voor de jeugdhulp, waarbij de POS- en MOF-afhandeling centraal staan. Daarnaast zijn er de herziening van de wet betreffende de Jeugdbescherming, en de decreten Integrale jeugdhulp en Rechtspositie. Elk van deze lijntjes heeft zijn eigen uitgangspunten en toepassingsgebied. Wij stellen vast dat veel initiatieven en decreten door elkaar beginnen te leven. Sommigen weten niet meer wat waarover precies gaat. Wij hopen dat de cirkel ooit rond is. Pas dan zal een en ander transparant worden voor de gezinnen, jongeren en voorzieningen.

De memorie van toelichting bij het decreet en de eindadviesnota van de centrale commissie, zijn voor ons zeer belangrijke documenten. Veel heikele punten

en visies komen hier aan bod. We lezen het decreet steeds met deze memorie van toelichting en de adviezen van de centrale commissie in gedachten. Ook de adviezen met betrekking tot de pilootregels zijn erin opgenomen.

Ik zal vervolgens ingaan op enkele kritische succesfactoren. Elke sector heeft zijn eigenheid, diversiteit en dynamiek. Het werkveld is voortdurend in beweging en verandering. De eigenheid van sectoren moet gevrijwaard blijven.

Een tweede kritische succesfactor is het draagvlak en de betrokkenheid van het werkveld bij dit proces. Dit moet zeer goed worden opgevolgd en ondersteund. Zonder draagvlak van het werkveld zal het proces wellicht een stille dood sterven.

We zijn bezorgd over de efficiëntie. Er moet zorgvuldig worden omgesprongen met bijkomende structuren, overlegmomenten, vergaderingen enzovoort. We hebben soms het gevoel dat er bij hulpverleners en voorzieningen vermoeidheid optreedt met betrekking tot dit proces.

Integrale jeugdhulpverlening is een samenspel geworden van verschillende structuren en organen. De drie lijnen: adviesraad – managementcomité versus administraties, of de regionale werking en het Vlaamse niveau of de sectorale administraties en de intersectorale aansturing, moeten elkaar kruisen. Elke dag wordt het mij minder duidelijk wat er op de diverse niveaus gebeurt en hoe dit samenspel tot stand komt.

Een laatste belangrijke kritische succesfactor is het agentschap Jongerenwelzijn. Dit agentschap is echter helaas nog steeds niet opgericht. De diversiteit die nu bestaat in de bijzondere jeugdzorg zou er wel bij varen indien dit agentschap spoedig zou worden opgericht. Zo zou een forum ontstaan om de ontwikkeling van integrale jeugdhulp te kunnen opvolgen.

Ik wil vervolgens stilstaan bij enkele valkuilen. Ten eerste stel ik vast dat de timing van het decreet en het uitvoeringsbesluit soms zeer strikt is. Wij willen een zorgvuldig en rustig proces. De timing mag niet dominant zijn.

De procesregie is voor ons een heel gevoelig punt. Het mag geen eigen regie worden. Reorganisatie mag niet voorop staan. Wel belangrijk is de sectoren integreren, het draagvlak vrijwaren en een netwerk creëren.

Over dat netwerk is nog heel wat te zeggen. Hoe definiëren we een goed netwerk? Over welke netwerken hebben we het precies? Wie zijn de partners? Welke bevoegdheden hebben de verschillende partners? Welk aandeel vertegenwoordigen ze in een netwerk? Hoe evalueren we de manier waarop een netwerk zijn taken vervult?

Het is absoluut noodzakelijk dat we dit gefaseerd doch volledig realiseren. De manier waarop dit proces de voorbije jaren verliep, zorgde op zich al voor een meerwaarde want er is een dialoog tot stand gekomen waardoor we elkaar beter hebben leren kennen. Zowel op administratief niveau als op de werkvloer plukt men daar nu al de vruchten van. Op dit ogenblik zijn al heel wat stappen gezet.

Wij staan erop dat het rapport over de gerechtelijke jeugdhulp hier nog aan bod komt. Aan dat rapport is hard gewerkt. Het decreet op de rechtspositie moet uitgevoerd en ondersteund worden.

Wij maken ons zorgen over de niet-rechtstreeks toegankelijke voorzieningen. Zij vallen op dit ogenblik tussen de toekomstige toegangspoort en de netwerken Rechtstreeks toegankelijke hulp en Crisishulp. Die voorzieningen krijgen geen formele plaats. Men overweegt echter een protocol af te sluiten. Wij zijn van oordeel dat een eenheid moet ontstaan.

Heel belangrijk is dat er tegen 2008 één toegangspoort moet zijn. Wij willen geen toegangspoort waarachter nog een sectorale deur verscholen zit. Dat zou alleen maar tot nieuwe wachtlijsten leiden. De toegangspoort moet conform de decretale bepalingen uitgevoerd worden. Voorts is er een omvattende beoordeling over efficiëntie, eenvoud, transparantie en afstemming. We vragen coherente regels. Alle sectorale regels moeten grondig bekeken worden vanuit het standpunt van de Integrale jeugdhulp.

De werkvloer wordt geconfronteerd met horizontale regels, die vaak jarenlang van kracht blijven. We mogen er niet van uitgaan dat de voorzieningen alleen maar bezig zijn met integrale jeugdhulp. De voorzieningen bereiden zich ook voor op het decreet over de rechtspositie. Ze werken aan het kwaliteitsdecreet. Ze zijn bezig met vernieuwingsprocessen en -projecten. We mogen dat niet uit het oog verliezen wanneer we de zaken thematisch bekijken. Aangezien de voorzieningen veel geld en tijd investeren in deze processen, moet de Vlaamse overheid voor bijkomende steun zorgen. Zonder bijkomende steun dreigt

de directe begeleiding van jongeren en gezinnen daar het slachtoffer van te worden.

Het Vlaams Welzijnsverbond heeft daar als intermediaire structuur al jaren in geïnvesteerd. De intermediaire structuren willen en moeten een rol spelen in het mandateren van de representatieve structuren en in de zorginbreng van de werkvloer. We hopen dat de overheid daar oog voor heeft.

III.2. Uiteenzetting door de heer Johan Robert, directeur vzw Veren, en mevrouw An Degryse, stafmedewerker Jeugdzorg PPJ

De heer Johan Robert: We zijn tevreden dat het Vlaams Parlement gevolg geeft aan zijn maatschappelijke beleidsnota van 1999. Wij zijn nog altijd heel blij met de integrale jeugdhulp. PPJ blijft zich engageren in dit proces. Los van de integrale jeugdhulp, heeft PPJ nog een aantal andere bezorgdheden. We zullen die tijdens de volgende hoorzitting naar voren brengen. Tijdens de vorige regeerperiode kreeg de integrale jeugdhulp veel aandacht waardoor een aantal van onze bezorgdheden op de achtergrond zijn verdwenen. Ik denk hierbij aan het tekort aan plaatsen en financiële middelen.

Wij dringen aan op de volledige uitvoering van de maatschappelijke beleidsnota. De definitie van een problematische opvoedingssituatie is voor ons heel belangrijk. We hebben immers de indruk dat de integrale jeugdhulp vooral focust op minderjarigen. Men mag echter de context en de positie van de ouders niet uit het oog verliezen.

Men moet werk maken van de behoeftescreening over de verschillende sectoren heen. Dat dient te gebeuren op basis van wetenschappelijk onderzoek zodat het duidelijk wordt welke behoeften de jeugdhulpverlening moet bevredigen.

We maken ons zorgen over de gevolgen van sectorale ontwikkelingen inzake flexibilisering op het proces van de integrale jeugdhulp. De typemodulering legt vast wat we op dit ogenblik doen. Bestaat de kans niet dat flexibilisering daardoor vertraagt of afbreekt? Typemodulering mag de verkokering niet doen toenemen.

Op dit ogenblik is er vooral aandacht voor de sectoren voor de poort. Op zich is daar niets verkeerd mee. Betere samenwerking voor de poort zal de vraag naar

hulp van achter de poort niet doen dalen. Wij vrezen dat goede eerstelijnsstructuren voor meer vragen naar opvoedingssteun en -begeleiding zullen zorgen.

Wanneer we de integrale jeugdhulp evalueren, gaan wij uit van de vraag of de integrale jeugdhulp de problemen oplost die aan de basis liggen van de maatschappelijke beleidsnota. Worden gezinnen die in een complexe situatie verkeren beter geholpen? Wij merken een aantal positieve zaken in de huidige evolutie, maar we vrezen opgesloten te worden achter een poort. Het risico bestaat dat er geen link meer is tussen de diensten voor en achter de poort. De bedoeling was toch om alle bestaande sectoren bij complexe situaties te betrekken. Het is niet de bedoeling dat de diensten voor de poort hun verantwoordelijkheid afschuiven op de voorzieningen achter de poort. Wij kunnen geen onderwijs of geestelijke gezondheidszorg aanbieden. In complexe situaties moeten wij op hen een beroep kunnen doen. Bovendien mogen we niet uit het oog verliezen dat de ouders ook betrokken partij zijn. We moeten kunnen inspelen op de context. Daar moet strikt op toegezien worden.

Wij vinden de timing te strak. Wij geven de voorkeur aan een goed functionerend systeem boven een systeem dat snel in werking treedt. Te snel in werking treden zal de huidige spraakverwarring alleen maar doen toenemen. De typemodulering afronden tegen 1 april 2006 is te hoog gegrepen. Men heeft al een verdienstelijke poging ondernomen om tot één gemeenschappelijke taal te komen, maar vooraleer de voorzieningen er gebruik van kunnen maken is nog enig schaafwerk nodig. Anders dreigen we te verzeilen in een Babylonische spraakverwarring.

De koepels moeten bij het beleid betrokken blijven. Wij engageren ons om te blijven meedenken. Het is uiteraard aan het beleid om te beslissen, maar we zouden graag betrokken blijven. Het middenveld wordt op dit ogenblik niet echt betrokken bij de beslissingen van het managementcomité over Integrale jeugdhulp. Zou het niet nuttig zijn om ook op dat niveau voor overleg te zorgen? De adviesraad adviseert de minister en niet het managementcomité. Het middenveld kan alleen maar op regionaal niveau een inbreng doen. Zeker wanneer de typemodules, het onderscheid tussen rechtstreeks en niet-rechtstreeks toegankelijke hulp en de afwijkingen op het onderscheid aan bod komen, moet overleg gepleegd worden met het middenveld om tot werkbare afspraken te komen.

We hebben nog enkele vragen over de toekomstige impact van de integrale jeugdhulp. We hebben het dan niet alleen over de financiering, maar ook over de schaalgrootte. Hebben kleine voorzieningen nog een plaats gezien het grote belang dat overleg en flexibiliteit krijgen? Zal dat niet botsen met inhoudelijke en ideologische tegenstellingen?

Mevrouw An Degryse, stafmedewerker Jeugdzorg PPJ: Ik zal het hebben over een aantal evoluties die op dit ogenblik volop aan de gang zijn. We hebben al gehoord van het globale plan. In het globale plan is preventief werken een belangrijke dynamiek. Het is jammer dat preventief werken maar een heel beperkt onderdeel is van de integrale jeugdhulp. Wij hopen dat het beleid dwarsverbanden aanlegt tussen de integrale jeugdhulp en het globale plan. We hopen dat het Vlaams Parlement er nauwlettend op toeziet dat de verschillende processen niet naast elkaar verlopen. Dankzij onderlinge verbanden zullen we erin slagen de motie volledig uit te voeren.

De adviesraad, waar het middenveld deel van uitmaakt, werkt al ongeveer één jaar. De achterban heeft de indruk dat die adviesraad goed werk levert. Men krijgt er de kans zijn standpunt naar voren te brengen. Er is ruimte voor discussie. Wij hopen toch dat de werking van de adviesraad nog zal evolueren. De adviesraad geeft in de eerste plaats de minister advies. Soms wordt advies verleend aan het managementcomité. We hopen dat het belang van die adviezen groeit. We hopen dat het intersectorale debat binnen de adviesraad aan belang wint zodat de sectoren elkaar beter begrijpen.

De adviesraad wordt door middel van centrale aansturing samengesteld. De koepels van de jeugdhulpverlening zijn er vertegenwoordigd. Dat garandeert transparantie en een brede steun. Op het niveau van de regionale stuurgroepen is de doorstroming naar het werkveld niet zeker. Op dat vlak is er weinig duidelijkheid. Sommige vertegenwoordigers zien het als een vertegenwoordigingsfunctie, andere niet. Wij pleiten noch voor het ene, noch voor het andere. Wij vragen alleen maar duidelijkheid. Wat is de bedoeling? Decretaal is het niet de bedoeling: de vertegenwoordigers hebben zitting namens de regio's.

Het typemoduleren is volop aan de gang. Op 1 april 2006 moet het advies daarover voor het managementcomité af zijn. Wij vinden deze intersectorale toets absoluut noodzakelijk. De oefening is nog niet af. De intersectorale gesprekken zijn in de eerste plaats

op administratief niveau verlopen. We hopen op een terugkoppeling met de werkvloer opdat de typemodules nog voor de voorzieningen beginnen te moduleren, al voor een eenduidige taal hebben gezorgd. De voorzieningen zullen op die manier veel duidelijker kunnen moduleren. Dubbel werk wordt vermeden.

Wij maken ons zorgen over de regioafbakening. Er is het zorgregiodecreet. De integrale jeugdzorg werkt met regio's. Het laatste besluit bepaalt dat de huidige netwerken en regioverbanden behouden dienen te worden tot 30 juni 2007. Men mag niet wachten tot 30 juni 2007 om voor duidelijkheid te zorgen. Vooraf moet duidelijk zijn of men voor het zorgregiodecreet opteert dan wel of men het zorgregiodecreet aanpast aan de integrale jeugdhulp. Door op tijd een keuze te maken, krijgt de werkvloer de kans zich aan te passen en voor te bereiden.

Het verschil tussen rechtstreeks toegankelijke hulp en niet-rechtstreeks toegankelijke hulp is al aan bod gekomen. Wie achter de toegangspoort zit moet ook betrokken worden. Op basis van een aantal criteria zal afgewogen worden of een voorziening voor of achter de poort thuishoort.

In de typemodules blijkt dat die weging ervoor zorgt dat sommige sectoren na de toegangspoort komen terwijl ze er nu voor zitten. Ook het omgekeerde zal zich voordoen. Wij vragen om de oefening grondig te maken en niet gewoon de weging aan de bestaande situatie aan te passen. Uitzonderingen of afwijkingen moeten kwalitatief gemotiveerd worden en niet door het streven naar behoud van de huidige posities.

III.3. Uiteenzetting door de heer Hans De Vliegheer, voorzitter vzw Jongerenbegeleiding

De heer Hans De Vliegheer: Het stemt me dankbaar om voor u het woord te mogen nemen met betrekking tot een thema dat ons zeer na aan het hart ligt. Als ervaren medewerker binnen de sector en als voorzitter van de vzw Jongerenbegeleiding, een organisatie die om en bij de 60 voorzieningen groepeerd binnen de bijzondere jeugdbijstand, onderschrijven wij zeer sterk het idee van de integrale jeugdhulpverlening. Wij zijn dan ook te allen tijde bereid constructief mee te werken aan de uitbouw ervan.

Niettemin dwingt onze permanente bezorgdheid omtrent kwaliteitsverbetering in onze sector in het

bijzonder – het punt bij uitstek waar wij als organisatie voor staan – en kwaliteitsverbetering in het welzijnswerk in het algemeen, ons zo objectief mogelijk te wijzen op wat goed zit in de evolutie ter zake, maar ook op dat wat lijkt te deviëren in het proces, waardoor de positieve doelstellingen en bedoelingen die aan de grondslag van dit manoeuvre liggen dreigen hun ultieme doel te missen, ja zelfs af en toe lijken de mist in te gaan.

De bedoeling om die zeven sectoren te groeperen rond jeugdhulpverlening was ons inziens samenwerking en coördinatie te stimuleren van diensten en voorzieningen die elk vanuit hun eigen invalshoek bezig waren met aanverwante doelgroepen. Door aan herverkaveling te doen van werk en middelen zou aldus de hulpverlening beter en vooral efficiënter op mekaar afgestemd worden en zou de draaglast van het hulpverleningswerk over de betrokken sectoren evenredig verdeeld worden.

Wij als bijzondere jeugdbijstand, een meer dan overvraagde sector, zouden hier alleen maar winst kunnen boeken. Daarnaast zou het bundelen van de know-how door horizontaal met elkaar te gaan samenwerken voor iedereen een meerwaarde inhouden.

Wat gaat er goed volgens ons? Er is om te beginnen heel wat dynamiek geactiveerd tijdens de pilootfase. De ene ontwikkeling volgde de andere op, we namen met velen deel aan allerlei werkgroepen en bijeenkomsten, we becommentarieerden onder elkaar wat op ons af kwam. We zochten enthousiast met de groep welzijnswerkers naar nieuwe constructies die tegemoet kwamen aan de vooropgestelde doelstellingen. Nieuwe mogelijkheden tot intense samenwerking met de belendende percelen – zoals wij dat nog altijd plegen te noemen – werden met graagte uitgetoet. Het vormen van netwerken bijvoorbeeld crisisnetwerken, is een zeer goede zaak en kan ons alleen maar helpen de krachten te bundelen bij een erg prangende maatschappelijke nood. Bruggen leggen tussen sectoren die niet zo vanzelfsprekend bij mekaar inkijk laten, komt ongetwijfeld ten goede aan kwalitatief beter werken.

Maar er valt ook wat te verhelpen. Na de fase van intensief bezig zijn binnen de pilootregio's hielden we onze adem in tot de decreten Integrale Jeugdhulp en de rechtspositie van de Minderjarige in de Jeugdhulp, op het laatste nippertje alsnog door het parlement werden gehaald. Vervolgens is het nu wel wat stiller geworden. Er werden regionale overleggroepen opge-

start op provinciaal niveau, waar blijkbaar heel wat intern geregeld moet worden, waardoor we weinig of niets vernemen. Op een hoger echelon bleef het helemaal stil. Wij veronderstellen dat men druk doende is rond de uitvoeringsbesluiten. We kregen wel het besluit op het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp, de afbakening van de regio's en de beleidsafstemmingsstructuur. Laatst keurde de Vlaamse Regering het besluit goed over de modulering en de netwerken rechtstreeks toegankelijke hulp.

Zo komen we bij het tweede knelpunt: de typemodulering. In afwachting dat alle jeugdhulpaanbieders zich moduleren, was het aan de overheid in overleg met het werkveld, om de zogenaamde typemodules op te stellen. Deze bepalen reeds min of meer de concrete vorm hoe de modules van de voorzieningen uitgeschreven zullen worden. Een typemodule is als het ware een basissjabloon waarop iedere voorziening verder kan bouwen om de eigen specificiteit tot haar recht te laten komen. Goed dus, want dat zou kunnen helpen de doelstellingen van dit proces te helpen verwezenlijken: komen tot een transparant overzicht van het jeugdaanbod en flexibilisering van het jeugdhulpaanbod. Het resultaat ligt nu ter tafel: honderden pagina's typemoduleringen. We zijn eigenlijk niet goed bezig. Onze eerste doelstelling wordt niet ongehaald gehaald. Hier dringt zich een ernstige intersectorale toetsing op. De sectoren hebben de modulering op een enigszins verschillende wijze begrepen en geïnterpreteerd. De gebruikte begrippen uit het nieuwe geüniformiseerde kader dekken nogal eens niet dezelfde lading. Er is hier evenwel een zeer groot probleem. Tegen 1 april van het huidige jaar moet het managementcomité, tegen beter weten in, zijn goedkeuring geven. Zoals de zaak zich nu voordoet, lijkt zich hier alweer een gemiste kans voor te doen. Laten we redden wat er te redden valt, we zullen graag meehelpen.

Derde heikel punt is de rechtstreeks en niet-rechtstreeks toegankelijke hulp. Jongerenbegeleiding kiest resoluut om verder te werken met de meest kwetsbaren van onze samenleving. Onze positionering binnen de – voor tal van de huidige werkvormen – niet rechtstreeks toegankelijke hulp garandeert dat wij ook in de toekomst ons kunnen richten op deze makkelijk naar uitsluiting dreigende doelgroep. Onze geëigende methodieken staan hier ook borg voor. Ik pleit niet voor consolideren of isoleren maar wel aandacht voor het manoeuvre dat zich voltrekt. Dat belet geenszins het vormen van horizontale netwerken samen met andere sectoren, integendeel. Elk

draagt vanuit zijn specialiteit bij tot het verhogen van de inzetbare knowhow.

Vierde knelpunt is behandeling versus begeleiding. De opdracht die wij als bijzondere jeugdbijstand willen ter harte nemen, laat zich het best vertalen in een orthopedagogisch handelingskader. Begeleiding – eerder dan behandeling dus – maakt hier deel van uit. De bijzondere jeugdbijstand kan zich moeilijk een therapeutische setting noemen. Onze opdracht is veel ruimer, dit wil zeggen niet specialistisch. Andere settings zijn hier meer voor bevoegd en in het kader van de integrale jeugdhulp gaan we daar nu ook beter mee kunnen samenwerken. En waar we zelf therapeutische methodieken of strategieën aanwenden, kunnen deze zonder problemen binnen het orthopedagogisch perspectief ingezet worden. Een schoenmaker moet bij zijn leest blijven.

Ten slotte is er onze bezorgdheid omtrent de toegangspoorten. Hopelijk worden dit geen sluizen waardoor de wachtlijsten, een prangend probleem in de sector, alleen maar in lengte toenemen. Het is meer dan noodzakelijk in het voordeel van het cliënteel en van de hulpaanbieders dat dit een deskundig maar ook en vooral een dynamisch orgaan wordt waarlangs hulpvragen snel, accuraat en correct worden doorverwezen naar de meest aangewezen type-modules, lees hulpverleningssettings.

Hoe dan ook, er is nog veel werk aan de winkel, maar vooral het is zaak dit snel – de sector wacht vertwijfeld en ongeduldig – en efficiënt aan te pakken. Naar onze bescheiden mening is al heel wat energie verloren gegaan in een niet altijd accuraat bezig zijn. Daarom moet er snel werk worden gemaakt van het afstemmen van de hulpverleningsvormen op elkaar waardoor de organisatie van de hulpverlening sterk verbeterd kan worden. Tevens moet het beter organiseren van de hulpverlening een antwoord kunnen geven op de explosie van hulpverleningsvragen waarop de bijzondere jeugdbijstand an sich niet meer adequaat genoeg kan reageren. Dit probleem werd reeds eerder door onze organisatie aangekaart naar aanleiding van een hoorzitting in Gent en nogmaals op onze studiedag van 16 november onder de titel “Is er geen antwoord meer?”. Wij geloven van wel, maar we stellen ook vast dat er in die 9 jaar weinig vooruitgang is geboekt. Wij delen hiermee de bezorgdheid van de actoren op het veld.

Ten derde dient er werk te worden gemaakt van de aansturing van dit hele proces. Het vormen van

bijvoorbeeld crisisnetwerken is een goede zaak. De praktijk wijst echter uit dat netwerken zeer goed moeten georganiseerd en aangestuurd worden en performant zijn willen ze enige meerwaarde hebben. Dit vraagt een bijzondere investering in de regie van deze netwerken. Nu wordt er te veel verwacht van de deelnemende voorzieningen.

De sector koestert hemelshoge verwachtingen over het proces van de integrale jeugdhulpverlening. Wat ons betreft mag het zelfs al jeugdzorg tout court genoemd worden, maar dat terzijde. Het proces werd onomkeerbaar ingezet. We worden ongeduldig en ook de onduidelijkheid slurpt onnodig energie op. Er dient niet langer getalmd, wat ons betreft: de directieven zijn duidelijk. Aan ons, Jongerenbegeleiding, hebt u alvast een constructieve medewerker die hierin actief wenst te participeren.

III.4. Uiteenzetting door de heer Ludo Serrien, coördinator Steunpunt Algemeen Welzijnswerk

De heer Ludo Serrien: Ik heb het debat over de maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg meegemaakt in dit parlement. Ik heb nu een déjà-vugevoel want de aanleiding was toen dichtslibbing van de bijzondere jeugdzorg en daar gaat het nu blijkbaar weer over. Men wou destijds een geactualiseerde legitimering van de bijzondere jeugdbijstand. Het parlement vroeg om een precieze omschrijving van problematische opvoedings- en leefsituaties van minderjarigen. Pas nu – dat heeft toch wel erg lang geduurd – geeft het rapport Gerechtelijke hulp een eerste aanzet.

Ook moest de hulp voortaan toegankelijker zijn in de directe leefomgeving van gezinnen en jongeren. Eerstelijnszorg moest, gekoppeld aan het principe van de subsidiariteit, prioritair uitgebouwd worden. Voorts vroeg het parlement de uitbouw van de algemene preventie en herstelgerichte afhandelingsvormen voor als misdrijf omschreven feiten. Er moest ook een decreet Integrale Jeugdzorg komen waarin alles kon verankerd worden.

Volgende stap was het strategisch plan Integrale Jeugdhulp van de Vlaamse Regering. Daar was het middenveld niet bij betrokken. Bij de premissen van dat plan wil ik enkele kritische kanttekeningen plaatsen. Integrale jeugdzorg werd begrepen als integrale jeugdhulp plus algemene preventie. Maar beide

sporen zouden wel apart worden aangepakt. Men weet hoe dat gelopen is. Tweede premisse was dat de afhandeling van als misdrijf omschreven feiten zich situeert buiten de integrale jeugdhulp.

Waar staan we zes jaar later? In mijn betoog zal ik ervoor pleiten om de integrale jeugdhulp te ‘herbronnen’, er voluit mee ‘door te gaan’ en zelfs ‘een tandje bij te steken’. Met ‘herbronnen’ bedoel ik dat het belangrijk is om terug te grijpen naar de oorspronkelijke probleemstelling van 1999: de dichtslibbing. Welk antwoord geven we op de sterk interfererende problemen van problematische opvoedingssituatie en als misdrijf omschreven feit? Het antwoord moest breder zijn dan de rol van de sector bijzondere jeugdbijstand. In de praktijk is het project van de integrale jeugdhulp uitgegroeid tot een allesomvattend categoriaal project voor alle mogelijke hulpvragen en behoeften van minderjarigen en hun omgeving.

Het gaat dus even goed over gepaste hulp voor een motorisch gehandicapt kind, maar dat behoorde niet tot de oorspronkelijke probleemstelling. In de loop van het proces is dus de focus op de essentie vervaagd. En die is: hoe kunnen we problematische opvoedingssituaties en als misdrijf omschreven feiten voorkomen, in een zo vlug mogelijk stadium hulp bieden en dat ook doen als het maatschappelijk noodzakelijk is maar de betrokkenen er niet om vragen? Dat is ook vandaag nog het debat en dat bedoel ik met herbronnen.

Met ‘doorgaan’ geef ik mijn overtuiging aan dat de uitvoering van het decreet Integrale Jeugdhulp een aantal fundamentele problemen zal oplossen. De instrumenten zijn nu aanwezig en zullen stilaan operationeel worden. Het heeft tijd gevegd, maar die tijd was ook nodig. Ik heb me ook dikwijls afgevraagd of we met de kernmaatschappelijke discussie in de integrale jeugdhulp geschiedenis aan het schrijven zijn. De geschiedenis van de jeugdbescherming kent een aantal breukmomenten: 1912, 1965, 1985. Op de huidige evoluties valt niet zo direct een datum te plaatsen tenzij we de goedkeuring van het decreet als breukmoment ervaren. Toch heb ik bij het proces constant het gevoel gehad dat we toch een breukmoment meemaken. Een aantal uitgangspunten van het decreet geven immers een fundamenteel ander denkkader over het omgaan met problematische opvoedings- en leefsituaties van jongeren. Een van de belangrijkste uitgangspunten is de andere basis om uit te maken welke hulp rechtstreeks en niet-rechtstreeks toegankelijk is en daarmee samenhangend een andere

toegangswijze tot de niet-rechtstreeks toegankelijke hulp. Het principe van het decreet is dat niet de ernst van de leefsituatie de toegang tot de niet-rechtstreeks toegankelijke hulp bepaalt, althans niet automatisch, maar dat andere criteria beschouwd worden die meer vraaggerichte hulp kunnen garanderen. Dat betekent dat een problematische opvoedings- of leefsituatie niet automatisch beantwoord wordt met hulpverlening met een hoge maatschappelijke kost, zijnde een hulpverlening met zware interventie en grote implicaties voor betrokkene en de samenleving. Dat betekent dat niet alleen de bijzondere jeugdzorg geresponsabiliseerd wordt om daarover na te denken en een aanbod te bieden.

Een tweede belangrijk principe dat een fundamentele hervorming is en dat in de bespreking van de gerechtelijke hulp aan bod zal komen, is de veralgemening van de verantwoordelijkheid van de zes sectoren om om te gaan met situaties waarin hulpverlening noodzakelijk is. Die verantwoordelijkheid wordt nu exclusief toebedeeld aan de bijzondere jeugdbijstand. De gedeelde verantwoordelijkheid is een belangrijke omwenteling in de geschiedenis van de jeugdhulpverlening. Ik denk ook dat voornoemde evoluties en het globale plan, voornamelijk geïnduceerd door de bijzondere jeugdbijstand, ook zullen leiden tot een nieuwe definitie van bijzondere jeugdbijstand. Dat hangt samen met evoluties binnen de bijzondere jeugdbijstand om rechtstreeks toegankelijk te werken. Het zal ervoor zorgen dat de positie van de bijzondere jeugdbijstand verandert.

Doorgaan betekent, gezien de samenwerking tussen de zes sectoren en het brede project, dat zowel voor motorisch gehandicapte jongeren, jongeren in problematische opvoedingssituaties als zware psychische stoornissen van kinderen, geldt dat er rekening zal moeten gehouden worden met meerdere integratiebewegingen. Er is al verwezen naar integratiebewegingen zoals het lokaal sociaal beleid, een project waar het algemeen welzijnswerk nauw bij betrokken is. Er zijn echter ook allerlei bewegingen die mogelijk verdragend kunnen werken en het project van de integrale jeugdhulpverlening kunnen bemoeilijken. Er is de integratie in de geestelijke gezondheidszorg met de zorgcircuits. De CLB's zijn gelukkig partner in de integrale jeugdhulp, maar het onderwijs is een grote sector en de positionering van de CLB's in het onderwijs is een dynamiek op zich. De gehandicaptenzorg heeft een eigen dynamiek met een brede opstelling naar alle mogelijke handicaps. Die sector kampt daarenboven met het probleem van de wachtlijsten.

Integrale jeugdhulp is een integratiebeweging. Ik vermoed dat een aantal sectoren rond de kernprobleemstelling, zoals gezegd de herbronning, sneller in beweging zullen komen dan andere. Ik denk aan de bijzondere jeugdbijstand, het algemeen welzijnswerk, de CKG's, de vertrouwenscentra, de centra Integrale Gezinszorg. Het is ook niet toevallig dat bij het uitbouwen van de netwerken van de crisishulpverlening voornoemde actoren een prominente rol zullen opnemen. Ik pleit niet voor het buitenspel zetten van de voorzieningen die meer in de periferie daarvan opereren, maar bij herbronning en teruggrijpen naar POS en MOF zullen een aantal sectoren meer betrokken zijn dan andere.

Een derde onderdeel van mijn betoog is de vraag of we niet een tandje moeten bijsteken. Daarmee bedoel ik zeker niet dat er meteen sneller moet gehandeld worden, want het gemiddelde tempo ligt al hoog. Ik pleit wel om opnieuw rekening te houden met een aantal uitgangspunten, die bij de start van de integrale jeugdhulp op een zijspoor gezet zijn. Vooreerst bedoel ik de algemene preventie. Dat maakt deel uit van het inclusieve beleid van andere sectoren dan de zorgsector. Het volledige beleid ten aanzien van kinderen, jongeren en gezinnen betrekken bij de integrale jeugdhulp zou te ver leiden, maar minstens moet het beïnvloeden van het inclusieve beleid in andere sectoren vanuit de ervaringen en de expertise van de hulpverlening gedynamiseerd worden. Dat betekent dat het aanzwengelen van algemene preventie op de een of andere wijze moet verankerd worden in de integrale jeugdhulp. Daartoe liggen er een aantal kansen voor het grijpen. Regioplannen maar ook het Vlaamse beleidsplan kunnen bijvoorbeeld niet alleen focussen op de organisatie van de zorg, maar ook op factoren die maken dat mensen een beroep doen op of in de zorg terechtkomen. De adviesraad zal op eigen initiatief de minister daarover volgende maand een advies geven.

Voorts zal ik een tweede aspect van een tandje bijsteken behandelen. In 1999 ging het niet alleen over de POS maar ook over jongeren die misdrijven plegen. Het voorgestelde model voor de integrale jeugdhulp is ook interessant om een Vlaams antwoord te geven op de nieuwe wet-Onkelinx, ondanks de bedenkingen die erop geuit zijn. Een Vlaams model voor MOF moet passen in het model van de integrale jeugdhulp, dus in een intersectorale aanpak. De te strakke scheiding die we nu misschien maken tussen POS en MOF maakt dat de discussie over MOF en het Vlaamse antwoord op jeugddelinquentie nog te strikt sectoraal is, dus beperkt tot de bijzondere jeugdbijstand.

Een derde aspect richt zich tot de betrokken sectorale administraties en vergt allicht wel een tempoverhoging. Eén van de belangrijkste remmende factoren is de oude sectorale regelgeving. Van dat probleem hebben het algemeen welzijnswerk en de geestelijke gezondheidszorg minder last wegens het voorbije proces van flexibilisering, responsabilisering en deregularisering. In andere sectoren hanteren ze andere denkkaders, vooral in de bijzondere jeugdbijstand. Dat bemoeilijkt het debat. De flexibilisering moet ook daar dringend aangepakt worden om de integrale jeugdhulp te kunnen realiseren.

Een vierde aspect is mijn stokpaardje. In het strategisch plan van 2000 is een van de kritische succesfactoren voor de integrale jeugdhulp een goede regeling van de hulpverlening aan plus achttienjarigen. Op dat vlak is er nog niet veel vooruitgang. Mijn stelling is altijd geweest dat de overgang naar de meerderjarigheid beter kan voorbereid worden in het kader van de integrale jeugdhulp, maar de problemen van jongvolwassenen hebben een eigen karakter en vragen een eigen aanpak. Andere factoren en basisvoorzieningen spelen een rol. Ik denk daarbij aan opleiding, vorming, OCMW enzovoort. Het algemeen welzijnswerk stelt bijvoorbeeld vast dat het overgrote deel van de populatie van de opvangcentra voor thuislozen bestaat uit mensen met een instellingsverleden, zowel uit de psychiatrie als de bijzondere jeugdbijstand. In de categorie van 18-25 jaar zien we ook een groep die kampt met een extreme vorm van sociale uitsluiting, net omdat ze de aansluiting met de hulpverlening na 18 jaar gemist hebben. Ze hebben geen gebruik kunnen of willen maken van de mogelijkheden van de voortgezette hulpverlening. Daar moet dringend iets aan gebeuren.

III.5. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers

Mevrouw Mieke Vogels: Ik heb een aantal gelijkgestemde meningen gehoord. Ludo Serrien spreekt van herbronnen maar ik denk dat het beter is om te spreken van een tussenstand. Er is immers al een hele weg afgelegd, maar het is goed om nu eens te kijken waarvan we komen en waarheen we willen gaan. Ik denk dat alle sprekers het eens zijn over het feit dat er voortgegaan moet worden op de ingeslagen weg. Het is niet de bedoeling om een parallel of ander circuit op te starten. Iedereen hoopt dat het globale plan van de minister in de huidige beweging past.

Alle organisaties willen wel voortgaan, maar er is een verschillende visie over het tempo. Daarbij denk ik

vooral aan het Vlaams Welzijnsverbond en PPJ die enerzijds zeggen dat de veranderingen veel tijd vergen en dat er moeheid is op het terrein, men wacht op concrete realisaties. Anderzijds zeggen ze dat het tempo zeker niet primeert. Wat wil men dan eigenlijk?

Een tweede frictie die ik, wederom bij het Vlaams Welzijnsverbond en PPJ, voel is het permanent benadrukken van de eigen sector en de diversiteit enerzijds en anderzijds het feit dat er onvoldoende betrokkenheid is van de andere. Ik vind dat een januskop-houding. De eigenheid benadrukken betekent ook verregaande beslissingen afremmen. Misschien is dat ook wel de reden waarom er nu, zoals terecht gezegd door de vertegenwoordiger van Jongerenbegeleiding, een boek van een paar honderd bladzijden over modulering verschijnt. Dat maakt het geheel ingewikkeld terwijl het de bedoeling was om transparantie te verkrijgen. Ik begrijp niet wat het Vlaams Welzijnsverbond en PPJ willen. Hoe zien zij de evoluties?

Met betrokkenheid bedoelt men vaak het meer betrekken van de intermediaire sectoren en van de koepels. Ik ben echter ook bezorgd over het feit dat de betrokkenheid van jongeren en ouders totaal niet gegarandeerd is. Het is immers steeds de bedoeling geweest om een meer vraaggestuurd geheel te verkrijgen. De belangrijkste opmerking bij de tussentijdse evaluatie is dat men er nog altijd niet in geslaagd is om een duidelijk beeld te krijgen van de cliënten en hun hulpvragen. Ik heb de indruk dat het profiel van de cliënten in de jeugdhulpverlening tussen 1985 en 2005 immens gewijzigd is. Het is daarom belangrijker om de huidige instrumenten in de jeugdhulpverlening te evalueren dan ze op te delen in modules en ze daarna terug te bundelen. Het is immers nog altijd onvoldoende duidelijk wie de cliënten precies zijn. Dat sluit aan bij de opmerking van de heer Serrien over de problemen van de 18-25-jarigen. De randgroep jongeren in die categorie, die nergens hun weg vinden, wordt jaar na jaar groter. Het is absoluut nodig om daarmee rekening te houden. Ik heb de indruk dat de OCMW's hoe langer hoe meer instaan voor de jongerenhulpverlening. Omdat die diensten over onvoldoende tijd beschikken, is de kwaliteit van die hulpverlening niet altijd gegarandeerd. Er wordt vooral gefocust op de arbeidsattitudes en te weinig rekening gehouden met de andere problemen van die jongeren. Ook ik vraag om die groep zeker niet uit het oog te verliezen.

Kortom, ik denk dat het opmaken van een tussenstand nodig is en ben blij met de intentie van alle

sprekers om de hervorming door te zetten. Het is echter nodig om een en ander uit te klaren.

Mevrouw Anne Marie Hoebeke: Ik heb onlangs in De Standaard gelezen dat het aantal POS-ers de laatste twee jaar met 25 procent gestegen is. Is daar onderzoek naar gedaan? Gaat die stijging zich doorzetten? Hoe is ze te verklaren? Het beleid moet daar zeker rekening mee houden.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey: Ik ben blij dat vooral de laatste sprekers de algemene preventie hierbij willen betrekken. De eerste prioriteit van de toenmalige commissie ad hoc was dat men onverwijld duidelijk en verifieerbaar moest omschrijven wat problematische opvoedings- en leefsituaties van minderjarigen zijn en wanneer dwingend maatschappelijk optreden noodzakelijk is. We hadden de regering toen gevraagd om daarvoor een werkgroep samen te stellen en daar ook het parlement bij te betrekken. Wie kan en moet volgens u die taak onverwijld opnemen? In juni 2000 en in de opeenvolgende evaluaties heeft toenmalig minister Vogels dat bestempeld als een job voor het parlement maar dat gaat ons petje toch wel wat te boven.

Gebeuren er voldoende inspanningen met het oog op een meer aanvaarde jeugdhulpverlening? Of kunnen we daar maar over spreken eens de trajectbegeleiders er zijn en gaan die dan een oplossing bieden?

In de motie had de commissie ad hoc ook gepleit voor wetenschappelijke ondersteuning en onderzoek. In de begroting zijn er nu middelen ingeschreven voor het uitwerken van onderzoeksinstrumenten met betrekking tot efficiëntie en effectiviteit van de jeugdhulpverlening. Waarover is er volgens u nog specifiek bijkomend onderzoek nodig?

De heer Bart Caron: De intellectuele eensgezindheid rond de noodzaak van integratie van structuren en werkwijze moet nu ook nog op het terrein vertaald worden. Maar daar ontwaar ik nog heel wat koudwatervrees. Men bouwt daarom een aantal mechanismen in om het zogenaamde evenwicht tussen de sectorale eigenheid en de integratie van de hulpverlening te realiseren. Dat maakt het geheel zeer complex, althans: zo komt het bij buitenstaanders over. Doet die complexiteit de goede bedoelingen niet wat teniet?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey: We hebben het deze namiddag merkwaardig genoeg niet gehad over

het comité, de bemiddelingscommissie of de consulenten.

De heer Luc Martens: Het federale gegeven is volledig buiten beeld gebleven, terwijl het op een aantal momenten toch wel een zeer bepalende factor is voor iemand die de integrale benadering nastreeft, met inbegrip van de noodzakelijke mobilisatie van de middelen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goeij: In de comités zitten toch ook vertegenwoordigers van de samenleving, die mee een draagvlak geboden hebben voor de jeugdbescherming en de bijzondere jeugdzorg. In het verdere debat mogen die niet uit het oog verloren worden.

Mevrouw An Degryse: Onze zogenaamde moeheid en roep om resultaten, is vooral een vraag naar duidelijkheid. Hoe vlugger duidelijk is waar men echt naartoe wil, des te vlugger weet men hoe men bijvoorbeeld exact moet moduleren, hoe men de type-modules gaat aanpassen, wat de gevolgen zullen zijn voor subsidies. Daarnaast vragen wij dat men elke oefening die men doet, ook ten gronde doet, zodat ze meteen af is en ze niet telkens weer moet worden overgedaan, bijvoorbeeld rond de typemodules. Als men zich wat dat betreft strikt aan de timing houdt, moet men later mogelijk op zijn stappen terugkeren omdat men elkaar niet goed begrijpt. Dat is pas tijdverlies.

De heer Jan Bosmans: Integrale jeugdhulp is een beleidsgericht proces. We zijn er als sinds 2000 mee bezig. De decreten zijn aanvaard op 7 mei 2004 en lopen nog tot 2008. Met dit proces overspannen we dus twee regeerperiodes. We moeten het gewoon afwerken. We pleiten voor een zorgvuldige implementatie van het geheel. Het tempo mag niet dominant zijn: het mag er niet toe leiden dat we met moeilijkheden blijven zitten.

Onze boodschap is van in het begin reeds dat de diversiteit en rijkdom van de sectoren dient gehandhaafd. Binnen het aanbod moet die diversiteit tot uiting komen. De integrale jeugdhulp heeft nooit een vervlakking, verschraling of standaardisering tot doel gehad. Maar als de afstemming lukt, zullen we natuurlijk wel zicht krijgen op overlappingen of leemtes in het aanbod. We geven dus een tweeledige boodschap: ja aan de verscheidenheid maar ook ja aan beleidsgerichte afstemming en procesmatige aanpak.

Dat heeft wellicht te maken met de kwalificatie van het gedrag van jongeren en gezinnen: gaat het om een problematische opvoedingssituatie en wat is dat dan? Doet er zich een MOF voor tijdens een POS enzovoort? Het is voor de samenleving essentieel dat we dynamisch kunnen gaan werken met die kwalificaties. Integrale jeugdhulp zal daartoe kunnen bijdragen.

Ik heb ernstige vragen bij het voorstel om nu decretaal te herbronnen naar aanleiding van de herziening van de wet op de jeugdbescherming. We moeten accepteren wat de decreten ons aanreiken. U mag ook niet vergeten dat de administratie zelf nu geconfronteerd wordt met missies van nieuwe agent-schappen. Ook dat heeft een rol gespeeld. Ik heb opgeroepen om het agentschap Jongerenwelzijn vlug te laten geboren worden omdat zijn ondersteuning ook voor de bijzondere jeugdzorg in de ruime zin van het woord een weldaad zal zijn.

De heer Hans De Vliegheer: Ik pleit niet voor meer onderzoeken. Wel vragen we al jaren een registratie binnen onze sector van het cliëntensysteem: wie zijn de cliënten, waarop wachten ze, hoe zit een wachtlijst in elkaar?

De omschrijving van de POS wordt nu een politieke keuze. Als de politiek beslist dat men in de breedste zin van het woord mensen hulp wil verlenen, dan moeten de middelen navenant zijn. Het moet duidelijk worden hoeveel middelen de politiek ter beschikking stelt om op het terrein aan welzijnswerk te doen. Dat bepaalt meteen hoe ruim onze normen kunnen zijn om dat begrip te gaan omschrijven.

De heer Ludo Serrien: De omschrijving van de POS is geen exacte wetenschap. Het belangrijkste element in het rapport over de gerechtelijke jeugdhulp is dat er een kader wordt geschetst om met problematische opvoedings- en leefsituaties om te gaan in de hulpverlening, ook intersectoraal.

We hebben niet gekozen voor een afstemmings- en integratieproces vanuit onderscheiden sectoren. We hebben in het algemeen welzijnswerk een ander proces achter de rug: een afstemming van de hulpverlening door gedwongen fusie, ook van zeer uiteenlopende dingen. Binnen de CAW's moeten we proberen een aantal zeer uiteenlopende taken en doelgroepen tot één geheel te smeden maar tegelijkertijd hebben we ook een zeer gemeenschappelijke doelgroep met bijvoorbeeld de bijzondere jeugdbijstand. Die integratie loopt wat trager maar ik sluit een verregaandere

integratiebeweging in de toekomst niet uit. Er zijn nu eenmaal verschillende manieren om tot integratie te komen.

B. HOORZITTING 24 JANUARI 2006, BIJZONDERE JEUGDZORG

I. Toelichting door mevrouw Inge Vervotte, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de krachtlijnen van het globaal plan

Minister Inge Vervotte: Op een studiedag in Gent op 16 november van vorig jaar heb ik een korte toelichting gegeven bij de krachtlijnen van mijn globaal plan. Op vraag van het parlement wil ik die hier herhalen. Als er zaken zijn die inmiddels al veranderd zijn, dan zal ik dat ook aangeven. Het betreft hier dus niet het globale plan zelf, dat natuurlijk veel ruimer zal zijn dan die krachtlijnen. Het is de bedoeling dat elementen uit het parlementaire debat over die krachtlijnen nog worden meegenomen in dat globale plan.

De druk op de capaciteit maakt het noodzakelijk om na te denken over een meer efficiënte en effectieve aanwending van beschikbare opvang- en begeleidingsplaatsen in de jeugdhulpverlening. We merken een nood aan een voldoende brede kijk op de situatie in Vlaanderen. Hierbij hebben we besloten dat er nood was aan een meer globale aanpak in die zin dat, als we effectief een meerwaarde willen realiseren in de jeugdhulpverlening, we over de hele lijn moeten investeren. Niet alleen investeren in residentiële opvang, maar ook in preventie en ambulante aanpak; niet alleen investeren in functie van hulpverlening aan jongeren die een als misdaad omschreven feit plegen – waar de meeste aandacht van de media naartoe gaat – maar ook investeren in hulpverlening aan jongeren in problematische opvoedingssituaties en investeren in preventief werken.

We kiezen er dus niet voor om enkel te investeren in de opvang van de zwaarst delinquente jongeren. Onze maatschappelijke opdracht om in voldoende beveiligde opvang te voorzien voor delinquente minderjarigen moet aansluiten op het creëren van voldoende opvang voor de jongeren in problematische opvoedingssituaties. Dit laatste is immers essentieel als preventie van ontwikkeling van probleemgedrag. Het begrip ‘globaal’ verwijst hier naar het brede spectrum waarin we willen investeren: vooreerst inzetten op preventief optreden en problematische opvoe-

dingssituaties, en niet alleen op sanctionerende interventies bij jongeren die een als misdaad omschreven feit plegen.

Spreeken van een ‘globaal’ plan van aanpak betekent ook niet dat we iets nieuws introduceren naast de goede, bestaande ontwikkelingen van integrale jeugdhulpverlening. Integrale jeugdhulpverlening is een vernieuwende stroom in het denken over en uitvoeren van een gezonde organisatie van de jeugdhulpverleningsstructuren in Vlaanderen. Deze dynamiek willen we dan ook onverminderd verderzetten.

Het uit te werken globale plan focust op de inhoud en op de werkingsprincipes van het aanbod aan de minderjarigen en hun gezin. Alle krachtlijnen die ik zo dadelijk zal schetsen, zullen in een definitieve nota verwerkt worden die aan de Vlaamse Regering wordt voorgelegd. De doelstelling van deze nota is de beschikbare en benodigde – op een zodanige manier georganiseerde – zorg geschikt te krijgen dat ook letterlijk de geschikte hulp en begeleiding mogelijk wordt.

Spreeken over het ‘aanbod’ brengt onmiddellijk de knelpunten in het bestaande aanbod aan de orde. De Vlaamse Regering is zich bewust van de kloof die bestaat tussen de wenselijke en de gerealiseerde hulpverlening. Er waren wel bijkomende residentiële en ambulante plaatsen binnen de Bijzondere Jeugdbijstand en er vond een verdere ontwikkeling plaats van het projectmatige aanbod in de sector de voorbije jaren. Toch blijkt dat het groeiritme van het hulpaanbod niet heeft geleid tot een grotere beschikbaarheid van de geschikte hulp voor de minderjarigen en hun gezin. Integendeel, uit een bevraging van de administratie Bijzondere Jeugdbijstand (BJB) rond hulpvraag en -aanbod in de bijzondere jeugdbijstand blijkt duidelijk dat, ondanks deze uitbreidingen, de erkende capaciteit voor alle categorieën toch nog onder steeds grotere druk komt te staan. Ook het recente schrijven van de Unie van de Nederlandstalige Jeugdmagistraten wijst ons op die knelpunten.

In alle Vlaamse regio's wordt het hulpaanbod kwantitatief nagenoeg maximaal gebruikt. Met een globale bezettingsgraad van nagenoeg 95 procent is het aanbod in de BJB geleidelijk dichtgeslibd. Ook het Rekenhof meldt in zijn verslag van 2005 dat in de BJB de capaciteit van de voorzieningen in de periode 2000 tot 2004 wel steeg, maar dat het capaciteitsgebrek erg hoog blijft – vaak meer dan 95 procent.

De Unie der Nederlandstalige Jeugdmagistraten laat duidelijk horen dat het niet alleen over jongeren gaat die misdrijven plegen maar dat het vooral jongeren betreft die slachtoffer zijn van een problematische opvoedingssituatie. We merken een grote stijging van het aantal maatregelen in POS-situaties bij de jeugdrechtbank: van 1.627 in 2002 tot om en bij 2.430 in 2005, wat overeenkomt met een stijging van bijna 50 procent.

Het aantal vorderingen in MOF-situaties steeg in de periode 2002 tot 2004 met 10,3 procent. Binnen de vrijwillige hulpverlening, namelijk de comités Bijzondere Jeugdbijstand, steeg de vraag sinds 2002 met 4 procent: van 11.574 naar 12.036.

De toenemende druk blijkt ook uit de stijging van het aantal minderjarigen die in de sector BJB instromen. In de periode 2000 tot 2004 stellen we een stijging van 18,3 procent vast.

De kloof tussen geïndiceerde hulp en gerealiseerde hulp blijft dan ook groeien. Dit heeft gevolgen voor de kwaliteit van de geboden hulp. Jongeren en hun gezin krijgen steeds minder de hulp die het best aansluit bij hun hulpvraag. Het onvoldoende efficiënt en effectief kunnen toewijzen van gepaste hulp verhoogt ook de werkbelasting bij de verwijzende instanties.

Tegelijkertijd komt ook de draagkracht van de voorzieningen onder hoge druk te staan. De verantwoordelijken voor opnamebeleid in een voorziening moeten vaak begeleidingen weigeren wegens plaatsgebrek en moeten vaak moeilijke, tijdrovende en emotionele gesprekken voeren met de aanmelders. Het is me bekend dat sommige voorzieningen minderjarigen in overtal opnemen bovenop de erkende capaciteit. Uit dit alles blijkt duidelijk dat de inspanningen die de voorbije jaren geleverd werden om het aanbod uit te breiden, geen afdoend antwoord hebben kunnen bieden op de stijgende instroom in de BJB. Daarom willen we in de uitwerking van een globaal plan niet alleen nadenken over uitbreiding van het aanbod, maar in eerste instantie ook over een andere strategie in het uitbouwen van dat aanbod: nadenken over 'flexibilisering' van het hulpaanbod, en nadenken over een gezond registratiebeheer.

We willen niet zomaar 'ad hoc' oplossingen bedenken. We streven naar meer beschikbare én meer geschikte hulp voor de minderjarigen en hun gezin. Daarom is er nood aan zowel kwantitatieve als kwalitatieve investering in de jeugdhulpverlening. Hierbij

zal een duidelijk geëxpliciteerde visie verbindend werken in de verdere organisatie van de hulpverlening in Vlaanderen. Een doortastend beleid voor jeugddelinquentie moet immers een plaats hebben binnen een heldere globale visie op jeugdhulpverlening waarin zowel de 'MOF'- als de 'POS'-situaties, als ook het preventief werken hun plaats hebben.

En dus willen we een 'globaal' plan opstellen: een plan dat niet enkel focust op het organiseren van residentiële opvangplaatsen, maar aandacht heeft voor alle fasen en dus ook – en niet in het minst – voor alle mogelijke preventieve ondersteuning die we kunnen bieden om te vermijden dat minderjarigen in een vicieuze cirkel van delicten zouden terechtkomen. Daarbij leren ons de gebeurtenissen in en om Parijs dat we in Vlaanderen bijzondere aandacht moeten blijven hebben voor een zorgvuldig grootstedenbeleid op vlak van de jeugdhulpverlening.

We willen in Vlaanderen niet 'nog meer van hetzelfde' gaan invoeren. Het aanbod uitbreiden zonder meer, zal geen afdoend antwoord bieden op de problemen waarvoor we ons thans gesteld zien. In het globale plan zitten zowel een aantal werkingsprincipes als een aantal inhoudelijke lijnen. Dat laatste aspect vind ik heel belangrijk. De werkprincipes die ik hier kort aanhaal, zijn nog voorwerp van concretere discussie in de expertenwerkgroepen die zich specifiek buigen over de aanpak van moeilijk begeleidbare jongeren die al dan niet delicten plegen.

Wat we aanbieden moet werken. Ik ben ervan overtuigd dat Vlaanderen reeds een rijk en gevarieerd hulpaanbod heeft. Het is belangrijk dat we in de praktijk met deze veelheid kunnen experimenteren. Dergelijke bottom-up-benadering verrijkt het hulpverleningsaanbod. Maar, als die experimenten ook op bredere schaal zouden worden geïmplementeerd, is het noodzakelijk dat ze gepaard gaan met een effectiviteitstoets. We hebben echter nog niet de cultuur om dat alles systematisch een plaats te geven in het hulpverleningslandschap. We moeten werk maken van het systematisch analyseren, implementeren en evalueren van programma's die bewezen hebben effectief en efficiënt te zijn. Het komt de hulpverlening en de hulpverlener ook ten goede als tussentijds voldoende gecontroleerd wordt of het programma nog op het goede spoor zit.

Dat kan betekenen dat we een specifieke werkvorm uit het buitenland gericht implementeren in Vlaanderen. Ook kan geopteerd worden voor het verstevigen van bestaande programma's, zoals de CANO-tech-

niek. Ondertussen startte ook een effectiviteitsonderzoek over de kortgestructureerde projecten in Vlaanderen en is het eerste tussentijdse onderzoeksrapport van Crisishulp aan Huis in Vlaanderen verschenen.

Effectonderzoek wijst uit dat naarmate de interventies zich op meerdere contexten en actoren richten, met aandacht voor de onderlinge samenhang tussen de factoren, het resultaat toeneemt en de effecten meer beklijven. Dat principe van ‘multimodaliteit’ beklemtoont dat hulp sterker aanslaat, als de jongere gedragen wordt door een netwerk. Vaak is het netwerk in de loop van het traject gefragmenteerd of op de achtergrond geraakt, maar is het van belang om de betrokkenen steeds opnieuw te responsabiliseren, of eventueel het netwerk te verbreden met familieleden of personen die protectief belang hebben.

Met de ontwikkelingen van Integrale Jeugdhulp zal het bestaande hulpaanbod vertaald worden in modules. Hulpaanbod wordt zo intersectoraal meer vergelijkbaar en meer transparant. Het biedt echter ook de mogelijkheid om aan afstemming en coherentie te werken. Zo zal een bepaald hulpaanbod dan bestaan uit een clustering van modules, in onderlinge afstemming en uitgebalanceerd per regio.

Elke interventie van het hulpaanbod moet voor de cliënt helder zijn én perspectief bieden. De jongere moet hierdoor inzicht krijgen in de meerwaarde ervan. Vanaf de intake dient de hulpverlening voortdurend het proces van ‘perspectief geven’ te bewaken. Zeker vanuit een rechtenperspectief moet iedere jongere en ouder weten in welk traject men zich bevindt; wat het doel en de duur van de interventie is; wat de opdracht is; hoe de afsluiting of de overgang naar een andere module gebeurt. Een jongere moet voor zichzelf kunnen antwoorden op vragen als ‘waarom ben ik hier, wat moet ik hier doen, hoe lang blijf ik hier, waar ga ik naartoe?’

Ofschoon de ingezette interventies zich ook richten op het terugdringen van agressie of ander delinquent gedrag, moet in het bijzonder gewerkt worden aan de uitbreiding en versterking van competentie en groei-kracht. Dat impliceert een sturende, maar ook een steunende en stimulerende benadering.

Tezelfdertijd is een multidisciplinaire aanpak vereist. Die kan uiteraard zowel home-based als center-based geleverd worden. Bijvoorbeeld in geval van nood aan psychiatrische ondersteuning, moet de jongere niet per definitie naar een kinderpsychiatrische dienst gemuteerd worden, maar kan de psychiatrische hulp

in de module ingebracht worden zoals in de outreaching projecten. Die multidisciplinaire aanpak dient over de sectoren georganiseerd te worden.

Een geïsoleerde residentiële interventie verliest haar rendement waardoor de kost niet meer in verhouding is met de baten, zowel voor het individu als voor de samenleving. Momenteel wordt het kernidee van een ‘residentiële interventie’ verder verkend, waarop ook andere ambulante zorgtrajecten flexibel aansluiten en de mogelijkheid bestaat tot een tijdelijke heropname. De interventie is per definitie ingebed in een traject met sterke regie.

De voorafgaande gemeenschappelijke analyse en het duidelijke gebruik van een vastliggend handelings-scenario zijn hierbij cruciaal. Als je regie voert, dan moet men die positie kunnen afdwingen met een officieel mandaat, zowel naar inhoud als naar vorm. Het succes van bestaande programma's in Vlaanderen en in het buitenland verwijst meestal naar een krachtig ingebouwde regie.

Tevens moeten we op constructieve wijze kunnen afhandelen. Dat werkprincipe verwijst in alle breedheid naar het positief en ondersteunend bejegenen en afhandelen van maatregelen ten aanzien van minder-jarigen. Het begrip heeft aldus een ruimere betekenis dan toegepast binnen de context van herstelgerichte afhandeling en bemiddeling.

Flexibel werken is een must. Met een duidelijk geëxpliciteerde visie op flexibilisering willen we het bestaande hulpaanbod aanmoedigen om op een andere, meer gepaste en doordachte manier te werken. De bestaande werkgroep rond flexibilisering in de bijzondere jeugdzorg kreeg van mij verder opdracht concrete beleidsvoorstellen te doen. Ik zal alvast, op voorstel van de werkgroep, de aanpassing van de 60-dagenregeling in voege laten treden. Hierdoor zetten we in de sector een eerste belangrijke stap in de meer flexibele organisatie van het hulpaanbod. De hulpaanbieder kan makkelijker schakelen tussen residentieel en meer ambulant hulpaanbod. De hulpverlening gebeurt dan effectief meer aangepast met meer nadruk op contextgerichte hulp. Aansluitend op deze flexibiliseringbeweging zal werk gemaakt worden van aangepaste financieringsmechanismen die de flexibele schakeling tussen hulpmodules mogelijk maken.

Ik begrijp uit de feedback die ik krijg omtrent de centrale registratielijsten in de regio Antwerpen dat de instelling van een centrale registratie voor het beheer

van de doorstroming van de minderjarige van de verwijzers naar de voorzieningen een meer dan wenselijk beheers- en signaalinstrument kan vormen. Het samenbrengen van hulpvraag en -aanbod op een hoger niveau dan dat van de individuele hulpverlener, kan tot een beter 'matching' leiden. Het kan betekenen dat we als overheid meer impact op en inzicht in de doorstroming van minderjarigen kunnen verkrijgen. Tevens kan er een open dialoog gevoerd worden met de voorzieningen over hun intake-beleid. De voordelen zijn aldus overtuigend.

Inhoudelijk maken we in de uitwerking van het globaal plan een onderscheid tussen maatregelen die zich op de brede jeugdhulpverlening richten, met name het POS-luik, en maatregelen die eerder rechtstreeks het gevolg zijn van de hervorming van de wet op de Jeugdbescherming en die zich op delinquente minderjarigen richten, met name het MOF-luik. Bij die investeringen zal ook rekening moeten worden gehouden met de impact op de werklust van de betrokken consultants bij comités Bijzondere Jeugdzorg en de sociale diensten van de jeugdrechtsbank.

Het eerste, zogenaamde POS-luik van het globaal plan, bevat twee centrale doelstellingen. Vooreerst investeren we in het preventieve aanbod door in te zetten op twee domeinen, namelijk crisishulp en vroegtijdig ingrijpen. Resultaat is dat er een stop op de escalatie van het probleemgedrag gerealiseerd wordt én dat er minder ingrijpende hulp en minder uithuisplaatsingen nodig zijn. Dat maakt het principe van 'subsidiariteit' opnieuw beter realiseerbaar in de praktijk van het verwijzingsbeleid in Vlaanderen.

Daarnaast versterken we de huidige residentiële capaciteit met de garantie dat extreem moeilijk begeleidbare jongeren toch een effectief en efficiënt hulpaanbod krijgen dat resulteert in het niet verder escaleren van de problematiek. Ik wil daarbij aanstippen dat het uitbreiden van het hulpaanbod samen gaat met duidelijke afspraken met de voorzieningen over de inzet van de beschikbare capaciteit.

Dat alles werken we uit in een aantal concrete acties. We investeren in programma's die zo vroeg mogelijk de ontwikkeling van probleemgedrag detecteren en aanpakken. Hierbij vermelden we het belang van opvoedingsondersteuning en het realiseren van de opvoedingswinkels. Tevens is het essentieel te investeren in de kwalitatieve en kwantitatieve uitbouw van de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning zodat er ook voldoende gepaste opvang is voor de kleine kinderen: de -12 jarigen, en zeker voor -6 jarigen. Een opvang die niet enkel residentieel is, maar ook semi-residentieel of ambulant kan zijn.

We investeren in crisishulpverlening als een belangrijke schakel in de netwerken Crisishulp van integrale jeugdhulp. Ontsluiting van de methodiek Crisishulp aan Huis voor heel Vlaanderen kan op korte termijn veel extra capaciteit crisisbegeleiding creëren. Tegelijk kan die werkvorm een belangrijke schakel zijn in de netwerken Crisishulp van integrale jeugdhulp.

We investeren in zowel de kwantiteit als de flexibiliteit van het reguliere, residentiële hulpaanbod. Bij residentiële voorzieningen uit die flexibiliteit zich onder andere in het feit dat de residentie ten volle als een instrument wordt ingezet dat kan variëren in intensiteit en dat complementair aan de context gehanteerd wordt. Zo kan men starten in een residentie om vervolgens in gebruik af te nemen waarbij de draagkracht van het gezin gradueel opgebouwd wordt. Een residentie kan ook dienen als kortdurende time-out uit de context in moeilijke periodes. Het belang van contextgericht werken staat hierbij centraal.

We investeren in een gedifferentieerd aanbod van ambulant en residentieel werken. Die investering is noodzakelijk om de doorstroming in de residentiële opvang mogelijk te maken. Tegelijk moet modulering mogelijk maken dat het aanbod meer gedifferentieerd kan worden aangeboden. Ten slotte is het essentieel dat we verder investeren in een specifiek aanbod ten aanzien van de erg kwetsbare groep niet begeleide buitenlandse minderjarigen.

Het tweede uit te werken onderdeel van het globaal plan, het onderdeel rond hulpverlening aan jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, zal resulteren in zowel een ontsluiting in Vlaanderen van het herstelgericht werken, als in het realiseren van een voldoende opnamecapaciteit voor delinquente jongeren.

In dit tweede onderdeel anticiperen we op de hervorming van de wet op de jeugdbescherming. Deze hervorming voorziet immers in een aantal belangrijke opdrachten die we als gemeenschap moeten organiseren.

De doelstellingen van dit tweede onderdeel willen we uitwerken in verschillende acties.

We willen in Vlaanderen een hulpaanbod beschikbaar stellen dat voorziet in een herstelgerichte en constructieve afhandeling van gepleegde feiten. De ontwikkelde praktijk die we hier nu reeds rond hebben, zoals de bureaus alternatieve afhandeling en het herstelgericht groepsoverleg, wordt geëvalueerd om een gepast kader op te maken. Vanuit dit kader kan de implementatie over heel Vlaanderen worden opge-

zet. Ook naar jonge daders van seksuele delicten zal een aanbod worden uitgewerkt.

We streven naar een adequate residentiële opvangcapaciteit voor delinquente jongeren. Momenteel wordt onderzocht hoe binnen het private aanbod kan gewerkt worden met doorgedreven gestructureerde programma's die een uitgebreider toezicht en meer intense begeleiding bieden. Tot vandaag werd dit enkel georganiseerd binnen de open opvoedingsafdelingen van de gemeenschapsinstellingen.

Wellicht kan binnen de Antwerpse regio gestart worden met een proefproject. In een latere fase zal onderzocht worden hoe proefprojecten van deze vorm van residentiële begeleiding ook elders in Vlaanderen kunnen worden georganiseerd.

Alleszins draagt een dergelijk aanbod het pedagogisch profiel van een duidelijk gestructureerde aanpak binnen een afgebakende werkperiode. In de gemeenschapsinstellingen zal bijkomende residentiële capaciteit noodzakelijk zijn.

Een eerste antwoord hierop is de uitbreiding van de capaciteit van de gemeenschapsinstelling 'De Kempen' te Mol met 20 plaatsen.

Ten slotte moeten we rekening houden met de gevolgen van de hervorming van de wet op de jeugdbescherming. Er moet gewerkt worden aan een aanbod voor niet-begeleide minderjarigen die een MOF hebben gepleegd. Er wordt met de federale overheid onderhandeld in verband met een federaal detentiecentrum.

Al deze maatregelen moeten ons de mogelijkheid bieden om op een zorgzame en gedifferentieerde manier antwoorden te bieden op de noden van de jeugdhulp in Vlaanderen. Het is duidelijk dat beide genoemde onderdelen met elkaar verbonden zijn.

Zo zal het investeren in de residentiële zorg én in de crisishulp, een positief effect hebben op de instroom in de gemeenschapsinstellingen. Tevens zal de nadruk op resocialisatie en contextbegeleiding een gunstig effect hebben op de uitstroom uit de residentiële voorzieningen.

Het op te stellen globaal plan zal uiteraard convergent zijn aan de huidige ontwikkelingen Integrale Jeugdhulpverlening. Dit kan niet anders, dit is noodzakelijk. In die zin vertrekt het op te stellen globaal plan vanuit een aantal bevindingen binnen de bij-

zondere jeugdbijstand. Maar gezien het engagement om over de hele lijn van preventie tot begeleiding en behandeling te investeren, bevindt de 'best geschikte hulp voor minderjarigen en hun gezin' zich steeds op het kruispunt tussen Bijzondere Jeugdbijstand en de belendende sectoren.

Daarnaast is het mijn overtuiging dat nieuwe en vernieuwende initiatieven maar tot hun recht kunnen komen als er de nodige dialoog en overleg kan zijn met experts en betrokken actoren. Het is van fundamenteel belang dat te nemen beleidsbeslissingen breed gedragen zijn door het werkveld. Daartoe zijn de betrokken koepels voor mij een essentiële partner in de verdere uitwerking van dit globale plan en verwacht ik eerstdaags hun constructieve feedback op de voorstellen die ik formuleer in de nota aan de Vlaamse Regering.

Het is ten slotte het opzet van het Globale Plan Jeugdhulpverlening om een verdere aanzet te zijn tot gerichte implementatie van nieuwe en vernieuwende initiatieven in het landschap van de jeugdhulpverlening. We moeten door de bomen opnieuw het bos kunnen zien. Gezien de veelheid van puzzelstukken en de complexiteit, zullen ook prioriteiten vastgelegd moeten worden. Elke realisatie op korte termijn dient uiteraard bij te dragen tot een langetermijfinaliteit.

We mogen niet alleen investeren in het aanbod, maar ook in de werkorganisatie, in de flexibilisering. Tegelijk moeten er een aantal inhoudelijke bijsturingen komen. Een en ander moet wetenschappelijk onderbouwd worden.

II.1. Uiteenzetting door de heer Jan Bosmans, sectorcoördinator Vlaams Welzijnsverbond

De heer Jan Bosmans: Het globaal plan is een grote uitdaging. Het betreft een zeer omvangrijk project. De verwachtingen zijn hooggespannen.

De maatschappelijke erkenning van bijzondere jeugdzorg moet in het globaal plan worden vertolkt.

We stellen een brede definitie van dit globaal plan op prijs. We gaan ervan uit dat het gericht is op POS- en MOF-situaties. Dat betekent dat er misschien nog een aantal andere werkvelden moeten aan bod komen dan diegene die in de nota aan de Vlaamse Regering van 22 juli vervat waren, bijvoorbeeld de Centra voor

Integrale Gezinszorg en sommige voorzieningen uit de gehandicaptenzorg.

Er moet een voldoende aanbod zijn. Het bestaande aanbod moet worden geoptimaliseerd. Dat is voor ons de ruggengraat van dit globaal plan. De uitbouw en de ondersteuning moeten centraal staan. Een reorganisatie kan wel uit een en ander voortvloeien, maar is niet de inzet.

De visie moet een bindend element zijn over alle sectoren heen. Het beeld van de piramide is voor ons niet langer het beeld van de bijzondere jeugdzorg. Wij gaan eerder uit van de nood aan een professionele verdichting rond gezinnen en jongeren. Deze verdichting doet zich zowel in bepaalde situaties als maatschappelijk-pedagogisch voor.

Een probleem van een jongere of een gezin verdient een kwalificatie. Deze kwalificaties kunnen heel uiteenlopend zijn. Er kan sprake zijn van een POS, van een MOF of emotionele en gedragsstoornissen. De complicaties kunnen zich soms complementair voordoen. Soms verdwijnen ze en duiken ze later opnieuw op. De hulpverlener moet met de dynamiek van deze kwalificaties kunnen omgaan. De tijd van één indicatiestelling van een probleemsituatie behoort tot het verleden.

Het zwaartepunt is het proces tussen hulpverlener en cliënt. Daar moeten de nodige middelen voor aanwezig zijn. Dit veronderstelt een voldoende gedifferentieerd en kwalitatief aanbod.

Wanneer de veiligheid en integriteit van jongeren niet kunnen worden gevrijwaard, dan is er sprake van een maatschappelijk onvoldoende. Als hulpverlening noodzakelijk is, moet er ook hulp kunnen geboden worden. We wensen een objectief behoefte-onderzoek.

De programmatie die in het decreet is ingeschreven, is slechts voor 85 procent uitgeput. Het betreft een toestand die al lang aansleept. De programmatie moet volledig uitgeput worden.

Er dienen zich steeds nieuwe doelgroepen, maatregelen en finaliteiten naast de hulpverlening aan. Ook dit veronderstelt een toename van de capaciteit.

We stellen vijf prioriteiten voorop. Gezien de toestanden die zich elke dag voordoen, moet het aanbod tegen 2010 met 20 procent worden uitgebreid. Deze uitbreiding moet zich in alle sectoren manifesteren.

Flexibilisering en responsabilisering zijn belangrijke elementen. Ze sluiten aan op onze visie op dynamiek en kwalificatie. Hulpverlenende voorzieningen moeten trajecten kunnen afleggen met de jongeren. De voorzieningen moeten daarvoor geresponsabiliseerd worden.

Andere belangrijke punten zijn werkingsmiddelen en ondersteuning, en een coherent preventiebeleid. We zijn ingenomen met de geplande opvoedingsondersteuning.

De Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning nemen een complexe schakelfunctie waar in de jeugdhulpverlening. Ze moeten zowel een preventief mandaat krijgen om opvang te organiseren of de hoogdringende maatregelen uit te voeren opgelegd door het Comité of de Jeugdrechtbanken. De innoverende werkvormen die ze de voorbije jaren ontwikkeld hebben, moeten volledig geregulariseerd en geïmplementeerd worden. De behoefte aan opvang van jonge kinderen moet bevredigd worden door kwantitatieve en kwalitatieve uitbreiding. Dat veronderstelt een competentieverhoging van het personeelskader. Deze centra moeten toegang krijgen tot VIPA-jeugdhulp. In het preventieve aanbod zal men zelfs voor de 12- tot 15-jarigen aandacht moeten hebben.

Ik betreur dat de Centra voor Integrale Gezinszorg niet vermeld worden in de voorstelling van het globale plan. Die centra beschikken immers over een naadloos aanbod voor problematisch gezinsfunctioneren. Bovendien zien deze centra alles in de eerste plaats vanuit het perspectief van het kind. Ze sluiten nauw aan bij de bijzondere jeugdzorg. Ze vragen ondergebracht te worden in het IVA Jongerenwelzijn.

De pleegzorg wordt evenmin vermeld. Het uitvoerige rapport is waardevol en dient uitgevoerd te worden. De diensten Gezinsondersteunende Pleegzorg verdienen na twintig jaar een basiserkenning zodat ze verspreid kunnen worden over Vlaanderen en intenser kunnen werken.

Voor een aantal voorzieningen van het Vlaams Fonds is dit globale plan een uitdaging. Gedragsgestoord en emotioneel gestoord zijn sluit niet uit dat men in een POS terecht komt en een MOF pleegt.

De bijzondere jeugdzorg wil trajectbegeleiding organiseren voor POS- en MOF-jongeren. Gescheiden aanbodcircuits zijn onnodig. Een juiste toewijzing zal moeten gevolgd worden door een uitgebreidere programmatie.

We vragen aandacht voor de erkenningsregels en bestaansrechtzekerheid van de dagcentra. De hulpverleners moeten in een gelijkwaardig en responsabel kader samenwerken met overheid, verwijzers en cliënten.

De werkingsmiddelen voor de bijzondere jeugdzorg moeten dringend aangepast worden. Verschillende betrokken partijen hebben de tekorten bewezen en berekend. De situatie is onhoudbaar. De sector kan niet uitbreiden zonder dat de problemen meegroeien. Financieel onleefbare voorzieningen zijn een slechte basis voor het globale plan. We vragen de werkingsmiddelen met 3 miljoen euro te verhogen.

Over de flexibilisering van de bijzondere jeugdzorg zijn al heel wat elementen aangehaald. Minister Vervotte heeft al gezegd dat die flexibilisering een wezenlijk deel zal worden van het globale plan. Wij kijken daarnaar uit. Wij zullen daar volledig aan meewerken. De werkgroep Flexibilisering heeft een document opgesteld.

De categoriale noden zijn hoog. Voor de niet-begeleide minderjarigen zijn 50 nieuwe capaciteitseenheden nodig. In de bijzondere jeugdzorg zijn de voorbije 10 jaar heel wat innoverende projecten gelanceerd. Al deze waardevolle projecten verdienen een reguliere erkenning.

De registratie, deregulering en ondersteuning moeten verder uitgebouwd worden. Deze drie items verdienen een decretale verankering. De sector heeft een wetenschappelijke en efficiënte werking nodig.

II.2. Uiteenzetting door de heer Patrick Blondé, voorzitter Werkgeversfederatie voor Jeugdzorg PPJ, en mevrouw An Degryse, stafmedewerker Jeugdzorg PPJ

De heer Patrick Blondé: De jeugdzorg is veel meer dan de bijzondere jeugdzorg alleen. We zijn daarom tevreden dat het op die manier vermeld wordt in het globale plan. Als Vlaams Parlement en Vlaamse Regering de aanzet tot het globale plan goedkeuren, zijn 95 procent van alle problemen opgelost. Omdat ik vrees dat de zaken niet zo vlot zullen verlopen, zal ik een en ander nog eens verduidelijken.

We zijn blij met deze hoorzitting en met het crisisoverleg, opgestart na de oproep die we samen met CIG De Stobbe hebben gelanceerd.

Voor wat de integrale jeugdzorg betreft, herhalen we onze vraag om alle aanbevelingen van de ad-hoccommissie uit te voeren. Al van bij de aanvang van het proces Integrale Jeugdzorg, heeft het BOT erop gewezen dat dit proces de knelpunten en het plaatsgebrek in de jeugdzorg niet oplost. We voegen onze open brief van vorige week toe aan onze teksten. Deze open brief is ondertekend door de gebruikersgroep van jeugdzorgouders en minderjarigen en door de Gezinsbond. Het is uniek dat gebruikers, verwijzers en voorzieningen samen een noodoproep lanceren.

PPJ kende de Lydia Chagoll-prijs toe aan CIG De Stobbe. Eigenlijk een pijnlijke prijs want het is overduidelijk dat de situatie door het plaatsgebrek onhoudbaar is geworden. Bij de uitreiking van deze prijs gaven wij een kort overzicht van alle recente persberichten over de kust. In De Panne vermoordt een vader zijn dochttertje waarna hij zelfmoord pleegt. In Oostende komt een 17-jarige jongen om van ontbering. Zijn ouders sloten hem op in een hok. Hij moest zijn vaders stoelgang opeten. Hij was weinig op school. Eveneens in Oostende vindt de politie in onmenselijke omstandigheden het lijkje van een 8 maanden oude baby. Nog in Oostende wist een drugmoeder niet dat ze zou bevallen van een baby. De baby haalde het niet. In Oostende vonden kinderen hun vermoorde moeder voor de schoolpoort.

Uit een onderzoek dat Child Act in 1989 heeft gevoerd, blijkt dat 36 procent van alle kinderen kwetsbare kinderen zijn. Die kinderen leven in een benadeelde positie en hebben recht op hulp en ondersteuning. Drie procent van deze kinderen bevinden zich in een crisissituatie. In Vlaanderen zouden 568.460 kinderen een beter leven hebben, mochten ze gesteund worden en hulp krijgen. 17.053 kinderen in Vlaanderen zijn in nood. Als er 60.000 kinderen geboren worden, hebben er 21.600 steun nodig en komen er 648 in zware crisissituaties terecht.

Cijfers tonen aan dat het gemiddeld aantal jongeren dat begeleid wordt door de BJB niet het hoogst is in Antwerpen, maar wel in Oostende. Het is niet alleen de as Antwerpen-Mechelen-Brussel die met problemen kampt. Ook aan de kust komen zich heel wat probleemgezinnen vestigen.

Mevrouw An Degryse: Alvorens het globale plan wordt vervolledigd, dienen enkele andere problemen aangepakt te worden. De voorzieningen moeten leefbaarder gemaakt worden. Het probleem van de arbeidstijd moet opgelost worden. Er moet iets

gedaan worden aan de draagkracht van de voorzieningen. Ten slotte dient het kluwen rond de jeugdzorg en de bijzondere jeugdzorg ontward te worden.

Enkele jaren geleden vroegen wij 2 euro per dag en per kind of jongere ten opzichte van de capaciteits-eenheid als absolute minimum. Onze prijs is ongewijzigd. Precies daarom vragen wij 3 miljoen euro extra werkingsmiddelen. Een stuurgroep volgt dit probleem. Wij hopen dat de Vlaamse Regering de aanbevelingen uitvoert.

Het probleem van de arbeidstijd oplossen zou cliënten en gezinnen onrechtstreeks ten goede komen. Aangepaste arbeidstijden zullen de leefbaarheid van de voorzieningen verbeteren.

Wij willen alle projecten en experimenten voortzetten zodat de draagkracht van de voorzieningen wordt verruimd. Op die manier zal men tegemoet kunnen komen aan de hulpverlening voor cliënten en gezinnen.

Wij vragen om POS duidelijk te omschrijven in combinatie met een grondige omgevings- en behoefte-analyse. De uitstroom uit alle andere sectoren moet eveneens bestudeerd worden.

Wij roepen op tot de snelle oprichting van een IVA Jongerenwelzijn en een IVA Kind en Gezin, zodanig dat men de expertise van het middenveld mee kan betrekken in het beleid.

Helaas raken sommige sectoren wel eens in de vergeetelheid, zoals de pleegzorg. De minister bestelde en ontving een rapport met aanbevelingen. Wij vragen dat die nu worden uitgevoerd.

Voor het projectmatige aanbod binnen de bijzondere jeugdzorg vragen wij een degelijke juridische en arbeidrechtelijke omkadering, een perspectief op bestaanszekerheid en een vermindering van de administratieve last. Inmiddels gaat 4 procent van het totale budget van 220 miljoen euro voor de private BJB naar projecten. Dat bedrag is behoorlijk hoog omdat veel projecten lange tijd aanmodderen – soms 20 jaar lang - in dat statuut.

De ambulante diensten vallen soms door de mazen van het net. Wij vragen ook hier flexibilisering. Ook dagcentra vragen om soepele overgangen en geloven dat zij een aanbod inzake crisishulpverlening kunnen geven, met de hoop dat dit geen financiële implicaties heeft voor de werking.

De heer Patrick Blondé: De CKG's beschikken over 1450 plaatsen voor heel Vlaanderen. Hopelijk heeft de minister inmiddels de cijfers gegeven over het effectieve gebruik, want wij krijgen ze niet van onze administratie. Helaas worden ze ook wat vergeten in het globaal plan. Hun werk is nochtans nuttig.

De sector van de VK's kent de hoogste stijging: 18 procent. Er worden jaarlijks 8.200 kinderen gemeld in slechts 6 vertrouwenscentra. Het spreekt voor zich dat deze mensen onmogelijk alles kunnen opvolgen en detecteren. Af en toe vallen kinderen daardoor door de mazen van het net.

Wij vragen dat de minister een keuze maakt inzake de uitbouw van een preventief luik gezinsondersteuning. Momenteel heeft de BJB preventiecellen binnen de comités voor bijzondere jeugdzorg, maar ook binnen de inloopteams van Kind en Gezin, opvoedingswinkels, CKG's en CIG's wordt preventie methodisch sterk uitgebouwd. Wij als PPJ suggereren om dit luik een plaats te geven vóór de toegang tot de bijzondere jeugdzorg. We stellen voor om de preventiecellen binnen de comités voor bijzondere jeugdzorg af te schaffen en de vrijgekomen middelen te investeren in specifieke preventie van de provinciale preventieteams BJB. Die hebben voor het luik preventieve gezinsondersteuning, de beleidsmakers en de maatschappelijke opdrachten hun meerwaarde reeds bewezen.

Het dient echter opgemerkt te worden dat budgettair de keuze duidelijk moet zijn waar de minister de prioriteit legt inzake preventieve ondersteuning. Centralisatie van de middelen in één IVA (ofwel Kind en Gezin, ofwel Jongerenwelzijn) wenst PPJ mee te geven als aanbeveling. Minstens dient er een structureel IVA-overschrijdend overleg te worden geïnstalleerd.

Wij hopen dan ook dat de minister met haar aanzet tot uitbouw gewicht kan geven aan een preventieve opvoedingsondersteuning voor in eerste instantie jonge kinderen die als doel heeft ouders weerbaarder te maken en relaties en omgangsvormen tussen kinderen en ouders te optimaliseren. We pleiten ervoor initiatieven zoals groepswork binnen risicogroepen uit de samenleving verder uit te bouwen en kwalitatief te ondersteunen en dit op de juiste plaats. Voorts pleiten wij ervoor om de loketfuncties van opvoedingswinkels volwaardig uit te werken binnen een netwerk van bestaande diensten die nu reeds rond opvoeding gekend zijn. Deze opvoedingswinkels moeten de start zijn van de implementatie van het Triple P pro-

gramma dat opvoedingsonzekerheid uit de taboesfeer moet halen en waarvoor nu ook géén middelen zijn.

Binnen de sector kinderopvang (niet gevat door IJH) moeten ook kansen gegeven worden aan vormen van sociale kinderopvang die niet enkel gericht zijn op tweeverdieners, maar ook de kans geven aan gezinnen om deel te nemen aan het socio-economisch bestel en hierdoor die kinderen en ouders uit hun isolement halen.

Wij zijn ook vragende partij voor de versterking en herverdeling van de huidige werking en het contingent aan plaatsen van de CKG's en CIG's waar overbezetting zich aandient. Desnoods moet men plaatsen bijgeven van de centra die slechts 80 procent van hun bezetting halen of zelfs de kansen geven om particuliere initiatieven met alternatieve geldstromen toe te laten.

Wat de uitbouw betreft van een gedifferentieerd, kwalitatief aanbod dat voldoende beschikbaar is, zijn wij blij dat de minister aanhaalt dat zij de bijzonderheid van de bijzondere jeugdzorg wil bevestigen, kwaliteit wil bestendigen en innovatie wenst te ondersteunen. We zijn voor crisisopvang, maar willen niet dat de huidige plaatsen binnen de sectoren worden gebruikt voor dat crisisnetwerk. Dat zou alleen het capaciteitstekort vergroten. Meer instroom in de residentiele werking? Jawel, maar dan vanuit een zeer flexibele hulpverlening en houding. Flexibele werking? Zeker en vast, indien men de nota van de werkgroep Flexibilisering BJB zorgzaam, gespreid en volledig wil uitvoeren. En wij zijn ook vragende partij voor de ondersteuning van het projectmatige aanbod, met evaluatie op de gepaste momenten.

In tegenstelling tot wat de pers de jongste tijd bericht, werkt jeugdzorg wel degelijk. Maar zij vindt moeilijk een politiek draagvlak, in tegenstelling tot de zorg voor gehandicapten. Het moet ons van het hart dat we echter niet kunnen begrijpen waarom de overheid voor de jeugdzorg zo vaak tot crisismanagement wordt gedwongen. We willen hier vandaag in het parlement oproepen voor een fundamentele investering in de jeugdzorg waardoor er een zeer grote maatschappelijke kost voorkomen kan worden. We denken hierbij aan leefloners, psychiatrie, opsluiting, politioneel, justitieel en revalidatie. We leven immers in een meer en meer duale samenleving, waar heel wat mensen de boot missen.

Wij kijken dan ook uit naar de uitvoering van het globaal plan, maar onderstrepen dat ook de huidige

acute noden onmiddellijke acties en bijkomende middelen vergen.

II.3. Uiteenzetting door de heer Willy Vandamme, afgevaardigd bestuurder vzw Jongerenbegeleiding

De heer Willy Vandamme: Ik wil spreken vanuit de dagelijkse praktijk. Zeventig percent van de jongeren met wie ik werk, zijn door de rechter geplaatst. Tussen kerst en nieuwjaar was er een vraag van een moeder met twee kinderen, die acuut opgenomen werd in de psychiatrie. Wij vonden voor hen geen opvang. Wij konden gedaan krijgen dat de zoon van 17 kon gaan eten in de psychiatrische kliniek, maar wisten niet waarheen met het meisje van 11,5 jaar. Wij vonden pas na dagen intensief zoeken een oplossing in een internaat. Vorig jaar hebben we twee maanden moeten zoeken naar een oplossing voor een meisje van 15 dat thuis zat met een zus van 11,5. De moeder zat in Nederland en de vader, die internationaal chauffeur was, was er alleen in het weekend. Ik kan nog veel voorbeelden geven. Waar het werkelijk om gaat, is dat wij wekelijks mensen op straat moeten sturen en dat wij als systeem van jeugdbijstand niet meer kunnen antwoorden op het toenemende aantal hulpvragen. Het beeld van die mensen blijft mij achtervolgen.

Hoe is dit in godsnaam mogelijk? In welke maatschappij leven wij? Het roept fundamentele vragen op. Blijkbaar is de kwetsbaarheid in onze samenleving sterk vergroot. Het gaat al lang niet meer alleen om het klassieke jeugdbijstandspubliek. Het gaat evenzeer om kinderen van gescheiden ouders, alleenstaande moeders enzovoort. Zij komen bij ons na een sociale aftakelingstocht doorheen de welzijnsvoorzieningen. Ik erken wel dat dit niet de verantwoordelijkheid is van de minister van Welzijn alleen. Bedrijfssluitingen spelen bijvoorbeeld ook een rol. Alleen bijkomende opvangplaatsen creëren is onvoldoende om die problemen op te lossen.

Ik vraag al jaren een onderzoek naar de maatschappelijke evolutie. Onze sector zit vol goede bedoelingen en levert enorme inspanningen maar wij staan machteloos. Dat komt onder meer omdat wij met een verouderd instrumentarium moeten werken. We zouden adequater moeten kunnen reageren en niet te zwaar tussenbeide komen als dat niet nodig is. Crisisinterventie of bemiddelingstechnieken kunnen de zaken soms oplossen en zijn beter dan de jongeren

vijftien keer door te plaatsen. Ik nodig het parlement uit daarover een onderzoek te starten.

De jongerenbegeleiding heeft vorig jaar 12 relevante spelers uit de sector gedurende drie maanden – jeugdrechtters, consultants, ouders, jongeren enzovoort – diepgaand geïnterviewd over wat volgens hen het probleem is. Alle partijen dringen aan op een groter en meer gedifferentieerd aanbod. Nu is de sector volledig vastgelopen. Er is een flexibeler en sneller aanbod nodig. Er moet minder sterk gereageerd worden, maar men moet er bij zijn als de nood er is, meteen, niet binnen zes maanden. Er is dus een kwantitatieve en kwalitatieve differentiatie nodig. Meer intensieve thuisbegeleiding is bijvoorbeeld wenselijk.

Bovendien moet de preventie veel beter gecoördineerd worden. Er is een ongelooflijke versnippering op dat vlak. De openbare besturen en de comités doen aan preventie maar dat is niet afgestemd op elkaar. Laat de comités inspelen op secundaire preventie, waar de problemen zich al aftekenen.

Er is ook een grote nood aan opvoedingsbijstand en een flexibel en laagdrempelig aanbod. De comités zitten in een dualiteit: ze situeren zich niet op het eerste niveau en zijn dus ook niet beschikbaar als de vraag er is. De sector van het algemeen welzijnswerk heeft geen opvangnet voor de vragen en die gaan dus onmiddellijk of zeer snel door naar het tweede niveau. Zo verwijzen de CLB's, op het eerste niveau, zeer gemakkelijk door naar de comités, op het tweede niveau. Daarover moet worden nagedacht. Ofwel houdt het eerste niveau zich effectief bezig met de vragen die zich aandienen ofwel moeten de comités opnieuw naar het eerste niveau.

Er is ook vastgesteld dat de sector nog altijd geen goed registratiesysteem heeft. Dat begrijpen wij niet.

De sociale diensten blijken bovendien onbereikbaar. Een procureur meldde ons dat hij veertien dagen lang moest bellen om een sociale dienst of een consultant aan de lijn te krijgen.

Verder moeten de voorzieningen hun doorverwijzingen durven bevragen. Als het niet meer lukt met een jongere moet men hem niet te snel doorverwijzen maar overleg plegen met alle betrokkenen. Dat zijn lichte vormen van tussenkomst die zeer efficiënt zijn, zo blijkt uit mijn eigen ervaringen.

Ik merk ook dat de hulpverleners in mijn voorziening slechts voor 30 procent bij de jongeren kunnen zijn. Teamvergaderingen, externe vergaderingen, integrale

jeugdhulpverlening enzovoort sloppen enorm veel tijd op.

Jongeren komen uit een opvoedingschaos en wij organiseren de chaos. Wat zijn de oplossingen? We vinden het globaal plan van de minister goed. Het heeft aandacht voor andere vormen van begeleiding dan de residentiële. De minister wil niet alleen meer plaatsen creëren maar ook kwalitatief werken. Het plan getuigt ook van een brede kijk op het hulpverleningsveld. De eerstelijns hulp is erin verwerkt. Dat is zeer goed.

Maar het plan dient niet alleen acties te organiseren op de aanbodzijde maar ook op de vraagzijde. Het zijn de consultants die voor een groot stuk de vraag bepalen. Zijn zij bereikbaar, hebben ze een coherente visie op contextueel denken? Als een consultant bijvoorbeeld drie of vier dagen moet telefoneren om een plaats te vinden, zou hij dan niet beter overleggen met het gezin om te kijken of er daar een oplossing mogelijk is?

Bovendien moet de maatschappelijke bron van de toename van de problemen en dus van de hulpvraag aangepakt worden. Zijn er al studies gebeurd over die nieuwe kwetsbaarheid?

Maatschappelijke uitsluiting dient echt aangepakt. Laat ons eens nagaan hoeveel doorverwijzingen er zijn. Ik krijg nog altijd dossiers op tafel met daarin vijftien hulpverleningssituaties. Stel u voor dat een kind dat meemaakt. Positieve heroriëntatie in aanwezigheid van alle betrokkenen is hier zeer aangewezen. Dat vinden we te weinig in het globaal plan.

De eerstelijns hulp is een flinterdun net, waardoor heel wat hulpvragen vallen. Dat moet versterkt worden en inhoudelijk aangepakt.

Preventieve initiatieven moeten beter op elkaar afgestemd worden en gecoördineerd.

Er is nood aan een snelle en accurate hulpverlening. Hulpverlening moet bereikbaar en aangepast zijn. We moeten sneller inspelen op een actuele vraag en alle betrokkenen bij het probleem betrekken. Ik heb het dan niet alleen over crisisopvang. Gedifferentieerde vormen van hulpverlening dienen geïntegreerd.

De minister streeft terecht naar een gezond registratiebeheer.

II.4. Uiteenzetting door de heer Ludo Serrien, coördinator Steunpunt Algemeen Welzijnswerk

De heer Ludo Serrien: Mijn voorgangers geven argumenten voor een sterkere betrokkenheid van het Algemeen Welzijnswerk bij het globale plan of – negatiever gezegd – onderbouwen mijn verwondering over het feit dat AWW nog niet betrokken is. De minister zegt immers dat het globale plan op het kruispunt zal staan tussen de BJJ en de andere sectoren. Ik beaam dat en benadruk de noodzaak om het AWW te betrekken.

Ik beaam eveneens dat we dringend afmoeten van de piramidale structuur met bovenaan de MOF en onderaan de meer preventieve maatregelen. Er moet meer circulair en intersectoraal gedacht worden. Dat gebeurt meer en meer in de integrale jeugdhulp maar is ook nodig voor het globale plan. Ik verwijs naar het pleidooi van meerdere sprekers om het globale plan te verruimen met sectoren die een preventief aanbod hebben. Er wordt melding gemaakt van de Centra voor Integrale Gezinszorg (CIG's) en voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG's) maar niet van de Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW's). Ik zal die leemte aanvullen. Ik zal reageren op de vorige spreker en sommige aspecten van zijn betoog beamen. Er is inderdaad een verhoogde kwetsbaarheid. Kwetsbare minderjarigen leven immers vaak in kwetsbare gezinnen. Ze bevinden zich vaak in een vicieuze cirkel met onder meer schulden en dakloosheid. De druk op het AWW is fel toegenomen. Het AWW heeft dus evenzeer het gevoel als restsector bejegend te worden.

Ik zal me vandaag beperken tot het benadrukken van het belang van een preventief onderdeel in het globale plan, met betrokkenheid van het AWW. Preventie is niet beperkt tot het inclusieve beleid van andere departementen zoals onderwijs, het sociaal-culturele werk, huisvesting, werkgelegenheid, hoewel dat wel een belangrijk aspect is. Ik verwacht dan ook dat de minister voldoende impulsen geeft om dat inclusieve beleid vorm te geven. Preventie is immers ook het zorgen voor een voldoende uitgebouwd aanbod van preventieve en ondersteunende hulpverlening aan probleemjongeren en –gezinnen. De uitbouw van het netwerk van rechtstreeks toegankelijke hulp, zowel kwantitatief als kwalitatief, is trouwens een doelstelling van de integrale jeugdhulp. Preventie is niet gemakkelijk omdat het politieke moed vergt om ook te investeren in effecten op langere termijn. De pre-

ventieve eerstelijns hulpverlening moet de instroom in de bijzondere jeugdzorg afremmen.

We moeten dringend af van het sectorale opbod. Sectorale grenzen moeten doorbroken worden, allicht meer dan momenteel in de integrale jeugdhulp in het vooruitzicht gesteld wordt. Ik hou een warm pleidooi om de aanwezige expertise en de mogelijkheden van de CAW's, de voorzieningen Bijzondere Jeugdbijstand, de partners van Kind&Gezin, namelijk CKG's, de private gezinsplaatsing en de vertrouwenscentra, en de CIG's sterker te bundelen. De CIG's horen op het vlak van statuut en regelgeving noch bij Kind&Gezin, noch bij het AWW, thuis. Het aparte voortbestaan van dergelijke kleinere sectoren heeft historische redenen.

In nauwe samenwerking met voornoemde prioritaire partners moet kunnen bijgedragen worden tot de uitbouw van een zeer laagdrempelig, vroegtijdig en voldoende aanklampend hulpaanbod, dat kan voorkomen dat minderjarigen en gezinnen in dusdanige probleemsituaties terechtkomen dat zij een beroep moeten doen op de bijzondere jeugdzorg.

Ik zal een aantal voorbeelden geven van domeinen waar een laagdrempelig en vroegtijdig hulpaanbod de instroom in de bijzondere jeugdbijstand kan beperken. Een eerste probleemgebied zijn gezinnen met meervoudige achterstelling, generatiearmoede enzovoort, de zogenaamde multiprobleem gezinnen. In de CAW's krijgen ze hulp door de gezinsondersteunende hulpverlening. Daarbij wordt de methodiek van het maatschappelijke werk en soms groepswork gehanteerd. Er is samenwerking met verenigingen waar armen het woord nemen. Er is een aanbod van budget- en schuldhulpverlening. Enkel CAW's en OCMW's kunnen wettelijk erkend aan schuldbemiddeling doen.

Een tweede probleemgebied is het gezinsgeweld. Het AWW heeft dankzij de samenbundeling van meerdere werkvormen de mogelijkheid om meer verbindend te werken tussen verschillende verschijningsvormen van gezinsgeweld. Het geweld ten aanzien van kinderen staat immers zelden los van andere vormen van geweld in familiale kring. In onze centra is een gecombineerde opvang van moeder en kind mogelijk, in totaal meer dan 2000 gevallen. Die opvangmogelijkheid voorkomt een afzonderlijke plaatsing van het kind. Recent trachten we ook de daderkant in beeld te brengen: time-outinitiatieven, daderhulpverlening enzovoort.

Een derde probleemgebied dat ook een verhoogde instroom veroorzaakt, zijn de problematische scheidingssituaties. We hebben de mogelijkheid om preventief in te grijpen via relatiebegeleiding, via scheidings- en vooral ouderschapsbemiddeling. Sinds twee jaar zijn er ook neutrale bezoekenruimten.

Een vierde probleemgebied zijn kinderen en jongeren die slachtoffer zijn van misdrijven of schokkende gebeurtenissen. Hier kan ik verwijzen naar de expertise en de praktijk van slachtofferhulp.

Een volgende probleemgebied zijn jongeren die tijdens de puberteit en adolescentie geconfronteerd worden met identiteits- en levensvragen. Het AWW heeft een uniek laagdrempelig hulpaanbod waar jongeren rechtstreeks naartoe kunnen stappen, namelijk de Jongerenadviescentra of andere vormen van jongerenonthaal. De centra hebben ook expertise over het omgaan met seksualiteit, relatievorming, ongewenste zwangerschap, verlieservaringen.

Een zesde probleemgebied zijn jongeren en gezinnen in crisissituaties. Ik verwijs naar de recente circulaire over de vorming van de crisisnetwerken in de integrale jeugdhulp waarin voor de kernfuncties van de crisishulpverlening niet toevallig wordt verwezen naar de voorzieningen voor bijzondere jeugdbijstand, CKG's maar ook CAW's. De crisisnetwerken, de crisisopvangcentra en de brede onthaalfunctie van de CAW's zijn op dat vlak ook nuttig.

Een zevende probleemgebied zijn jongeren met grensoverschrijdend gedrag. Ik verwijs naar het rapport van Binnenlandse Zaken over het stijgend aantal klachten wegens onbuigzaamheid. Het gaat hier over de zogenaamde statusdelicten als weglopen, problematisch druggebruik, seksueel grensoverschrijdend gedrag. De CAW's kunnen bufferen door een laagdrempelig aanbod voor de jongeren zelf, maar ook voor de ouders via het gezins- en relationeel welzijnswerk. Het straathoekwerk kan ook ondersteuning bieden voor het veelal stedelijke straatwerk van andere sectoren. Het AWW heeft vormen van vindplaatsgerichte hulpverlening in buurten en in het jeugdwerk, een expertise in de hulpverlening aan seksuele delinquenten enzovoort.

Een laatste voorbeeld zijn de jongeren die een als misdrijf omschreven feit plegen. Het AWW zou werk kunnen maken van het verruimen, overdragen, delen van expertise in het justitiële welzijnswerk, slachtofferhulp, de herstelgerichte werking, de alternatieve gerechtelijke maatregelen enzovoort. Die maatregelen

zijn momenteel vooral gericht op volwassenen maar de expertise kan ook voor minderjarigen aangewend worden. Ik verwijs zijdelings naar de uitbreiding van de MOF-maatregelen tot 23 jaar, met een mogelijk verband naar het strategische plan voor hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Tot slot benadruk ik de noden van de +18-jarigen, meer bepaald die groep die geen gebruik maakt van de voortgezette hulpverlening en die vaak terechtkomt in een precaire en gemarginaliseerde situatie.

Om op voornoemde terreinen een bijdrage te leveren aan het versterken van het netwerk van rechtstreeks toegankelijke hulp aan minderjarigen en gezinnen, beschikt het CAW over bijkomende troeven. Dankzij de herstructurering is het CAW een organisatie die ervoor zorgt dat er minder versnippering is tussen de werkvormen. Dat was de doelstelling van de decreetgever in 1997. Het CAW laat toe om verbindend te werken. Een tweede bijkomende troef is dat de CAW's flexibele organisaties zijn die vlot kunnen inspelen op nieuwe behoeften in de samenleving. De CAW's hebben daarenboven een sterke band met de lokale omgeving en de lokale beleidsactoren. Dat maakt nauwe samenwerking met andere afwezig in het debat, zoals de OCMW's, het jeugdwerk vooral met maatschappelijk kwetsbare jongeren, het straathoekwerk en andere stedelijke initiatieven, mogelijk.

Ik pleit voor een evenwichtig globaal plan voor de jeugdzorg waarin naast de noodzakelijke investeringen in bijkomende opvangplaatsen voor de meest dringende noden, ook wordt geïnvesteerd in de uitbouw van rechtstreeks toegankelijke hulpverlening, die de instroom in de bijzondere jeugdzorg afremt. Het AWW heeft hier, in zeer nauwe samenwerking met zijn natuurlijke partners, zijnde de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, de CKG's, de CIG's en de vertrouwenscentra, een onmisbare opdracht. Ik pleit dus voor een intersectorale aanpak met inbreng van alle sectoren.

II.5. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers

De heer Bart Caron: Alleen de heer Bosmans heeft het over geld gehad. Hebben de andere sprekers een soortgelijke perceptie over de cijfers?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey: Uit het globaal plan blijkt dat de integrale jeugdhulp van belang is om een en ander te structureren. Het gaat om een zeer zware structuur. Welke verbeteringen moeten

in dit verband in het globaal plan worden meegenomen?

De minister besteedt veel aandacht aan de sturing. Het voorbeeld van Nederland, waar een sterke regie voorhanden is, wordt daarbij gevolgd. De politiek worstelt daar al jaren met lastige jongeren. Nederland heeft een soortgelijk proces meegemaakt als wij. Wat kunnen we uit een en ander concluderen? Is een scenario met veel regie niet goed? Moet het beleid meer op allochtonen en jong volwassenen worden toegespitst? U verwijst naar de nieuwe risicogroepen. U haalt het probleem aan van verslaving en nieuwe kwetsbaarheden. Op welke wijze kunt u dat in uw sector mee inbrengen?

Welk beleid moeten de gemeenschapsvoorzieningen volgens u voeren? Momenteel zijn private en gemeenschapsvoorzieningen geheel gescheiden. Hoe kan het beleid van deze verschillende soorten voorzieningen beter op elkaar worden afgestemd?

Hoe komt het dat de programmatie niet volledig is uitgeput?

Mevrouw Vera Jans: Preventie is volgens de sprekers zeer belangrijk. Het dient op alle niveaus te worden aangepakt. Voor de doelgroep van 12- tot 15-jarigen zou er volgens de nota van de heer Bosmans echter geen preventief aanbod voorhanden zijn. Waar kan deze doelgroep dan terecht?

Waar komen kinderen van 0 tot 3 jaar terecht bij plaatsing? Wie heeft daartoe een formeel mandaat? Hoe gaat dit in zijn werk?

Bestaan er voldoende mogelijkheden voor de opvang van kinderen met een handicap in een POS- of MOF-situatie?

De pleegzorg blijkt een belangrijke partner te zijn in dit verhaal. In dit verband werden recent aanbevelingen doorgegeven aan het kabinet. Ik neem aan dat deze sector een belangrijke rol krijgt in het globale plan en dat eerdere berichtgeving hierover voorbarig was.

De eerstelijns hulp is een cruciale partner. Ze moet zo laagdrempelig mogelijk worden gehouden. Het lijkt me zeer moeilijk om als hulpverlener de switch te maken. De vraag die de heer Van Damme in dit verband heeft gesteld was pertinent. Er moet worden aangeklampt waar nodig en niet aangeklampt waar niet nodig.

Mevrouw Mieke Vogels: Het aantal dossiers van 18- tot 25-jarigen bij de OCMW's neemt jaar na jaar toe. Hoe zien de sprekers de voortgezette hulpverlening voor deze groep?

Mevrouw Else De Wachter: Preventie moet zo jong mogelijk kunnen geïmplementeerd worden. Wat is het gespecialiseerde aanbod voor deze doelgroep? Waar zit het verschil met het aanbod van bijvoorbeeld CKG's en CIG's?

Mevrouw Anne Marie Hoebeke: Bij POS'ers is er een stijging van meer dan 25 percent. De stijging bij de MOF'ers ligt iets lager. Wordt er in het kader van de registratie al onderzoek gedaan over de groei? Zal de groei zich doorzetten, of is er sprake van een stagnatie?

Er komen veel kinderen terecht in de pleegzorg. Er bestaat veel onduidelijkheid over de kinderbijslag, de financiële steun aan de ouders enzovoort. De structuren en de regelgeving zijn allesbehalve duidelijk.

De heer Patrick Blondé: In de sector Bijzondere Jeugdzorg is er twee euro per dag per minderjarige nodig om de bestaande werking voort te zetten. De totale meerprijs voor de Vlaamse Gemeenschap kan gemakkelijk berekend worden. Iedereen kent de cijfers voor de verschillende werkvormen binnen de jeugdzorg. Wij zijn ons er wel degelijk van bewust dat er heel wat bijkomende middelen noodzakelijk zijn.

De tussenkomsten voor de voorzieningen werden sinds zeer lang niet meer herzien. Er is nood aan een realistische inhaalbeweging voor de hele sector.

We worden onderworpen aan steeds strengere regels, maar het budget blijft hetzelfde.

De heer Willy Vandamme: Er bestaat een substantieel tekort, niet alleen in de residentiële zorg.

De voorzitter: Een aantal vragen had betrekking op specifieke leeftijdsgroepen.

De heer Patrick Blondé: Ik ben jarenlang actief geweest in de bijzondere jeugdzorg. Dat men al op 18 jaar meerderjarig is, is een groot probleem voor deze sector. Jongeren uit de jeugdzorg moeten aan veel grotere verwachtingen voldoen dan hun leeftijdsgenoten in een modaal gezin. Jongeren uit de jeugdzorg moeten verantwoordelijkheid nemen, op tijd zijn, werk hebben, hun geld kunnen beheren enzovoort. Jongeren uit de bijzondere jeugdzorg hebben nog een

consulent die hen bijna dwingt om de instelling te verlaten zodat er een plaats vrijkomt voor een minderjarige. Jongeren uit de bijzondere jeugdzorg willen de vertrouwensrelatie met de hulpverleners bewaren. Nu worden ze gedumpte. Enkele jaren later duiken ze terug op in het OCMW of in een vluchthuis.

De CKG is dankzij zijn naadloos aanbod ideaal geplaatst om heel jonge kinderen te begeleiden op maat van de ouders. Wij kunnen inspelen op het tempo en de draagkracht van het gezin. We kunnen afhankelijk van de evolutie in het gezin overschakelen op ambulante hulp of op crisishulp.

We hebben dringend diagnose nodig voor kinderen met heel weinig perspectieven. Het kan niet dat kinderen tussen 0 en 14 jaar van de ene dienst naar de andere gestuurd worden om vervolgens als onhandelbaar bestempeld te worden. Hersenen van kinderen tussen 0 en 6 jaar kunnen weliswaar heel wat incasieren, maar de kans op blijvende schade is reëel.

Vroeger klaagde men erover dat wij te veel en te snel kinderen in veiligheid brachten. Kinderen moeten vandaag al heel wat meegemaakt hebben vooraleer ze in veiligheid worden gebracht.

Pleeggezinnen komen in aanmerking, mits er een goede diagnose wordt gesteld. Die diensten hebben meer mensen nodig om zowel de kandidaat-pleeggezinnen als de ouders van het pleegkind te begeleiden. Pleeggezinnen zijn echter geen pseudo-professionele hulpverleners. Wat moeten pleegouders doen als de ouders van het pleegkind tijdens het weekend aan hun deur staan? Tot welke dienst moeten ze zich richten tijdens het weekend?

De heer Ludo Serrien: De jongvolwassenen verdienen een afzonderlijk debat. We moeten eens onderzoeken waarom veel jongeren op 18 jaar de aansluiting met de hulpverlening missen. We kunnen een en ander afleiden uit de biografie van de jongeren die terechtkomen in de thuislozenzorg, het justitiële welzijnswerk of de gevangenissen. Hun verhaal is er vaak één van gemiste kansen tijdens de overgang naar de volwassenheid.

De 17-jarigen verdienen bijzondere aandacht. Zij worden steeds minder gevat door het systeem van de toegang tot de bijzondere jeugdbijstand. De consulenten van de comités hebben andere prioriteiten.

Het Algemeen Welzijnswerk kan 17-jarigen om decretale en financiële redenen niet begeleiden. De Bijzondere Jeugdbijstand kan sedert de verlaging van

de meerderjarigheid wel voortgezette hulp aanbieden. Dat was bedoeld als overgangsmaatregel. Deze regel geldt nog altijd, maar is nog nooit geëvalueerd. Wie maakt gebruik van deze overgangsmaatregel? Wie niet? Cijfers van de Bijzondere Jeugdzorg tonen aan dat het om 10 procent van de totale populatie gaat.

Het Algemeen Welzijnswerk heeft een eigen registratiesysteem waardoor we weten met hoeveel jonge kinderen we geconfronteerd worden. We begeleiden in totaal 30.000 personen. De 0- tot 11-jarigen zijn met 2000. We bereiken die groep in de crisisopvang, vluchthuizen, vrouwenopvangcentra, bezoekeruimtes, slachtofferhulp, begeleid wonen en het algemene ambulante aanbod. We moeten meer aanklappend werken en prioritaire doelgroepen bepalen. Al zal dat niet altijd overeenstemmen met onze algemene opdracht.

De heer Willy Vandamme: De regio Kortrijk telt 15.000 werklozen. 5.000 werklozen zijn actief in de sociale economie. Van de 10.000 anderen is één vierde jonger dan 25 jaar. Van die 2.500 zijn 300 tot 400 al meer dan twee jaar werkloos. Werkloosheid is het grootste probleem waarmee wij geconfronteerd worden. Naast huisvesting.

De heer Ludo Serrien: De maatregelen voor MOF'ers verlengen tot 23 jaar kan andere gevolgen hebben. Veel zal afhangen van de vraag of het misdrijf vlak voor of vlak na hun 18^e is gepleegd.

De heer Jan Bosmans: Voor alle leeftijdscategorieën moeten we ons zorgen maken over de continuïteit van de hulpverlening. Hulpverlening hoeft niet uitgerekt te worden. Een ruptuur in de hulpverlening is evenmin aangewezen. We zitten met een verkokeringsgegeven waardoor onoverbrugbare kloven ontstaan tussen bevoegdheden en sectoren.

Voor 18-jarigen is er de voortgezette begeleiding van de bijzondere jeugdzorg. Er is een tekort aan ondersteuning van heel jonge kinderen en gezinnen door CKG's en de bijzondere jeugdzorg. Preventie en aanspreekpunten voor twaalf- tot vijftienjarigen zijn onvoldoende ontwikkeld. We moeten voor een aanbod zorgen gericht op pubers en adolescenten.

De voorzitter: Er waren enkele vragen over het preventieve beleid en over de verhouding tussen de eerste- en de tweedelijns hulp.

De heer Ludo Serrien: Ik heb de mogelijkheden van preventie geïllustreerd met enkele concrete problemen.

Er zijn een aantal knelpunten op de eerste lijn. Die knelpunten zijn gedeeltelijk kwantitatief. Het Algemeen Welzijnswerk is niet overal beschikbaar. Daarnaast is er een kwalitatief probleem. Preventief werken veronderstelt aanklappend werken. Dat heeft niet alleen met middelen te maken, maar ook met attitude. We maken daar werk van. De middelen zijn echter beperkt. Daarnaast is dat enigszins in strijd met het decreet van 1997 want het Algemeen Welzijnswerk moet voor de hele bevolking werken en in het bijzonder voor de meest kwetsbare groepen. Gezien de beperkte budgetten werken wij bijna exclusief voor de meest kwetsbare groepen.

De heer Patrick Blondé: In onze opvoedingswinkel stellen wij vast dat veel ouders opvoedingsonzekerheid en opvoedingsspanningen op een niet-problematiserende manier willen bespreken. Mensen hebben recht op vrijblijvend preventief advies op een neutrale plaats. Op basis van dat advies kunnen ze zelf beslissingen nemen en voortwerken.

Het grootste probleem is dat het decreet inzake integrale jeugdhulp geen aandacht opbrengt voor preventie. Veel sectoren getroosten zich grote preventie-inspanningen. Wij moeten als een goed geoliede machine samenwerken. We zouden graag zien dat de verschillende administraties uit hun portaal komen en samen een visie op preventie ontwikkelen.

De heer Willy Vandamme: Preventie moet geïntegreerd met hulpverlening gezien worden. Er werden al verschillende modellen ontwikkeld, aan de universiteit van Leuven bijvoorbeeld. Daarnaast moeten we enigszins afstappen van de doelgroependiscussie en uitsluitingsprocessen leren zien in de samenleving. Ik noem het precair worden van arbeid als voorbeeld. Contracten worden voorlopig en onzeker. Werk verliezen zet een proces van opeenvolgende kwetsingen in werking, in het gezin en op school.

De heer Jan Bosmans: Er is een discontinuïteit tussen gemeenschaps- en private voorzieningen. De tijd is rijp voor toenadering. Het agentschap Jongerenwelzijn moet een meer intense samenwerking mogelijk maken. Dankzij de gestructureerde kortdurende begeleiding is de voorbije jaren al een dergelijk proces op gang gekomen. De missie van gemeenschapsvoorzieningen moet mee bekeken worden in verhouding tot de mogelijkheden van private voorzieningen.

In 1999 was het decretale programmatiecijfer voor de bijzondere jeugdzorg 4.448. Nu is dat 4.848. Op dit

ogenblik zijn daarvan 4.200 capaciteiten ingevuld. De capaciteit binnen het werkveld is dus niet effectief gegroeid met het optrekken van het programmatiecijfer, ondanks het feit dat er een lichte uitbreiding was. De reden is dat men programmatiecijfers binnen de beschikbare kredieten moet realiseren. Het Rekenhof stelde dat pertinent vast.

Mevrouw An Degryse: Wij hebben niet het gevoel dat het globaal plan wil sturen om te sturen. Wij hebben veeleer het gevoel dat het wil tegemoetkomen aan een aantal noden die IJH niet kon oplossen. Het moet daarom een en/en-verhaal worden: sturing binnen IJH én een globaal plan.

Voor wat de registratie betreft, kennen wij een Brits onderzoek dat binnen de Europese populatie 36 procent als kwetsbaar omschrijft. Daarbinnen kan men van 3 procent van de kinderen een noodsituatie voorspellen. Het onderzoek dateert van 1989 en heeft dus een update nodig, maar het geeft wel de richting van de stroming aan. Daarnaast heeft Vlaanderen een goed werkend Centrum voor de Statistiek, waar men zeer veel cijfers kan vinden.

Mevrouw Patricia Ceysens: Ik heb een déjà-vugevoel ten aanzien van wat we zeven jaar geleden deden, maar ik denk tegelijk wel dat er iets aan het rijpen is in de geesten. Er is nu meer bereidheid om te komen tot het concept van de veiligheid van het kind. Moet dat niet het allereerste baken worden? Is de sector niet goed geplaatst om de druk op dit vlak op te voeren?

Mevrouw Anne Marie Hoebeker: Hebben de CAW's zicht op het aantal kinderen uit schuldbemiddelingsgezinnen dat in moeilijkheden raakt? Ik heb dezelfde vraag voor kinderen uit feitelijk en wettelijk gescheiden gezinnen.

De heer Ludo Serrien: Collectieve schuldenregeling wordt zelden door de CAW's gedaan, eerder door de OCMW's. Voor de contacten tussen ouders en kinderen verwijs ik naar de werking van de bezoeker-ruimte. In 2004 waren 466 kinderen tussen 0 en 11 jaar betrokken en 169 tussen 12 en 17. Daarnaast zijn er de inspanningen voor justitieel welzijnswerk, bijvoorbeeld het leggen van contacten met vaders in de gevangenis. Ook daar bestaan cijfers over.

De heer Patrick Blondé: Het lijkt mij dat het niet zozeer de taak is van de sector als wel van het parlement om de druk op te voeren. We moeten durven

toegeven dat we in de voorbije jaren in die mate zijn geëvolueerd dat het niet door de residentiële plaatsing is dat ouders niet kunnen deelnemen aan hun ouderschap. De tijd dat ze niet welkom waren in leefgroepen is voor de meeste voorzieningen gelukkig verleden tijd. Maar het is wel zo dat door plaatsgebrek de laatste jaren vooral gebruik is gemaakt van pleeggezinnen en van hen kan men die opdracht niet verwachten.

De heer Jan Bosmans: We hebben geen objectief zicht op de begrippen die dagelijks in de sector worden gebruikt. Wat is mishandeling, wat is veiligheid, wat is verwaarlozing? Er is nood aan wetenschappelijke onderbouw. De registratiegegevens van de voorzieningen zijn nog altijd niet uitwisselbaar of vergelijkbaar. Een ondersteuningsstructuur daarvoor is zeer welkom, als we willen vermijden dat we dit debat om de vijf jaar moeten herhalen.

De heer Willy Vandamme: Ik erken het probleem van veiligheid, zowel voor kinderen als voor ouders. We moeten kunnen ingrijpen in acute situaties. Maar ik ben er geen voorstander van dat het thema veiligheid andere problemen als uitsluiting ondersneeuwt. Ik herinner eraan dat we in naam van de veiligheid een detentiecentrum kregen, maar we zijn er niet gelukkig mee. Tot slot is het ook belangrijk dat pleegzorg geïntegreerd wordt in het globaal plan.

Minister Inge Vervotte: In het globaal plan komt er een onderdeel 'organisatie van het welzijnslandschap', dan zeer specifiek rond de bijzondere jeugdzorg. Daarin kunnen we niet naast de integrale jeugdhulp. Dat is niet hét uitgangspunt van het globaal plan maar er kwamen wel vragen op het terrein over de verhouding van het globaal plan ten opzichte van de integrale jeugdhulp. Vandaar dat we ze er duidelijk een plaats hebben willen in geven. Maar dat heeft uiteraard te maken met de organisatie van het welzijnslandschap, net zoals bijvoorbeeld flexibilisering en andere parameters.

In verband met de regie kunnen we nog geen conclusies trekken maar wel al een ambitie formuleren, namelijk dat zo weinig mogelijk hulpverleners werken met één gezin of één probleemjongere. Dat vergt natuurlijk wel een aanpassing op lange termijn. Natuurlijk blijven we ook samenwerking beogen.

Er was ook een vraag over de nieuwe kwetsbaarheden. In dat verband zijn de belendende sectoren uiteraard belangrijk. Maar we moeten geen illusies

koesteren: het is onmogelijk om in het globaal plan nu een grondige analyse te maken van alle belendende sectoren, zoals het onderwijs, het sociaal-cultureel werk, het verenigingsleven of tewerkstelling. We zullen dat amper kunnen aanraken. Uiteraard zijn de links daarmee duidelijk. Maar daarnaast is ook binnen de bijzondere jeugdzorg zelf een kwalitatieve uitbreiding noodzakelijk. Dat betekent ook dat een aantal programma's moeten kunnen ontwikkeld worden of goede voorbeelden onderbouwd worden en verder geïmplementeerd in Vlaanderen. Daarvoor kunnen thema's als kwetsbaarheid, dader-slachtoffer of geweld belangrijke aandachtspunten zijn.

Wat betreft de gemeenschapsvoorzieningen vinden ook wij het belangrijk dat we weer wat dichter bij elkaar komen maar tegelijkertijd moet ook daar in kwaliteit geïnvesteerd worden. Inzake inhoudelijke sturing in onze gemeenschapsvoorzieningen moet nog een hele weg afgelegd worden.

Pleegzorg zal een duidelijke plaats in het globaal plan krijgen. Men kan immers geen plan opmaken zonder die pleegzorg. De aanbevelingen van het rapport zullen daarbij belangrijke aandachtspunten zijn.

De vraag over aanklampend of niet-aanklampend werken is essentieel. Dat heeft te maken met keuzes over prioriteiten, over snel en efficiënt, over eerste intake enzovoort. Daar moeten we kunnen over praten. Momenteel voeren we met de centra voor geestelijke gezondheidszorg een gelijkaardig gesprek. Samen met de sector bepalen we duidelijke parameters, waarin we zeggen hoeveel procent van het werk moet geïnvesteerd worden in therapeutische projecten, binnen welke tijd de eerste intake moet gebeuren en wat de tijd is tussen de eerste en de vervolginventie. Dat debat zullen we ook binnen de bijzondere jeugdzorg voeren.

De grootste groei heeft te maken met het verwijzingsbeleid. Dat is duidelijk vast te stellen in de jeugdrechtbanken zelf. Er blijkt bovendien een heel groot verschil in groei tussen de diverse jeugdrechtbanken. Die cijfers zullen ook in het globaal plan zichtbaar worden en daaruit zullen we ook conclusies moeten trekken.

Veiligheid moeten we ook als een werkingsprincipe opnemen, net als de contextgerichtheid, het multimodale en de bemiddeling. Daarvoor moeten we de deskundigheid bevorderen, met de programma's die verder ontwikkeld worden.

III.1. Uiteenzetting door de heer Luc Brummans, teamverantwoordelijke Comité voor Bijzondere Jeugdzorg Hasselt

De heer Luc Brummans: Ik ben het ermee eens dat de problemen waarmee de bijzondere jeugdbijstand de jongste jaren te maken heeft, moeten gezien worden in een ruimere context. Het is een maatschappelijk probleem. Alle sectoren binnen de hulpverlening zijn er bij betrokken. Maar ik durf wel te benadrukken dat de bijzondere jeugdbijstand het meest te lijden heeft onder dat probleem, gezien deze als een communicerend vat werkt met de andere sectoren. Een aantal maatschappelijke tendensen zijn hier al eerder aangehaald. Ze tonen aan dat het aantal hulpvragen stijgt.

Maar de maatschappij is ook meer alert geworden inzake opvoedingsproblemen en kinderrechten. De maatschappij is bezorgd en spant zich in om een verbeterde levensstandaard te bereiken. Ook deze positieve evoluties creëren meer hulpvragen.

Gaan we dat groeiend aantal hulpvragen kunnen beantwoorden door over de hele lijn en in elke sector aan capaciteitsuitbreiding te doen? Ik ben overtuigd van niet. Capaciteitsuitbreiding moet er komen maar er is meer aan de hand. Natuurlijk moet in kwaliteit en kwantiteit van het private hulpaanbod geïnvesteerd worden maar ook in de kwaliteit en kwantiteit van de openbare diensten, de verwijzende instanties.

Binnen de maatschappelijke tendensen kunnen we twee categorieën hulpvragen onderscheiden: enerzijds de hulpvragen rechtstreeks gesteld door de cliënt, anderzijds de hulpvragen gesteld door de samenleving.

De eerste categorie kunnen we ook omschrijven als die groep hulpvragen waar het cliëntsysteem zelf een hulpvraag stelt wanneer de rechten van de minderjarige geschonden worden of diens ontplooiingskansen in het gedrang komen. Binnen deze categorie komen, gezien elke sector overvraagd wordt, de meest schrijnende dan nog in de bijzondere jeugdzorg terecht, want door het uitblijven van hulp ontstaat er vaak een problematische opvoedingssituatie die de Bijzondere jeugdbijstand niet meer kan negeren. Ook in deze categorie boet de bijzondere jeugdbijstand al jaren aan kwaliteit in. Door het grote capaciteitsgebrek kunnen we in deze categorie niet meer beantwoorden aan het subsidiariteitsprincipe: maar al te vaak dient er gegrepen te worden naar de eerst

beschikbare hulp en niet naar de meest beoogde hulp. Het uitblijven van minder ingrijpende hulp brengt daarenboven met zich mee dat situaties niet zelden escaleren tot situaties waarin dan ingrijpendere hulp zich opdringt. Evenmin kunnen we de beleidsprincipes ‘gezinsgericht werken’ en ‘op maat van de cliënt’ waarmaken. In deze categorie zullen capaciteitsuitbreiding en differentiatie van het hulpaanbod zich zeker laten gevoelen en het meest positieve effect hebben.

De tweede categorie kunnen we omschrijven als die groep hulpvragen waar het cliëntsysteem niet zelf een hulpvraag stelt maar waarbij de overheid de plicht heeft, in se de bijzondere jeugdbijstand, om op te treden als de rechten van minderjarigen geschonden worden en hun ontplooiingskansen in het gedrang komen.

Verontrustende situaties worden bij ons aangemeld door alle sectoren van Integrale Jeugdhulpverlening, maar ook door belendende sectoren, door politie en de parketten enzovoort. Hetzelfde proces zien we op gang komen in de netwerkteams van Integrale Jeugdhulpverlening. Iedereen vindt dat de overheid en in het bijzonder de openbare diensten van de bijzondere jeugdbijstand de opdracht en de plicht hebben om in die situaties hun verantwoordelijkheid te nemen. In die categorie komen bijgevolg haast alle vragen op de eerste plaats bij de Comité's voor Bijzondere Jeugdzorg en in het verlengde daarvan bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank, wegens de maatschappelijke opdracht van die diensten. Doch ook politiediensten en magistraten worden steeds meer met dergelijke vragen geconfronteerd. De instroom vanuit die hoek naar de comités is de laatste jaren dan ook enorm gestegen. Er dreigt zelfs een spanningsveld te ontstaan tussen politie, parket enerzijds en de Comité's voor Bijzondere Jeugdzorg en Bemiddelingscommissies anderzijds omdat verwachtingen niet kunnen worden ingelost. Niet zelden komen dergelijke situaties al in een Bemiddelingscommissie terecht en dreigen ze naar de gedwongen hulpverlening verwezen te worden nog vooraleer de vrijwillige hulpverlening kansen gekregen heeft. Dat komt de burger niet ten goede.

Het is vooral in die categorie dat de consultants, de ambtenaren van de Bijzondere Jeugdbijstand, zowel in de Comité's voor Bijzondere Jeugdzorg als in de sociale diensten van de jeugdrechtbank een essentiële rol spelen. Dat verliest men al te zeer uit het oog.

Laten we niet kiezen voor een ad hoc-oplossing maar voor een globale oplossing. Laten we ook investeren in sociale diensten van de Bijzondere Jeugdbijstand. Het is immers de consulent die in die categorie vanuit een aanklappende en onderhandelende houding moet trachten te komen tot het bijbrengen van probleeminzicht en het aanvaarden van hulp. De consulent moet evenzeer durven zeggen dat een gezin geen hulp behoeft.

De consulent heeft te maken met bijkomende spanningsvelden, zoals het dubbele cliëntsysteem. Hij moet beslissen wiens belang hij het meest laat doorwegen: dat van de ouders of dat van de minderjarige. In de multi-probleem gezinnen moeten verschillende deelproblemen aangepakt worden; de consulent moet beslissen in welke volgorde de problemen aangepakt worden. De aanpak van een bepaald aspect heeft immers soms effect op andere probleemaspecten. De consulent wordt geconfronteerd met de maatschappelijke druk versus de maatschappelijke noodzaak, anders gesteld maatschappij- versus cliëntsysteem. Dienaangaande wil ik het volgende kwijt: het overvraagd worden in de volledige hulpverleningssector, de veel te grote werkdruk, en een groeiende maatschappelijke druk, duwen de consulent en zijn team steeds meer in een positie van waaruit het hoe langer hoe moeilijker wordt om te waken over de maatschappelijke noodzaak. De consulent wordt mét zijn cliënt meegesleurd in de maatschappelijke maalstroom: problemen worden gesignaleerd en er moet onmiddellijk 'gehandeld' worden. De consulent dreigt louter een uitvoerder te worden van wat in de processen die hem voorafgingen, werd beslist.

Er mag niet vanuit gegaan worden dat geïndiceerde hulp die niet binnen de vrijwilligheid kan gerealiseerd worden omdat het niet aanvaard wordt door de cliënt, dan maar binnen de gedwongen hulpverlening moet gerealiseerd worden. Opnieuw moeten de verwijzende instanties de afweging maken welke impact het gedwongen karakter zou hebben op de cliënt. Mogelijk richt gedwongen hulpverlening op termijn meer schade aan dan een situatie op zijn beloop te laten. Mogelijk doet gedwongen hulpverlening een kind meer onrecht aan dan de situatie op zijn beloop laten.

Voortdurend echter wordt diezelfde consulent geconfronteerd met risicovolle situaties én tegelijkertijd loopt die consulent het risico niets met die situatie te doen. Schuldig verzuim loert om de hoek. Hier spelen teamoverleg en teambeslissingen een ontzettend belangrijke rol.

Om kwaliteit te bieden voor de cliënt is het belangrijk dat de consulent vanuit zijn team de tijd heeft om het proces te maken met het cliëntsysteem. De consulent wil niet over het hoofd van de cliënt heen beslissingen nemen, de consulent wil de cliënt inspraak geven, met zijn cliënt een proces doorlopen, op diens ritme, ondanks de maatschappelijke druk. De consulent moet daartoe voldoende voeling krijgen met de zogenaamde problematische opvoedingssituatie. De consulent moet over voldoende reflectietijd beschikken en kunnen overleggen in zijn team, ter bespreking stellen in het multidisciplinaire team. Hij moet een ervaringsdeskundige kunnen inschakelen om het cliëntperspectief in beeld te brengen. De consulent moet zich desnoods kunnen verantwoorden ten aanzien van eerder betrokken hulpverleners die andere verwachtingen hebben over het hulpverleningsverloop. De consulent moet durven pleiten voor herindicatie.

Kwaliteit in het hulpverleningsproces betekent ook voortdurend bijsturen, herindiceren en zelfs het proces stopzetten. Telkens moet er een grondige inschatting gemaakt worden weliswaar met betrokken hulpverleners maar steeds met een omvattende kijk op de situatie.

Het gaat om meer dan alleen maar een uitspraak doen of een beslissing nemen. Het gaat ook over cliënten opnieuw kansen geven zonder hulpverlening, kansen durven geven. Het gaat ook voor de consulent over opnieuw risico's durven lopen, ook in situaties waar er sprake was van mishandeling of seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De consulenten, de sociale diensten, willen die kwaliteit bieden en in het recente verleden is het beleid een inhaalbeweging opgestart: de eerste ontwikkelingen van het elektronisch dossier, de multidisciplinaire teams, het aanwerven van ervaringsdeskundigen, de uitbreiding van het aantal consulenten, het transparant in beeld brengen en uniform maken van de processen, het begin van de ontwikkeling van een centrale wachtlijst enzovoort. Dat alles past in die kwaliteitslijn. Doch die lijn, die inhaalbeweging moet consequent voorgezet worden. Kwaliteit en kwantiteit kunnen niet anders dan hand in hand gaan. Enkel op die manier willen wij ook ten volle onze verantwoordelijkheid nemen voor de ontwikkeling van Integrale Jeugdhulpverlening.

Daarom dient er geïnvesteerd te worden in de kwaliteitsverhoging van de sociale diensten van de Bijzondere Jeugdbijstand. Dat dient gepaard te gaan met een uitbreiding op het uitvoerend niveau. Kwa-

litatieve hulpverlening stoelt uiteraard op goed onderbouwde en multidisciplinair ondersteunende processen. Doch kwalitatieve hulpverlening vanuit het oogpunt van de cliënt heeft minder te maken met procedures dan wel met de attitude van de hulpverlener en vergt een vertrouwensrelatie tussen het cliëntsysteem en de hulpverlener in kwestie. Hier spelen respect, authenticiteit en betrouwbaarheid een heel belangrijke rol. De opbouw van een dergelijke vertrouwensrelatie vergt tijd, zeker bij maatschappelijke gekwetsten.

Een goed georganiseerde en kwalitatieve jeugdhulpverlening vergt beleidskeuzes en -beslissingen waarbij men niet alleen investeert in het private hulpaanbod maar ook in de kwaliteit en kwantiteit van de openbare diensten. Kwaliteit kan pas geleverd worden als er voldoende kwantitatieve middelen, dus consulenten zijn om die kwaliteit te realiseren. Er dient een inhaalbeweging in de Bijzondere Jeugdbijstand gemaakt te worden, zowel in het private aanbod maar zeker ook in de sociale diensten. De laatste jaren slaagde de consulent er lang niet meer in om zijn functie ten volle en op een kwalitatief voldoende hoog niveau waar te maken. Telkens opnieuw waren wij genooddaakt onze drempel te verhogen, hulpvragen af te houden. Dat had alleen maar nefaste gevolgen: de kloof werd alleen maar groter en de oorspronkelijke hulpvragen kwamen als een boemrang terug.

Tot slot zou ik als teamverantwoordelijke van het CBJ van Hasselt, ter afronding, nog een paar cijfers willen noemen. Ik kan niet spreken in naam van al mijn collega's in Vlaanderen, maar ik kan u wel verzekeren dat mijn collega's dezelfde tendens vaststellen. In 1991 sloten we het jaar af met 196 dossiers, 2005 sloten we af met 740 dossiers. Daarenboven waren er nog 135 aanmeldingen in de fase van het case-onderzoek. Dat betekent een stijging van maar liefst 377 procent. In totaal zijn dat 875 dossiers voor 11 consulenten. Wel, de cliënt en de voorzieningen waar we mee samenwerken verdienen een betere dienstverlening!

In 2005 verwerkten we 859 aanmeldingen in case-onderzoek waaruit we er 314 lieten overgaan in een maatregel: dat betekent dat wij als verwijzende instanties binnen de BJB toch wel nog altijd een belangrijke bufferrol spelen. Slechts 36,5 procent resulteert in een concrete maatregel. Dat betekent dat we het intersectorale perspectief waarmaken door te

verwijzen naar de belendende sectoren binnen en buiten Integrale Jeugdhulpverlening.

Uit de wachtlijsten in Limburg blijkt dat de vraag ruim tweemaal zo groot is als het aanbod. Er zijn 134 plaatsen, maar er hebben zich 304 gezinnen aangemeld.

De cliënt moet ongeveer negen maanden wachten op hulp. Intussen moet de consulent toch tussenkomen. De consulent wordt zo een crisismanager. Crisishulp mag niet de norm worden.

III.2. Uiteenzetting door mevrouw Karen Vander Steene, ondervoorzitter Unie van Nederlandstalige Jeugdmagistraten

Mevrouw Karen Vander Steene: Ik wil beginnen met een aantal voorbeelden uit de praktijk. Eind juni heeft de Unie der Nederlandstalige Jeugdmagistraten een brief geschreven naar minister Vervotte om aan de alarmbel te trekken. Bij die brief waren een heel aantal getuigenissen gevoegd, waarvan ik jullie er een aantal zal voorlezen.

Een eerste getuigenis die ik hier wil vermelden, maakt geen deel uit van dat bundel, maar ik vind het wel een treffend voorbeeld. Een jeugdrechter uit Gent meldt het volgende geval dat zich heeft voorgedaan in december 2005: "Ik ben sedert 15 uur bezig met het zoeken naar een plaats voor een vijftienjarig beeldschoon meisje dat in een tijdspanne van vier weken door vier meerderjarigen afhankelijk werd gemaakt van cocaïne en speed. Zij blijkt in het kader van haar leercontract in een drugshol terecht te zijn gekomen. Er werd haar gratis cocaïne en speed aangeboden waar zij inmiddels fysiek afhankelijk van is. Eenmaal afhankelijk wordt zij allicht gedwongen om haar verbruik te verdienen op straat in opdracht van de man die haar zo lief vindt. Het meisje snapt door de politionele en gerechtelijke tussenkomst welk risico zij loopt en wenst opgenomen te worden in een afkickcentrum, want zij wil er van af. Ik heb het ganse Vlaamse land afgebeeld, tot in Tienen en Genk toe. Weet dan dat het meisje in Gent woont. Wij zijn intussen 23.30 uur en er is nog geen enkele degelijke oplossing. Geen enkele instelling, weze het ziekenhuis, psychiatrisch centrum of therapeutische gemeenschap heeft plaats voor dit meisje. Het woord 'crisisopvangcentrum' is een lachertje. Ook daar wordt gewerkt met intakes en wachtlijst-

ten. ‘Belt u morgen eens terug dan kunnen we een afspraak maken voor een intake, maar er zijn nu al 17 wachtenden voor u op de wachtlijst’ krijg ik dan te horen. En ik zit met een vijftienjarig meisje dat wil opgenomen worden om ervan af te geraken maar geen beschermend bed vindt.” Uiteindelijk werd dit meisje door de politie naar de spoedafdeling van het UZ Gent gebracht, waar ze één nacht kon blijven. De volgende dag kon voort gezocht worden.

Een tweede voorbeeld komt van een jeugdrechter in Hasselt: “Twee meisjes van 15 en 17 jaar zijn vanwege hun POS geplaatst op internaat omdat in meer aangepaste voorzieningen geen plaats was. Tijdens het weekendbezoek bij hun ouders gaan ze naar een vriend. Deze vriend is een veertiger, die ervan verdacht wordt in het prostitutie- en drugsmilieu te verkeren. Momenteel verschaft hij de meisjes gratis speed. Meerdere preken vanwege de hulpverleners en mezelf dat deze vriend erop uit is hen drugsafhankelijk te maken om daarna bij hun meerderjarigheid andere diensten te kunnen afdwingen, vinden geen gehoor. Het parket heeft al huiszoekingen bij deze vriend laten verrichten, doch zonder resultaat. Zijn hele woning is omgeven met camera’s. Als aan de meisjes verbod wordt opgelegd om nog naar huis te gaan en opgelegd wordt om in de weekends in de voorziening te blijven, gaan zij uit de instelling lopen. Met hetzelfde resultaat tot gevolg. Verschillende malen verzocht ik reeds het parket om deze meisjes door de politie te laten ophalen en terug te brengen naar het internaat. De voorziening is dit beu, het parket is dit beu, de politie is dit beu, de sociale dienst is dit beu en ik ben dit beu.” De jeugdrechter maakt de bedenking dat hij zou kunnen dreigen met een plaatsing in Beernem, maar ook daar is er geen plaats.

Hierbij aansluitend een getuigenis van een parketmagistraat uit Brugge: “Als referentiemagistraat voor de onrustwekkende verdwijning van minderjarigen word ik constant geconfronteerd met dergelijke verhalen van weglopende jonge meisjes. Ook politiediensten betalen hun tol. De circulaire met betrekking tot de onrustwekkende verdwijningen noopt tot inzet van huizenhoge middelen – die er overigens niet zijn – om dergelijke minderjarigen terug op te sporen en eens ze dan uiteindelijk worden aangetroffen met de bevestiging dat ze inderdaad vertoeven in een milieu waar sex, drugs en rock and roll welig tieren, dan stel ik samen met de politiemensen vast dat wij ze enkel en alleen maar aan de straatstenen kwijt kunnen. Ik hou mijn hart vast voor de dag dat we er weer eens eentje verkracht en vermoord aantreffen in een kelder...”

Een vierde voorbeeld betreft een situatie uit Brussel. De parketmagistraat vertelt: “Een zeventienjarige jongen heeft een ernstig drugsprobleem en is onbuigzaam, heeft veel agressie naar de ouders toe, steelt geld van de ouders, blijft dagen of nachten weg. De ouders zijn ten einde raad en vragen hulp. De jongere wil geen hulp want volgens hem is er geen probleem. Terloops geeft hij toe dat hij drugs gedeald heeft van zijn 14 tot 16 jaar. Ik stel de jongen ter beschikking om een plaatsing te vorderen. Bij gebrek aan plaats neemt de jeugdrechter noodgedwongen een maatregel van toezicht met voorwaarden. De volgende dag belt de politie mij reeds op om mee te delen dat de ouders het gevoel hebben dat ze aan hun lot worden overgelaten en dat men het probleem niet ernstig neemt. De jongen is trouwens dezelfde avond opnieuw verbaal agressief geweest tegen zijn ouders en zou gezegd hebben dat zij niets tegen hem kunnen doen nu de jeugdrechter hem vrijgelaten heeft.”

Een volgend voorbeeld komt van een jeugdrechter uit Mechelen die stelt: “Ik vind het ook schrijnend dat sommige jongeren ‘opgegeven’ worden. Een minderjarige wordt buitengezet uit een MPI. Hij gaat niet meer naar school en doet gewoon zijn zin. Vader verwacht hulp doch is zelf te zwak om initiatief te nemen. De minderjarige krijgt van mij de voorwaarde dat hij naar school moet gaan, doch doet weinig moeite. Nadat verschillende pogingen tot opname in een OOC mislukken wegens gebrek aan plaats, geeft de consulent het op en stelt voor om het dossier maar af te sluiten. Ondertussen is de jongen toch 17 jaar...” De jeugdrechter vraagt zich af of het opleggen van voorwaarden nog zin heeft en welke boodschap aan deze jongeren wordt gegeven: blijf gewoon je zin doen en je dossier wordt geklasseerd.

Een laatste voorbeeld komt van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank in Dendermonde, waar de consulente vertelt: “Op 8 juni werd ik naar aanleiding van een dringende POS naar de jeugdrechtbank geroepen. Het ging om een tweeling, een jongen en meisje van 15 jaar oud. Een plaatsing drong zich op. Er werd tevergeefs contact opgenomen met acht voorzieningen en met de familie. Uiteindelijk werd een OOC bereid gevonden om de kinderen in onthaal op te nemen voor een termijn van zes dagen. Tijdens die zes dagen ging de zoektocht verder, meer dan 20 voorzieningen werden gecontacteerd. Eén voorziening werd bereid gevonden om de kinderen op 19 juni bij voorrang op te nemen, hoewel er nog andere jongeren op de wachtlijst stonden. In afwachting van de opname en na het eindigen van de opname in het OOC is er toch iemand gevonden binnen de fami-

lie die bereid is geweest en aanvaard werd door alle partijen, om de kinderen op te vangen.” In deze casus is er dus telkens een oplossing gevonden, maar verbleven de kinderen op 11 dagen tijd op drie verschillende plaatsen. Dat is geen goede zaak.

Op basis van deze voorbeelden wil ik nu enkele aandachtspunten toelichten die wij als Unie graag in het globaal plan zouden zien. Ik wil hierbij ook benadrukken dat de jeugdrechtbank het ‘eindstation’ is: daar kan niet meer worden doorverwezen en móet er een oplossing worden gevonden. Door de huidige gang van zaken komt onze geloofwaardigheid in het gedrang, al is dat niet het grootste probleem.

De gemeenschapsinstellingen kunnen een zeer nuttig instrument zijn om jongeren tijdelijk op te vangen wanneer die nood zich voordoet. Momenteel kan dat echter niet, bij gebrek aan plaatsen. Zo moest recent een tweeling waarvan de ouders niet meer in hun opvang konden voorzien, drie maanden wachten op een plaats in een gemeenschapsinstelling. Gedurende die drie maanden gingen zij niet naar school en verbleven ze her en der. Bij moeder konden ze niet terecht en vader is er fysiek aan onderdoor gegaan en werd gehospitaliseerd. Na een zo lange periode waarin ze aan hun lot werden overgelaten, duurt het uiteraard ook langer om dergelijke kinderen weer op de rails te krijgen.

Er zijn ook problemen in de kinder- en jeugdpsychiatrie. De forensische K-bedden bestaan alleen op papier. Ikzelf heb er ooit één meisje kunnen plaatsen, dat nergens anders terecht kon omdat zij te moeilijk was. Ook op deze forensische K-dienst heeft zij zeer zware feiten gepleegd: ze heeft er, samen met andere minderjarigen, een verpleegster en een opvoedster opgesloten en beroofd en samen zijn ze er dan met een wagen van een personeelslid vandoor gegaan. Achteraf was ze vanzelfsprekend ook daar niet meer welkom.

Voor het spijbelprobleem is er ons inziens momenteel geen gepast antwoord, noch bij Onderwijs, noch bij Welzijn. Het is zelfs zo dat instellingen binnen de bijzondere jeugdzorg vaak als voorwaarde stellen dat de minderjarige een dagbezigheid moet hebben alvorens zij tot opname overgaan gezien zij geen personeel hebben om de jongeren overdag op te vangen.

Ook in MPI's zijn er veel plaatsen te kort. De jongeren die vanuit de jeugdrechtbanken geplaatst worden, zijn over het algemeen niet gemotiveerd. Anders waren ze immers niet bij de jeugdrechtbank beland,

maar bij het Comité Bijzondere Jeugdzorg. Ook de ouders zijn vaak niet gemotiveerd om mee te werken. De MPI's moeten zeer zwaar investeren om deze jongeren op te nemen. Als er dan een heel lange wachtlijst is, zijn ze logischerwijze geneigd om voor de ‘bravere’ jongeren te kiezen.

Ook bij de CKG's is de druk zeer groot. Ook daar zijn plaatsingen door de jeugdrechtbank geen gemakkelijke plaatsingen.

De aansluiting met de volwassenenhulpverlening is ook problematisch. Vanmorgen ging het in het radio-nieuws nog over de prostitutie in Antwerpen. Pas vorige week heb ik nog een meisje voor mij gehad dat zich sinds enkele weken in Antwerpen prostitueerde. Het betreft datzelfde meisje dat weggelopen was uit de forensische K-dienst. Zij is intussen 18 jaar. Op papier is zij nog geplaatst in de gesloten gemeenschapsinstelling te Beernem. Toen ze teruggevonden werd, was ze al vier maanden spoorloos. Op het moment dat ze teruggevonden werd, was er geen plaats in Beernem. Bovendien is ze intussen meerderjarig en leek het mij niet zinvol haar naar Beernem terug te sturen. Het meisje gaf zelf te kennen uit de prostitutie te willen stappen. Ik heb haar toen, met de hulp van de sociale dienst, een reeks telefoonnummers van gespecialiseerde hulpverlening, CIC's, enzovoort gegeven, maar er bleek nergens plaats te zijn. Het meisje, dat wees is, is dan naar haar grootmoeder gestapt, maar die zag het niet zitten om haar nog op te vangen. Uiteindelijk is ze dan maar opnieuw bij haar pooier ingetrokken. Sindsdien blijkt ze niet meer aanspreekbaar en zijn we haar ‘kwijt’.

Voor wat betreft de wachtlijsten bij de dagcentra en thuisbegeleidingsdiensten, die maken dat de situatie vaak escaleert, verwijs ik naar wat daarover door de heer Brummans is gezegd.

Problematisch is ook dat we op dit ogenblik geen traject kunnen afleggen met minderjarigen. Daarnet heb ik gehoord dat hier in het globaal plan bijzondere aandacht aan zal besteed worden. Momenteel is het zo dat we de eerste de beste plaats moeten aannemen. Zo heb ik bijvoorbeeld vier broers en zussen uit een gezin waarvan de ouders zwaar dronken, zodanig ver moeten plaatsen dat ze van school moesten veranderen en hun hobby's niet meer konden beoefenen. Dit was nochtans het enige dat echt goed ging voor deze kinderen. In de instelling zijn ze hierdoor nog depressiever geworden dan ze al waren. Na een zes-tal maanden zijn ze dan ook terug naar huis gekeerd. De situatie thuis is niet verbeterd, maar de kinderen

vertellen het mij niet meer uit schrik voor een nieuwe plaatsing.

Wij hebben soms ook vragen bij de toegankelijkheid van de hulpverlening. Zo was onlangs nog in het nieuws te horen dat ouders steeds vaker rechtstreeks naar de politie stappen wanneer ze met hun kind problemen ervaren. Als ik dat verneem, denk ik dat de maatschappij in een eerder stadium faalt.

Ten slotte wil ik ook nog iets zeggen over de sociale dienst bij de jeugdrechtbank. Deze kan, in tegenstelling tot andere diensten zoals het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, geen dossiers op de lange baan schuiven. Van zodra het openbaar ministerie vordert, dienen wij ons aan heel stringente termijnen te houden: 75 dagen voor het maatschappelijk onderzoek, zes maanden voor de voorlopige maatregelen. Instellingen kunnen aanvoeren dat er geen plaats meer is, de jeugdrechtbanken en de sociale dienst kunnen dat niet. Met hun beperkt personeelsbestand, móeten zij antwoorden op de vragen, of dat er nu 200 of 300 zijn in een jaar.

III.3. Uiteenzetting door de heer Marcel De Beukeleer, algemeen secretaris vzw Raad van Ouders van de Jeugdhulp

De heer Marcel De Beukeleer: Wie er de wetteksten, toelichtingen en commentaren, die de laatste jaren in verband met de Vlaamse Jeugdhulp gepubliceerd zijn, op na leest komt steeds dezelfde drie sleutelbegrippen tegen: ‘bottom-up’, ‘integraal’ en ‘participatie’. De vzw ROJ – Raad van Ouders van de Jeugdhulp – is op de onderstroom van deze begrippen ontstaan.

Met de wortels van haar zelfhulpafdeling ‘ons kindje’ dringt zij diep door in de Vlaamse maatschappij. ‘Luisterouders’ zitten op elk moment – ook ’s avonds en in het weekend – klaar om een luisterend oor te bieden aan lotgenoten die het eventjes moeilijk hebben rondom de opvang of begeleiding van hun kind. Ze legt haar oor te luisteren in anonieme ouderkringen en polst er naar door ouders bedachte oplossingen voor de problemen waarmee die ouders geconfronteerd worden. Daar waar nodig springt ze eventjes bij om een moeder en/of vader te ondersteunen en in multiprobleem-situaties geeft een ouderbuddy een 24/7 intensieve ondersteuning. Dikwijls is hetgeen we doen symptoombestrijding, maar niet zelden is de werking zeer preventief gebleken en

weten we dat er grote en kleine gezinsdrama’s door voorkomen zijn.

Binnenkort komt er nog een afdeling bij: ruilopvang. We hebben gemerkt dat de reguliere kinderopvang onvoldoende is; we hebben meegewerkt aan het bedenken van oplossingen en zijn zeer tevreden dat de flexibele kinderopvang zijn capaciteit wil uitbreiden. Alleen van het kostenplaatje zijn we bijna omver gevallen. We zijn ook voorstander van een beperkt systeem van dienstencheques voor kinderopvang, voor zover de lat wat de ouderlijke bijdrage betreft gelijk ligt met de collectieve kinderopvang. Als dat allemaal werkt zullen dan alle hardwerkende Vlamingen hun recht op kinderopvang kunnen uitoefenen? We denken van niet. Er zijn ook hardwerkende Vlamingen met een laag inkomen en deeltijds werkenden die noch op de collectieve noch op de individuele kinderopvang zullen kunnen rekenen. En er zijn ook niet-werkenden met af en toe nood aan kinderopvang. Ook zij vallen uit de overheidsboot van de kinderopvang. Dus, zo dachten wij, dan doen we het maar zelf. Bijgevolg zullen er her en der in Vlaanderen, te beginnen waar de nood het hoogst is, ruilopvangcoördinatoren verschijnen die de ouders zullen helpen om met gesloten beurs elkaars kinderen op te vangen. We slaan daarmee minstens twee vliegen in één klap. Via de sociale tewerkstelling creëren we meer werk en zorgen we voor een gendervriendelijk systeem waardoor meer vrouwen zullen kunnen gaan solliciteren en hun kansen op werk verhogen. Dus allen binnenkort naar www.ruilopvang.be.

We lopen nog met enkele ideeën rond in verband met opvoedingsondersteuning. Zo denken we aan een lokaal netwerkje van vrijwillige opvangouders die, onder toezicht van de lokale politie, voor een zeer korte tijd een minderjarige opvangen. De praktijk bestaat al en werkt, dus waarom niet veralgemenen?

Tot onze spijt moeten we vaststellen dat het beleid zo goed als geen oor heeft naar de zelforganisatie van de jeugdhulp. Als het niet professioneel is, is het blijkbaar niet goed. Elke terechte vraag om jeugdhulp wordt eerst gecheckt op haar tewerkstellingskansen en als het prijskaartje dan te duur uitvalt, wordt het kind met het badwater weggegooid.

Onze opgedane ervaringen komen, samen met ervaringen uit andere ouderverenigingen, terecht in Provinciale Oudercomités Jeugdhulp, waar meningen en standpunten concrete vorm krijgen en waarmee

zowel naar het sectorale als het intersectorale overleg wordt gestapt. Dat is wat wij verstaan onder 'bottom-up'. Bovendien zijn ouders van nature goede budgetbeheerders, ze moeten wel. Daarom dat onze voorstellen meestal weinig of niets kosten, zeker niet vergeleken met hun effectiviteit.

Dat betekent niet dat we geen respect zouden hebben voor de professionaliteit van de hulpverlener, integendeel. Ouders hebben zeer veel professionele hulp nodig. Maar als ze dan hulp vragen, verwachten ze ook resultaten. Een nulmeting bij het begin van een begeleiding zou ons inziens er voor kunnen zorgen dat er achteraf ook resultaten kunnen gemeten worden. Als een hulpverlener een opdracht aanvaardt, moet hij ook mede de verantwoordelijkheid over het welzijn van de minderjarige aanvaarden. Dat vinden wij logisch en daarom is het voor ons onbegrijpelijk dat vakbonden op straat komen als hulpverleners op die verantwoordelijkheid gewezen worden. Spijtig dat de hulpverlener nog niet begrepen heeft dat ouders in het overgrote deel van de casussen ook de beste analisten van hun eigen problemen zijn. En dat brengt ons dan bij de integraliteit van de hulp.

Vanaf haar ontstaan heeft de vzw ROJ de integrale gedachte als basis genomen. Niet uit vrije keuze, maar uit noodzaak. Het was en is voor ouders onmogelijk om in hokjes te denken. De nood aan jeugdhulp uit zich meestal op verschillende domeinen of evolueert zodanig dat het onmogelijk is om hulp te zoeken in één bepaalde 'sector'. In het overgrote deel van de gevallen is het aanbod van de sectoren niet passend. Ofwel is het te groot ofwel is het te klein. Daarom dat we, vertrekkende vanuit de hulpvraag, een individueel flexibel hulpaanbod het ideaal vinden. Daarvoor moeten we dan kunnen kiezen uit één groot arsenaal van hulpmODULES georganiseerd door één en dezelfde instantie. Dat is wat wij onder 'integraal' verstaan.

Maar daar is op het terrein weinig van te merken. De toekomstige typemODULES van de integrale jeugdhulp zijn sectoraal bepaald en – wat men ook moge beweren – zo goed als niet onderling combineerbaar. De jeugdhulp zit nog steeds verspreid onder verschillende agentschappen, ook na invoering van het BBB, Beter Bestuurlijk Beleid. Zo wordt de 'concurrentie' nog aangescherpt. Het is vandaag de dag nog steeds mogelijk dat twee Vlaamse jeugdinstanties, die op dezelfde gang van hetzelfde gebouw huizen, twee verschillende brandveiligheidsreglementeringen hebben. Het is nog niet zo lang geleden dat kinderen uit een gezin dat al tien jaar door het OCMW begeleid werd ei zo na door de bijzondere jeugdzorg uit huis geplaatst werden omdat de diensten het van elkaar

niet wisten. Het gebeurt dat een verpleegkundige van Kind en Gezin de nood aan huishoudhulp voor een alleenstaande moeder vertaald ziet in de plaatsing in een pleeggezin. Opvoedingsondersteuning en kinderopvang behoren nog altijd niet tot de jeugdhulp.

Wordt het geen tijd dat men van ondersteuning, opvang en zorg aan jeugdigen en hun ouders één geheel van goede jeugdhulp maakt? Wordt het geen tijd dat men de informele en vrijwillige hulp betreft bij dat geheel? We denken van wel. We denken zelfs dat de overheid samen met de professionals de problemen nooit de baas zal kunnen, ongeacht hoeveel geld er men tegenaan smijt.

Het aanvaarden van het decreet betreffende de Integrale Jeugdhulp is een zeer grote stap in de goede richting. Nochtans zien we dat op cruciale punten het hemd nog nader dan de rok is. Het hokjesdenken zit goed verankerd in de hoofden van onze beleidsverantwoordelijken. We dragen nog steeds de erfenis van de verzuiling mee. Er zal moed nodig zijn om de jeugdhulp onder één regisseur te plaatsen, onafgezien wie de hulp krijgt, verstrekt of waarvoor ze moet dienen. Kortom, de Jeugdhulp moet haar 'schoolstrijd' nog krijgen.

Door het feit dat door internationale verdragen, Belgische wetten en Vlaamse decreten de overheid verplicht is om een jeugdhulp te organiseren, komt zij in een moeilijk parket te zitten. Het is namelijk zo dat een overheid onmogelijk alleen een goede jeugdhulpverlening kan organiseren. Om een goede jeugdhulp te organiseren heeft men minstens vier partijen nodig. Dat zijn de overheid, de ouders, de aanbieders en de uitvoerders of hulpverleners. Symbolisch stellen we zulke organisatiewijze voor als een tafel met vier gelijkwaardige poten. Aldus zal het blad waarop de organisatie gebeurt in evenwicht zijn en zal de tafel niet 'kwakkelen'.

Het uitvoeren van de jeugdhulpverlening stellen we symbolisch voor met de mensen die aan de organisatie tafel aanschuiven. Dat zijn dezelfde partijen aangevuld met de mondige jongeren. Het lijkt ons een niet zo moeilijke oefening om op elk bestuurlijk niveau zulke tafels te organiseren. Vertrekkende vanuit de integrale jeugdhulp moet het mogelijk zijn om op korte termijn ook de ondersteuning en de opvang volwaardig te betrekken in het lokale overleg, de netwerkstuurgroep, de regionale stuurgroep en het managementcomité en adviesraad.

We gaan er dan wel van uit dat niet elke sector zijn plaats opeist, maar dat de hulpverleners via hun vak-

bonden, de hulpaanbieders via hun werkgeverskoepelels, de ouders via hun ondersteuningscentra en de overheid via één uniek agentschap of lokaal bestuur ook intersectorale afgevaardigden naar de organisatieafels sturen.

Drie van de vier ‘spelers’ zijn reeds georganiseerd. Enkel de ‘ouders van de jeugdhulp’ kunnen niet terugvallen op een ondersteuningscentrum. Nochtans gaat het over de ouders van naar schatting 300.000 kinderen die ondersteuning, opvang, zorg of bescherming krijgen of nodig hebben. Vandaar dat we van op deze plaats een warme oproep doen om onverwijld een ondersteuningscentrum voor ouders en ouderverenigingen van de jeugdhulp te erkennen. We verwijzen hierbij naar onze open brief van 13 januari jongstleden.

Over participatie zijn we nog lang niet uitgepraat en toch vinden we het niet zo verstandig om er veel over te praten. De noodzaak aan participatie is maar kunnen ontstaan omdat de twee vorige sleutelbegrippen onvoldoende uitgewerkt zijn. Een volledige vraaggestuurde bottom-up-jeugdhulpverlening heeft de participatie in zich. Participatie, zoals ze nu door de wetgever en beleid voorgesteld wordt, zal volgens ons uiteindelijk maar een voetnoot in de evolutie van de jeugdhulpverlening worden. Vandaar dat we in ons beleid vooral de nadruk leggen op het beter ingang te doen vinden van de ‘bottom-up’- en integrale gedachten.

De vzw ROJ is er zich van bewust dat er nog een hele weg af te leggen valt. Ondertussen willen we ons constructief opstellen. In afwachting van een echte integrale jeugdhulp willen we u graag vertellen wat we in de bijzondere jeugdzorg nog graag zouden verwezenlijkt zien.

Er is zeer weinig wetenschappelijk onderzoek beschikbaar over de beïnvloeding van kinderen die in een problematische opvoedsituatie leven door jongeren die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben. Het Nederlandse Verwey-Joncker Instituut deed een kort onderzoek. In het onderzoek zijn jongeren, ouders en begeleiders elk vanuit hun eigen optiek bevraagd over de samenplaatsing van jongeren. Jongeren die bescherming behoeven tegen zichzelf of hun omgeving en jongeren met ernstige gedragsproblemen worden regelmatig in een jeugdgevangenis opgesloten tussen jongeren die delicten hebben gepleegd. Het betreft steeds vaker jonge kinderen. Het onderzoek dat in opdracht van het Nederlandse ministerie van Justitie is uitgevoerd, geeft inzicht in de ervaringen met samenplaatsing van ouders, jongeren en begeleiders.

De conclusies zijn opvallend samenlopend met datgene wat Vlaamse ouders gevoelsmatig reeds wisten. Civielrechtelijke plaatsingen van jongeren moeten gescheiden blijven van strafrechtelijke plaatsingen van jongeren. In de praktijk is zulke opsplitsing vrij eenvoudig te realiseren.

Met de installatie van een paritaire arbitragecommissie voor de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening bestaande uit hulpvragers (ouders en jongeren) en overheid (verwijzers) onder leiding van een bemiddelaar, moet het mogelijk zijn om de stroom van de vrijwillige hulpverlening naar de jeugdrechtsbank te stoppen. Enkel voor de hulpvragers zou deze rechtsgang nog na arbitrage mogelijk moeten blijven. Maar ook dan zou de jeugdrechter enkel nog de toegangspoort NRTN – thans nog het CBJ – als toezichter kunnen aanstellen.

In geval van een MOF zou de jeugdrechter enkel de sociale dienst bij de jeugdrechtsbank als toezichter mogen kunnen aanstellen. De SD dient dan te beschikken over voor de MOF’ers exclusieve voorzieningen en begeleidingsmaatregelen.

In geval van POS-jeugdhulp in urgente gevallen zou dan ook de toegangspoort NRTN bevoegd moeten gemaakt worden, in plaats van de SD.

De vertegenwoordiging van ouders in de voorzieningen van de bijzondere jeugdzorg is zeer laag. Zeer weinig voorzieningen hebben een oudergroep of -vereniging. De weinige oudergroepen worden niet zelden geleid door een hulpverlener. Bovendien zijn die oudergroepen niet georganiseerd in een groter geheel. Zodoende kunnen ouders met kinderen in de bijzondere jeugdzorg ook niet aanwezig zijn op de overlegplatformen van de bijzondere jeugdzorg of op de Provinciale oudercomités van de jeugdhulp. De vzw ROJ wil alle ouders met kinderen in de bijzondere jeugdzorg aanmoedigen om zich te verenigen. Misschien is het niet aan het parlement om deze oproep over te nemen, maar in stilte hopen we dat onze oproep ruime weerklank krijgt.

Ik dank u voor uw aandacht en ben beschikbaar om eventuele vragen te beantwoorden.

III.4. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers

Mevrouw Mieke Vogels: Klopt het dat er op dit moment een verschuiving bezig is van de verplichte naar de gedwongen hulpverlening? Heeft u cijfers? Wat zijn de oorzaken?

Mevrouw Patricia Ceysens: Misschien moeten wij duidelijker een baken aangeven om de keuze tussen ouders en kinderen te vergemakkelijken. Wij vinden dat moet gekozen worden voor de kinderen. Hoe voorzichtig men ook is, op een bepaald ogenblik kan men niet om die uitspraak heen.

De heer Luc Brummans: Ik kan dit niet aan de hand van cijfers aantonen, maar als ik zie wat er op ons afkomt in het Comité, heb ik het gevoel dat iedereen ons met de vinger wijst. Toch is het zo dat moet gehandeld worden, ook als het vrijwillig niet kan. Er is gebrek aan plaats. Het dreigt veel te vaak naar gedwongen hulpverlening te gaan en de parketten werken dat in de hand door rechtstreeks bemiddelingsverzoeken in te dienen, ook als het Comité nog niet betrokken was.

De heer Marcel De Beukeleer: Wij hebben geen zicht op de doorstroming. De enige cijfers zijn de jaarlijkse van de bijzondere jeugdbijstand. Die zijn bekend. Wij hebben geen kennis van ouders die rechtstreeks naar de politie stappen voor hun onbuigzame kinderen. Wij vielen even goed uit de lucht toen dat in de pers verscheen.

Mevrouw Karen Vander Steene: Cijfers heb ik daar niet over. Ik voel wel dat als er geen plaats is bij een thuisbegeleidingsdienst of een dagcentrum, er misschien een plaatsing moet komen en dat dit voor het Comité wellicht lastiger is om te verkopen aan ouders. Ik wil ook van de gelegenheid gebruik maken om erop te wijzen dat het in het zeventigtal getuigenissen dat wij naar de minister doorstuurden, vrijwel altijd om POS ging. Maar als men 'lang genoeg wacht' worden dat wel MOF'ers.

De heer Luc Brummans: Het probleem is complexer dan kiezen tussen een accent op het kind of een op de ouders. Het gaat vooral om durven kijken naar het effect van deze of gene hulpverlening. Zo moet men de impact van de gedwongen hulpverlening onder ogen durven zien. Vergroot men het onrecht niet soms door precies te kiezen voor veiligheid? Daar is geen eenvoudig antwoord op te geven.

Mevrouw Karen Vander Steene: Weinig situaties zijn zeer duidelijk. Meestal is het juist de vraag wat precies in het belang is van het kind: het weghalen uit het gezin of het daar laten?

De heer Marcel De Beukeleer: Wij kiezen niet simpel voor het belang van de ouders. Beide perspectieven gaan perfect samen. Maar dat vraagt een grotere en meer intense inspanning.

IV.1. Uiteenzetting door de heer Henk Callewaert, directeur CKG Centrum voor het Jonge Kind

De heer Henk Callewaert: De Brusselse context is iets anders dan de Vlaamse. CKG's vormen het eerste contact met kleine kinderen. Daar kan nog heel veel gebeuren om de latere instroom te beperken. Door meer vraaggestuurd en op mensenmaat te werken, kan de sector zijn efficiëntie vergroten.

De veiligheid van het kind is een belangrijke gedachte. In het CKG werken wij met weerloze kinderen. Er is binnen de jeugdzorg een kloof tussen de kinderen van 0 tot 9 en die van 9 tot 18. Beide maken 50 procent uit, maar de aandacht van beleid en werking is niet gelijk verdeeld. In Brussel zijn er bovendien nog extra risicofactoren. Ik pleit voor wetenschappelijke onderbouwing van de werking en de zoektocht naar de beste methodieken.

Opvoeden is niet langer een puur familiaal gegeven, het is stilaan een maatschappelijke verantwoordelijkheid geworden. De aandacht omtrent opvoeden gaat meestal naar de uitwassen maar zou eigenlijk moeten gaan naar de eenzaamheid van het opvoeden. De meeste ouders weten niet hoe ze het moeten doen. Daarom moeten we zorgen voor een sociale context: dat kan in het onderwijs, de kinderopvang enzovoort en hoeft niet noodzakelijk binnen de bijzondere jeugdzorg. Het moet eigenlijk een voortraject zijn. Zeer belangrijk is ook dat mensen zo vroeg mogelijk geholpen worden: het effect bij jonge kinderen is immers veel groter. Bovendien is er nood aan een heel breed basisaanbod. Ik ben bijvoorbeeld zeer blij dat er nu in de kinderopvang ook aandacht is voor het sociale, dat er op school een CLB en extra taakleerkrachten aanwezig zijn. Uit heel veel studies blijkt dat vroegtijdige interventies beter werken en duurzamer resultaten hebben. De gevaarlijkste leeftijd is de leeftijd van nul tot één jaar, daarna daalt het gevaar. Als ouders die het niet kunnen, verschillende opvoedingsmodellen aangeboden krijgen en zien hoe anderen het doen, levert dat een protectie tegen kindermishandeling op.

Ik wil dus benadrukken dat er een tekort aan aandacht is voor het jonge kind, bijvoorbeeld binnen de integrale jeugdhulp. Er wordt bijvoorbeeld enorm veel over participatie gepraat. Maar hoe zit het met de participatie van het kind van 0 tot drie jaar? In het crisisnetwerk zijn er heel veel vragen naar interventies. Dat systeem werkt schitterend voor kinderen van negen tot achttien jaar. Interventies bij het jonge kind betreffen veel meer de veiligheid omdat dat kind zich

niet kan verdedigen. Nochtans lopen net de jonge kinderen de grootste risico's en kan bij hen de grootste winst gemaakt worden door een investering. Ook hier moeten we durven kiezen voor een zekere vorm van opvoedingsveiligheid: een vroegtijdige preventie die over heel veel zaken gaat – school, kinderopvang enzovoort – en dit zowel vanuit het standpunt van de ouder, als van dat van het kind en de maatschappij. De drie belangen zijn hier immers eigenlijk heel gelijklopend. Het kind heeft er belang bij dat de ouders in een omgeving komen waar ze goed kunnen opvoeden. De ouder heeft belang bij een soort steun. De maatschappij heeft veel minder kosten op lange termijn.

De vatbaarheid voor hulp is afhankelijk van een aantal factoren. Jonge ouders zijn heel onzeker en hebben een opvoedingseenzaamheid. Als ze daar te lang in blijven, krijgen ze routines die nog moeilijk te veranderen zijn. Een integraal vattende hulp biedt altijd meer voordelen. Crisissen kunnen ideaal zijn om op een heel snelle manier iets te realiseren wat anders veel langer duurt. Gedragsaanpassingen zijn ideaal te beïnvloeden in de leeftijd van drie tot zeven jaar. Hoe jonger men stimuleert, hoe beter de kansen inzake intellect en gedrag. Daar bestaat een aantal studies over.

Vijf belangrijke punten maken de algemene spreiding mogelijk: de bereikbaarheid, de beschikbaarheid, de betaalbaarheid, de bruikbaarheid en de begrijpbaarheid. Vier dingen horen samen als men iets aanbiedt. Men moet een vorm van gestandaardiseerde producten hebben. Dat tracht de integrale jeugdhulp te doen met modules. Organisaties moeten ook leren om langzaam meer te investeren in management en goed beleid. Wetenschappelijke onderbouw is ook heel belangrijk. Maar het allerbelangrijkste is dat men werkt met mensen, met hulpverleners die een hart binnenbrengen en alles aan elkaar proberen te koppelen.

In Brussel zijn er nog een aantal extra noden. Brussel heeft grootstadkosten en heeft ook een grotere centrumfunctie. Zo vallen niet-begeleide minderjarigen onder de capaciteit van Brussel hoewel ze geen lokaal probleem zijn. Bovendien kampt Brussel met een extreem tekort aan capaciteit. Er wordt een stuk lokale capaciteit gebruikt voor heel Vlaanderen. Zo wordt het Vertrouwenscentrum gebruikt voor heel Brussel-Halle-Vilvoorde. Bovendien heeft Brussel een heel complexe regelgeving.

Brussel telt ook heel veel kansarmoede en weinig mantelzorg. Heel veel mensen vluchten naar de beschermende cocon van de eenzaamheid van de

stad. Zeer belangrijk is het risico van de tweetaligheid: doordat mensen switchen van het Vlaamse naar het Franstalige niveau moet heel het proces van begin af aan overgedaan worden. Kinderen die in gevaar zijn, vallen tussen die twee stoelen en niets wordt nog getraceerd.

Er zijn dus wel degelijk een aantal problemen. Op visieniveau wordt er heel veel gekozen voor dure hulp ex post terwijl preventie ex ante veel beter zou zijn. Er wordt te veel gekeken naar de specifieke uitwassen en te weinig algemeen aan preventie en zeker aan vroegpreventie gedaan. Op beleidsniveau heeft Beter Bestuurlijk Beleid binnen de administratie maar ook op het werkveld tot een vorm van inertie geleid: als men niet weet wat er gaat gebeuren, gaat men ook niets ondernemen. Inzake administratie kan er trouwens ook heel wat veranderen. Zo heeft men decretaal bepaald dat Kind&Gezin maximaal 110 procent bezetting mag hebben op jaarbasis. Nochtans zijn er CKG's die daarover willen gaan en daar ook geld voor hebben. Daardoor wordt een bepaalde capaciteit dus niet eens gebruikt, gewoon om decretale redenen. Op regionaal niveau is er, zeker in Brussel, een desinteresse voor het integrale gegeven: de directies en de coördinatoren gaan mee in het integrale gedachtegoed, maar de mensen die het zouden moeten gebruiken doen dat veel minder. Ook de instellingen kunnen heel wat verbeteren. We hebben het al gehad over de vergaderzucht. Er wordt soms te veel gekeken in functie van de organisatie en minder naar de hulpvraag. De cliënt is soms minder belangrijk dan de cijfers die er achter hangen. De bezetting kan in sommige gevallen een heel stuk beter.

Mijn hoofdvraag is dus niet of er genoeg middelen zijn maar wel of we ze niet moeten optimaliseren.

IV.2. Uiteenzetting door mevrouw Marleen Dejonckheere, directrice CIG De Stobbe

Mevrouw Marleen Dejonckheere: Bond Zonder Naam De Stobbe is de enige plaats in Vlaanderen waar een begeleidings- en behandelingsaanbod gegeven wordt aan gezinnen waarbinnen intrafamiliaal geweld de dominante problematiek is. Niet het kind, maar het gezinssysteem wordt opgenomen. Ook de andere CIG's werken met het gezinssysteem, maar ze hebben zich bijvoorbeeld eerder verdiept in het prangende probleem van tienermoeders.

In samenwerking met het Universitair centrum voor kinder- en jeugdpsychiatrie in Antwerpen hebben we

onze gezinnen grondig gescreend. We werken met grote gezinnen: 75 procent van onze populatie zijn kinderen en jongeren. Het betreft gezinnen met een zeer zware pedagogische en relationele problematiek. Het voorbije jaar gebeurde 35 procent van de doorverwijzingen vanuit de psychiatrie. Bij 85 procent van de kinderen werden een of meer psychiatrische problemen vastgesteld, gaande van hechtingsstoornissen tot chronische traumatisering. Bij 90 procent van de moeders was er ook een indicatie voor een psychiatrische problematiek; twee derden van hen had broers of zussen met een psychiatrische problematiek. 80 procent van hen was als kind zelf slachtoffer van mishandeling.

Veelvuldig onderzoek toont aan hoe groot de schade is wanneer kinderen in de eerste levensjaren geen veilige hechting ervaren: de schade is enorm en vaak onherstelbaar. Wij weten dat geen enkel therapeutisch aanbod zin heeft als niet eerst die basisveiligheid gerealiseerd wordt. Al sinds tien jaar signaleren wij dat we er, als samenleving, niet in slagen bij kinderen die zich binnen het eigen gezin in een reële gevaarsituatie bevinden, die veiligheid te installeren die nodig is om tot een kwalitatieve volwassenheid te komen.

Tien jaar geleden stond er “Vlaanderen solt met kinderen” op de voorpagina van de Gazet van Antwerpen. Dat was het eerste artikel vanuit De Stobbe. Zeven jaar geleden was er ‘Een Titanic vol kinderen’, een dossier geschreven samen met alle doorverwijzers van Antwerpen.

Twee maanden geleden: ‘Nineteen elfen’. We kregen de Lydia Chagoll-prijs voor onze inzet voor kinderrechten. Met ‘Nineteen elfen’ willen we de link leggen naar ‘nine eleven’. De keuken- en slaapkamerterreur vormt een grotere bedreiging voor onze samenleving dan de terreur die van buiten af komt. Een veiligheidsplan dat niet gericht is op de plaats waar het meeste geweld voorkomt – onze gezinnen – gaat voorbij aan de wortels van onze veiligheidsproblematiek. Op 19 november vroegen we dan ook een urgentie- en veiligheidsplan voor kinderen die zich binnen het gezin in een gevaarsituatie bevinden.

Al tien jaar signaleren we het falende beleid op het vlak van het creëren van reële veiligheid voor kinderen die zich in een gevaarsituatie bevinden. Hoe komt het dat niemand in Vlaanderen aan een kind met een appendix vraagt om zes jaar te wachten op de reorganisatie van de gezondheidszorg om te zien of er een bed kan bijkomen, terwijl het constant gebeurt voor kinderen die zich in een bekende gevaarsituatie bevinden? Het beleid staat mijns inziens voor de keuze,

ofwel werkt het de wachtlijsten weg en zorgt het voor een kwalitatief veiligheidsplan ofwel zullen wij als samenleving gedwongen worden om bijkomend te investeren in justitie, gevangenis, psychiatrie en allicht nog meer blauw op straat. De toekomst van twee derde van de kinderen is pijnlijk voorspelbaar. Dat het aantal depressies, zelfdodingen en criminele activiteiten bij die groep zeer hoog ligt zal niemand verwonderen.

Het is juist dat de minister niet alleen verantwoordelijk is. Patrick Janssens zei op 19 november, op dezelfde Grote Markt: “iedereen is verantwoordelijk en dus voelt niemand zich verantwoordelijk”. De Vlaamse Regering draagt een verpletterende verantwoordelijkheid. Wellicht kan deze commissie samen met de minister voor een kentering zorgen. Ik stel het belang van het globale plan niet in vraag. Het beleid is echter systematisch bereid om op lange termijn te denken en weigert systematisch om de acute noden aan te pakken. Het probleem van die kinderen is zo urgent dat enkel een crisisplan het juiste antwoord is. De wachtlijsten bewijzen het. Alstublieft, keer het tij. Deze keer geen druppels op een hete plaat, maar emmers graag. Ik geloof in de betrokkenheid van deze mensen. Ik geloof ook dat het mogelijk is, het is geen bodemloze put.

Ik wil die bewering staven. Voor een kind met ernstige buikpijn volstaat één telefoontje om een schitterend circuit op gang te brengen. Binnen het uur is het op de spoed en binnen het uur is er een kwalitatieve diagnose. Zo nodig, wordt het kind binnen het halfuur geopereerd. Nadien is er een effectmeting en zo er complicaties worden vastgesteld, volgen er bijkomende ingrepen. Een kind dat opgroeit in een terreuromgeving, volgt een heel ander traject.

Blijkbaar laten vrouwen zich gemiddeld 33 keer in elkaar slaan voor ze zich aanmelden bij een vluchthuis. Een vrouw die zich uiteindelijk bij een hulpverleningsdienst aanmeldt, heeft 50 procent kans om terug naar huis gestuurd te worden. De kinderen gaan in dat geval mee. Als ze wel opgevangen wordt, keert ze binnen de week terug naar een onveranderde situatie. De kinderen volgen. Uit recent Nederlands onderzoek blijkt dat 30 procent van de partners die hun vrouw geregeld slaan, tot de categorie van de psychopaten behoren. Wat gebeurt er met de kinderen?

Op 19 november heeft de minister intrafamiliaal geweld een maatschappelijke kanker genoemd die ze met de wortels wil uitroeien. Op diezelfde dag vroegen we om een urgentieplan en een kwalitatief veiligheidsplan voor kinderen in een gevaarsituatie.

Vooreerst is daarvoor een duidelijke maatschappelijke keuze nodig: maak van veilige kinderjaren een topprioriteit! Maak wat hiervoor nodig is 'haalbaar'. Dat betekent investeren. Voorts is er een bruikbaar maatschappelijk kompas nodig. Ik heb af en toe het gevoel dat we het noorden kwijt zijn. Momenteel is de hulpverlening niet gericht op wat kinderen nodig hebben, maar wel op wat het minst ingrijpt in het gezin. Laat ons de prioriteit om kinderen zo lang mogelijk thuis te houden vervangen door doen wat nodig is om een kwalitatief opvoedingsklimaat te realiseren. Kinderen zwalpen soms jarenlang tussen gezin en instelling en worden ondertussen voort geschaad. Op de derde plaats is er een zoekproces nodig dat vertrekt bij de behoeften van het kind en niet bij de systemen. Vervolgens is er ook ruimte nodig om op een organische manier met alle relevante partners tot een efficiënt samenwerkingsverband te komen. Systemen vinden elkaar zelden, mensen vinden elkaar voortdurend in een gedeelde zorg voor kinderen.

Integrale jeugdhulpverlening levert niet de relevante partners voor de gezinnen. Bij deze gezinnen is er sprake van geweld en dus wordt de politie ingeschakeld, als het om strafbare feiten gaat wordt de justitie ingeschakeld. Er is vaak sprake van psychiatrische problemen bij alle leden van het gezin en in vrijwel alle gezinnen in kwestie komen diverse hulpverleningsdiensten aan huis.

Het kompas van de Integrale Jeugdhulpverlening levert vooral theoretische concepten die in de praktijk niet bruikbaar zijn. Wat doe je bijvoorbeeld met een gezin waarin een veertienjarige jongen systematisch door zijn vader mishandeld en seksueel misbruikt werd en daarenboven verplicht werd tot het seksueel misbruiken van zijn zus? Gaat het om POS? Om MOF? Wat doe je met een mentaal gehandicapte moeder die het slachtoffer was van een groepsverkrachting, opgezet door haar eigen vriend, en haar driejarig dochttertje laat misbruiken door dezelfde man?

Als me, met deze achtergrond, gevraagd wordt om me te buigen over de weging van het al dan niet rechtstreeks toegankelijk zijn van de typemodules of om een kwaliteitshandboek te schrijven terwijl ik al tien jaar aangeef dat ik aan de meest basale kwaliteitsvoorwaarden niet kan voldoen, haak ik af. Niet kunnen voldoen aan de meest basale kwaliteitsvoorwaarden en dan een kwaliteitshandboek moeten schrijven is kafkaiaans, hoe goed bedoeld ook.

Dat roept bij mij het beeld van 'the boiled frog syndroom' op. Dat is een bekend begrip in de organisatieontwikkeling. De kikker past zich bijzonder goed aan

en wordt dan ook voor veel experimenten gebruikt. Een kikker die in warm water gezet wordt, maakt zich onmiddellijk uit de voeten. Een kikker in water dat langzaam verwarmd wordt, blijft rondzwemmen, tot hij in coma raakt en sterft. Dat is een wetenschappelijk experiment. We moeten ons aanpassen aan veranderende omstandigheden. Als we echter ons gevoel verliezen voor waar het ongezond is, zijn we niet goed bezig. Er is niet enkel de opwarming van de ozonlaag. De systemen waarbinnen we werken worden eveneens gekenmerkt door een constante stijging van de temperatuur, sclerose, verstarring en bureaucratie. Bovendien worden het conflictmodel en het macht- en beheersdenken alom gehanteerd. De een moet scoren ten koste van de ander om de eigen toekomst te verzekeren, terwijl we weten dat de beste resultaten ontstaan waar mensen in functie van een gedeelde doelstelling het beste van zichzelf geven en bereid gevonden worden om de krachten te bundelen. De wetmatigheden die het politici zo moeilijk maken, worden overgebracht op de zorgsectoren. De keuze voor het beleid gaat tussen het voort versterken van die systemen of het aanpakken van de destructieve systeemfouten en sclerose.

Er is hoop. Recent onderzoek laat sterk vermoeden dat de injectie van stamcellen een positieve invloed heeft op de sclerose van de hersens. Het zijn cellen die de capaciteit hebben zich aan te passen aan de noden van het organisme waarin ze binnengebracht worden. Ze zijn zeer soepel en bieden dus een tegenpool voor de verstarring. Stamcellen inbrengen brengt misschien uitkomst. We beschikken over stamcellen. Heel wat initiatieven werken goed. Het is de creativiteit, de inzet en de spirit, die allicht de kleine plantjes zijn die door het beton van de instituties kunnen groeien. Op 8 juni meldde de minister dat ze beslist had Triple P in heel Vlaanderen te implementeren. Dat is een belangrijke beslissing. Triple P heeft de capaciteiten van een stamceltherapie voor Vlaanderen, de capaciteit om een gemeenschappelijk opvoedingskompas te bieden voor de hele samenleving, voor ouders, opvoeders en mensen die met gekwetste kinderen werken in de Bijzondere Jeugdbijstand.

Tot slot herhaal ik de oproep, alstublieft maak van veilige kinderjaren een topprioriteit.

IV.3. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers

Mevrouw Vera Jans: De opvang voor jonge kinderen is volgens de heer Callewaert ontoereikend. Hebben de CKG's te weinig mensen of middelen daarvoor?

Er werd terecht aandacht besteed aan het stedenbeleid. In een sector zoals die van de CKG's wordt vaak gewerkt met doelgroepen waarbij het overbruggen van afstanden niet voor de hand ligt. Er moet rekening worden gehouden met de uitgestrektheid van de meer landelijke gebieden.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey: Ik heb het moeilijk met de opmerking van mevrouw Dejonckheere dat er zonder veiligheidsplan of crisisplan voor kinderen, in justitie en gevangenissen zou moeten worden geïnvesteerd. In de bijzondere jeugdzorg en de jeugdbescherming wordt het echter algemeen als een vooruitgang beschouwd dat er werd afgestapt van het begrip kind in gevaar. In de plaats wordt er gestreefd naar zogenaamde contextuele hulpverlening.

Dit parlement heeft de motie mee geschreven. Een en ander moet op een gedreven wijze worden overgebracht naar de brede publieke opinie. Hoe omschrijft u de maatschappelijke noodzaak van de problematische leefsituatie? Hoe kan er rechtszekerheid worden geboden? Klachten over de jeugd van tegenwoordig en de gevaren die jongeren lopen, zijn van alle tijden. Ik pleit voor meer vertrouwen in jonge gezinnen.

De heer Tom Dehaene: Hoe kunnen mensen worden aangemoedigd om sneller vragen te stellen? Het voorbeeld van de kikker is illustratief. Mensen ervaren het niet altijd zelf even snel als ze op het slechte pad zijn.

Hoe kan opvoedingsondersteuning beter bespreekbaar worden gemaakt?

Hoe kan Triple P er mee voor zorgen dat het water niet de kooktemperatuur bereikt?

Mevrouw Patricia Ceysens: Ik herken veel in het verhaal over de veiligheid.

Uit de slides van de heer Bosmans blijkt dat uw organisatie formeel erkend is als CJG, maar niet behoort tot de bijzondere jeugdzorg. Vindt u dat uw organisatie tot de sector van de bijzondere jeugdzorg zou moeten behoren?

Uw aanbod is zeer apart. De vraag rijst vaak of een kind wel mag worden weggenomen uit het gezin. U lost dit probleem op door beiden in huis op te nemen, zodat deze keuze niet hoeft te worden gemaakt. Kunt u dit verder toelichten?

Mevrouw Mieke Vogels: Er rijzen steeds meer vragen bij de overbrugging van culturele afstanden, zeker

in grote steden. In allochtone gezinnen komt er veel intrafamiliaal geweld voor. Dit heeft vaak te maken met de sociaal-economische positie. Er bestaat een veel traditionelere verhouding tussen man en vrouw. Ook hieraan moet aandacht worden besteed.

De heer Henk Callewaert: Brussel heeft een bijzondere positie. Het CKG van Ganshoren beschikt over 80 plaatsen. Het beslaat voor wat betreft de residentiële zorg het hele gebied Brussel-Halle-Vilvoorde. 80 plaatsen is dus zeer weinig. Temeer omdat de HST in Brussel aankomt, zodat er bijvoorbeeld ook af en toe niet-begeleide minderjarigen moeten worden opgevangen. De regio Brussel is met haar 80 plaatsen dan ook sterk achtergesteld in vergelijking met andere gebieden.

Een voordeel is wel dat er bijkomende subsidies worden verleend door de VGC. Zo kunnen we kwalitatief gezien meer doen dan 80 plaatsen. We worden echter beperkt door het decreet.

Er is te weinig aandacht voor de nul- tot driejarigen. Ik heb niet gezegd dat er te weinig middelen zijn voor de CKG's. De CKG's hebben een sterke werking voor wat betreft crisisopvang. Ook voor de ambulante hulp is er geen probleem. Daarnaast zijn er echter ook een aantal oneigenlijke producten, zoals de semi-residentiële opvang. Deze zou beter worden opgenomen in het voortraject, namelijk de gewone kinderopvang. Zo kan het overal regionaal ingepast worden. Kinderopvang en onderwijs zijn immers zeer wijd verspreid. De vraag rijst of het zin heeft om deze semi-residentiële functies aan de CKG's toe te vertrouwen. Er zijn alternatieven.

De hele sector moet meer aandacht besteden aan de leeftijdsgroep van nul tot drie jaar. Hier worden de zaadjes gezaaid. Op latere leeftijd is het veel moeilijker om corrigerend op te treden.

Hoe kan opvoedingsondersteuning beter bespreekbaar gemaakt worden? Een deel van de ondersteuning moet via de sociale context van kinderopvang en scholen gebeuren. Dit veel breder verspreid netwerk laat toe om gemakkelijker signalen op te vangen. Waar nodig kan er dan een meersporenbeleid worden gevoerd.

Mevrouw Marleen Dejonckheere: De overstap van het concept 'kind in gevaar' naar het werken in context was positief. In het verleden werd er nogal snel geplaatst. Wij werken met mensen die zijn opgeleid in het contextueel gezinsgericht werken.

In de commissie werd opgeworpen dat het moeilijk is om de ernst van een probleemsituatie in te schatten. In dit kader wil ik terugverwijzen naar het voorbeeld van de appendix. Ik heb de indruk dat het subsidiairiteitsprincipe zich tegen het kind keert. We zijn erop uit om met zo weinig mogelijk zo snel mogelijk zo dicht mogelijk bij het gezin te komen. We zijn bezig een appendix te behandelen met een zelfje.

De inschatting van een risicosituatie moet daarom worden geobjectiveerd. We moeten meer durven te meten wat gemeten kan worden. Samen met het universitair centrum Kinder- en jeugdpsychiatrie werken we aan een screeninginstrument voor gezinnen. Peter Adriaensens heeft ooit gezegd dat de sterkste expertise eigenlijk aan de ingang zou moeten zitten. Een kwalitatieve inschatting bepaalt heel het verdere verloop van het traject.

Wij werken altijd met het gezin. Ook als het kind om veiligheidsredenen uit het gezin weggehaald is. De band tussen kinderen en ouders is immers zeer groot.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey: Kunt u een omschrijving geven van maatschappelijke noodzaak? In de motie staat dat het belangrijk is om de problematische leefsituatie te omschrijven. Daaruit zou blijken dat de maatschappelijke noodzaak bestaat om in te grijpen.

Mevrouw Marleen Dejonckheere: Ik zal proberen een link te leggen tussen de vraag over de maatschappelijke noodzaak en een van de vragen van mevrouw Ceysens. De gezinssituatie wordt vaak door middel van een gesprek ingeschat. Wij observeren het gezin. Een aantal zaken zijn door middel van een screening meetbaar, maar een aantal andere zaken zijn zichtbaar. Beslissen om een kind weg te halen bij zijn ouders, is een ernstige beslissing die goed overwogen dient te gebeuren. Dat is een van de redenen waarom ik gelukkig ben met onze werkwijze. Observeren is heel wat anders dan een moeder vragen hoe het thuis loopt. Wij observeren hoe een moeder met haar kinderen aan tafel zit, hoe ze hen probeert in bed te krijgen enzovoort.

Beslissen om een gezin residentiële op te nemen, gebeurt niet lichtvoetig. We beslissen dat alleen wanneer we geconfronteerd worden met een ernstig probleem. Residentiële opname biedt ons wel unieke mogelijkheden.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey: Wanneer is dat precies?

Mevrouw Marleen Dejonckheere: We krijgen op dit ogenblik te maken met gezinnen waar de kinderen al 15 jaar continu schade hebben opgelopen. Die kinderen hebben een volledig traject afgelegd wanneer ze worden doorverwezen. Die kinderen kunnen eigenlijk van geluk spreken dat ze in een setting als de onze terecht komen. Wij combineren beide: het ondersteunen van de ouders en het garanderen van de veiligheid van de kinderen.

Het comité staat vaak voor een dilemma: ofwel beslissen ze het kind te plaatsen om het te beschermen tegen het thuisgeweld, maar dan is het zijn ouders kwijt, ofwel laten ze het kind bij zijn ouders, maar dan zorgen ze niet voor veiligheid. Ernstige problemen moeten goed ingeschat worden. Observatie zorgt voor belangrijke informatie.

Meestal wordt het kind uit het gezin gehaald. Bij zware problemen biedt de residentiële opname van het volledige gezin unieke mogelijkheden. We garanderen veiligheid voor het kind en ondersteunen de ouders op maat.

Ik geloof heel sterk in Triple P omdat het gebaseerd is op 25 jaar wetenschappelijk onderzoek. Het heeft wereldwijd zowel op korte als op lange termijn de hoogste efficiëntiegraad gehaald. Het Positive Parenting Program geeft mensen op een heel positieve manier het advies dat ze nodig hebben om met hun kinderen te kunnen omgaan. Ouders stappen vaak rechtstreeks naar de politie omdat ze hun kinderen niet meer aankunnen. Veel ouders kampen met heel basale opvoedingsvragen. Triple P is voor die ouders een uniek instrument. Het biedt de samenleving een gemeenschappelijk kompas. Nu krijgen zware probleemgezinnen opvoedingsprogramma's. Het programma is in die zin bijzonder dat het dezelfde basale opvoedingsboodschappen geeft aan de modale zwangere vrouw als aan de ouders uit zwaar problematische gezinnen (niveaus 4 en 5). Het heeft een heel sterke preventieve waarde omdat het de mensen informatie geeft voor het fout loopt. Wie werkt met zwaar gekwetste kinderen, heeft daar tools voor nodig. Triple P werkt preventief en biedt ook de nodige tools aan hulpverleners die met gedragsgestoorde kinderen werken.

Mevrouw Anne Marie Hoebeke: Hoeveel gezinnen begeleidt uw instelling? Komen ze bij u terecht na een correctionele straf of worden ze door het comité doorverwezen?

Steeds meer jongeren worden vader of moeder met wisselende partners. De ene echtscheiding is nog niet

uitgesproken of ze vragen om een ontkenning van het vaderschap voor te bereiden. Moet het onderwijs jongeren geen opvoedkunde bijbrengen?

Minister Inge Vervotte: De diagnose van de gezins-situatie is heel belangrijk. Observatie is een accurate manier. Zeker wanneer met patronen gewerkt dient te worden. Wanneer moet de observatie gebeuren? Thuis of in de residentiële setting?

Mevrouw Marleen Dejonckheere: Gezinnen komen bij ons terecht als er al ontzettend veel is fout gelopen. Wij maken geen deel uit van de verplichte hulpverlening. In het programma Supernanny gebeurt de observatie in het gezin. Vooraleer men overgaat tot een plaatsing, moet al het nodige gedaan worden. Het grote probleem is dat we maar tot een kwalitatieve inschatting komen als het al te laat is. Als er geen verband wordt gelegd tussen crisishulpverlening en kwalitatieve inschatting van de risicosituatie en gezinsproblemen, blijven we appendices behandelen met een zelfje.

Observeren is belangrijk. Ik geloof sterk in de combinatie van meten wat we kunnen meten en observeren wat we niet kunnen meten.

De verslaggevers,

De voorzitter,

Tom DEHAENE

Luc MARTENS

Gerda VAN STEENBERGE
